

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**MESÎHÎ'NİN GAZELLERİNDE TEŞBÎH
VE İSTİÂRE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Doç. Dr. Cafer MUM

Kübra BATAR

MALATYA-2017

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

MESÎHÎ’NİN GAZELLERİNDE
TEŞBÎH VE İSTİÂRE

YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN

Doç. Dr. Cafer MUM

HAZIRLAYAN

Kübra BATAR

Jürimiztarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oy birliği /oy çokluğu) ile başarılı bularak Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

imzası

1.
2.
3.
4.
5.

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

.....
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

“Doç. Dr. Cafer MUM” danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **MESÎHÎ’NİN GAZELLERİNDE TEŞBÎH VE İSTİÂRE** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakları hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterdiğimi belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Kübra BATAR

ÖN SÖZ

Şiirin temelinde, şiir dilinin kullanılması esastır. Şiir dilinde ise önemli olan teşbih ve uzantısı olan sanatlardır. Söz konusu önem, teşbih ve istiâreyi daha iyi anlama ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. “Mesîhî’nin Gazellerinde Teşbîh ve İstiâre” başlıklı bu çalışmada, teşbih ve istiârenin unsurlarıyla birlikte gazeller üzerinde tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle teşbih ve istiâre ile ilgili teorik okumalar gerçekleştirildi. Yekta Saraç, Numan Külekçi, Menderes Coşkun, İsa Kocakaplan, Hasan Aktaş, Cem Dilçin, Kaya Bilgegil gibi çeşitli yazarların belâgat kitaplarından, makalelerinden konu ile ilgili bilgiler edinildi. Ayrıca teşbih sanatı üzerinde yapılmış tezler incelendi. Elde edilen bilgiler içerisinden, en net olanların ışığında konu pekiştirildi. Teşbih ve istiâre sanatlarının pekiştirilmesinden sonra ise Mesîhî Dîvânı’nda gazeller üzerinde tespit çalışmalarına başlandı. Çalışma için Mine Mengi tarafından hazırlanan Mesîhî Dîvânı’nın II. baskısı esas alındı. Divanda bulunan 289 gazel içerisinden 286 Türkçe gazel incelendi, 3 Farsça gazel ise inceleme dışında bırakıldı.

Tez, 4 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölüm’de teşbih sanatı, 2. Bölüm’de ise istiâre sanatı hakkında divanda tespit edilen örnekler eşliğinde bilgiler verildi. Mufasssal, belîğ, mücmel, müekked teşbih örnekleri ile açık ve kapalı istiâre örnekleri, şekillerle gösterilip açıklandı. 3. Bölüm’de divanda tespit edilen teşbih ve istiâreler sıralandı. Teşbihler mufasssal, mücmel müekked, belîğ, tesviye, cem, maklûb, temsilî, melfûf ve mefrûk başlıkları altında; istiâreler ise açık ve kapalı başlıkları altında incelendi. 4. Bölüm’de ise divanda tespit edilen teşbih ve istiâre örnekleri, unsurlarının belirtilmesi amacıyla tablolarla gösterildi. Mufasssal, mücmel, müekked, belîğ teşbihler; açık ve kapalı istiâreler tablolandırıldı. Ancak belîğ teşbih, kendi içinde genel, Farsça tamlama, Türkçe tamlama ve birleşik sıfatla kurulanlar olmak üzere dört ayrı tabloda ele alındı. Her bir bölümle ilgili olarak teşbih unsurları veya istiâreler, beyitlerde italik yazım türüyle gösterildi. Beyitlerin yanına parantez içerisinde, sırasıyla gazel ve beyit numarası yazıldı.

Sonuç bölümünde ise elde edilen sonuçlar, değerlendirildi.

Tez konusunun belirlenmesi, işlenmesi ve sonuçlandırılması evrelerinde yönlendirici olup, çalışmamı titizlikle okuyarak yanlışlarımı görmeme yardımcı olan, engin bilgi ve birikimlerinden yararlanma fırsatı sunan danışmanım Sayın Doç. Dr. Cafer Mum’a teşekkür ederim.

KÜBRA BATAR

ÖZET

Aralarında bir ya da birden fazla nitelikte benzerlik bulunan iki şeyden birinin diğerine benzetilmesine teşbih denir. İçinde kıyaslamayı da barındıran teşbih, mecaz içinde yer alan bir sanattır. Teşbih, beraberinde istiâreyi getirmektedir. Sözlük anlamı ödünçleme olan istiâre, teşbih unsurlarından sadece müşebbeh ve müşebbehünbihten birinin söylenmesiyle yapılır. Bu çalışmada, Mesîhî Dîvânı'ndaki gazellerin incelenerek, teşbih ve istiârelerin tespit ve tahlil edilmesi amaçlanmıştır. İnceleme sonucunda, teşbih unsurlarından birinin veya birkaçının bulunup, bulunmamasına göre teşbihler içerisinden 178 mufassal teşbih, 81 müekked teşbih, 40 mücmel teşbih, 461 belîğ teşbih; vech-i şebah itibariyle müşebbeh ve müşebbehünbihin üstünlük derecesine göre teşbihler içerisinden 16 maklûb teşbih; vech-i şebahın özelliklerine göre teşbihler içerisinden 59 temsilî teşbih; müşebbeh ve müşebbehünbihin tek veya çok olmasına göre teşbihler içerisinden 16 melfûf teşbih, 11 mefrûk teşbih, 11 teşbih-i cem, 24 teşbih-i tesviye tespit edilmiştir. Lafzın tek veya çok oluşuna göre istiâreler içerisinden 49 mutlak açık istiâre, 51 mücerred açık istiâre, 34 müreşşah açık istiâre, 211 kapalı istiâre ve 7 çift katmanlı istiâre tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesîhî Dîvânı, teşbih, istiâre, gazel

ABSTRACT

Similie is to liken something to another that has more than one similarity. Similie, which includes comparison in it is an art in metaphor. With similie there should also be figure of speech. Similie (also named borrowing) happens while using one of the features such as semblable and to be semblabled. The aim of this study is to find out and analyze the similies and metaphors in the Ode of Mesîhî's Dîvân. After the research we have found 178 mufassal similie, 81 muekked similie, 40 mucmel similie, 461 belîğ similie according to the appearance of some elements of similie or not; according to vech-i şebah (emulation channel) the degree of their qualities we found out 16 maktûb similie; 59 temsîlî similie according to the features of vech-i şebah (emulation channel), according to the semblables and to be semblables being one or more 16 melfûf similie, 11 mefrûk similie, 12 cem similie and 24 tesviye similie. According to the lexis being one or more we have found out 49 mutlak open metaphor, 51 mucerred open metaphor, 34 mureşşah open metaphor, 211 close metaphor and 7 bilayer metaphor.

Key Word: Dîvân of Mesîhî, similie, figure of speech, ode

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ	1
I. Mesîhî'nin Hayatı (?-1512)	2
II. Mesîhî'nin Edebî Şahsiyeti.....	2
III. Mesîhî'nin Eserleri	4
1. BÖLÜM	5
TEŞBİH	6
1.1. Teşbihin Tanımı.....	6
1.2. Teşbihin Unsurları	6
1.3. Teşbihin Amacı.....	7
1.4. Teşbihin Çeşitleri	8
1.4.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler	8
1.4.1.1. Teşbih-i Mufassal	8
1.4.1.2. Teşbih-i Mücmel	12
1.4.1.3. Teşbih-i Mükked	14
1.4.1.4. Teşbih-i Belîğ	18
1.4.2. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre Teşbihler.....	22
1.4.2.1. Teşbih-i Cem	22
1.4.2.2. Teşbih-i Tesviye	22
1.4.2.3. Teşbih-i Melfûf	23
1.4.2.4. Teşbih-i Mefrûk	23
1.4.3. Vech-i Şebihin Özelliklerine Göre Teşbihler	23
1.4.3.1. Tahkikî Teşbih	24
1.4.3.2. Tahayyülî Teşbih	24
1.4.3.3. Tehekkümî Teşbih	24

1.4.3.4. Temsîlî Teşbih.....	24
1.4.3.5. Âmiyâne Teşbih	24
1.4.3.6. Edibâne Teşbihler	25
1.4.3.7. Sâde Teşbih	25
1.4.3.8. Teşâbüh	25
1.4.4. Vech-i Şebih İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler.....	25
1.4.4.1. Teşbih-i Maklûb (Teşbih-i Tafdil)	25
2. BÖLÜM	27
İSTİÂRE	28
2.1. İstiârenin Tanımı	28
2.2. İstiârenin Çeşitleri	28
2.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler	28
2.2.1.1. Müfred İstiâreler	28
2.2.1.1.1. Açık (musarraḥ) İstiâre	28
2.2.1.1.1.1. Mutlak Açık İstiâre	30
2.2.1.1.1.2. Mücerred Açık İstiâre	30
2.2.1.1.1.3. Müreşşah Açık İstiâre	31
2.2.1.1.2. Kapalı (Mekni) İstiâre.....	32
2.2.1.1.3. Çift Katmanlı İstiâre	35
2.2.1.2. Mürekkeb veya Temsîlî İstiâre	36
2.2.2. Tarafların Bir Şeyde Birleşip Birleşmemesine Göre İstiâreler.....	37
2.2.2.1. İstiâre-i İnâdiyye	37
2.2.2.2. İstiâre-i Vifâkiyye	37
2.2.3. Benzetme Yönünün Açık veya Kapalı Oluşuna Göre İstiâreler	37
2.2.3.1. İstiâre-i Mübtezele veya İstiâre-i Âmiyye	37
2.2.3.2. İstiâre-i Garîbe veya İstiâre-i Hâsiyye	37
2.2.4. Benzetme Yönünün Tarafların Kavramında Yer Alıp Almayışına Göre İstiâreler	37
2.2.4.1. İstiâre-i Sâzice.....	37
2.2.4.2. İstiâre-i Muvaşşaha	37
3. BÖLÜM	38
MESÎHÎ DÎVÂNÎ'NDA TEŞBİHLER VE İSTİÂRELER	39

3.1. Mesîhî Dîvânı'nda Teşbihler.....	39
3.1.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup,	
Bulunmamasına Göre Teşbihler	39
3.1.1.1. Mufassal Teşbih.....	39
3.1.1.2. Mücmel Teşbih	55
3.1.1.3. Müekked Teşbih	59
3.1.1.4. Belîğ Teşbih.....	67
3.1.2. Vech-i Şebah İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük	
Derecesine Göre Teşbihler.....	106
3.1.2.1. Maklûb Teşbih.....	106
3.1.3. Vech-i Şebahin Özelliklerine Göre Teşbihler	108
3.1.3.1. Temsîlî Teşbih.....	108
3.1.4. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre	
Teşbihler.....	113
3.1.4.1. Melfûf Teşbih.....	113
3.1.4.2. Mevrûk Teşbih	115
3.1.4.3. Teşbih-i Cem.....	116
3.1.4.4. Teşbih-i Tesviye	117
3.2. Mesîhî Dîvânı'nda İstiâreler	122
3.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler	122
3.2.1.1. Açık İstiâre.....	122
3.2.1.2. Kapalı İstiâre	134
4. BÖLÜM	151
TABLÖLER.....	152
4.1. Teşbih Tabloları	152
4.1.1. Mufassal Teşbih.....	152
4.1.2. Mücmel Teşbih	159
4.1.3. Müekked Teşbih	160
4.1.4. Belîğ Teşbih Genel Tablo.....	164
4.1.5. Farsça Tamlamayla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu	175
4.1.6. Türkçe Tamlama ile Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu	178
4.1.7. Birleşik Sıfatla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu.....	179
4.2. İstiâre Tabloları	180

4.2.1. Açık İstiâre.....	180
4.2.2. Kapalı İstiâre	187
SONUÇ	201

GİRİŞ

Bir şeyin herhangi bir özellik bakımından kendisinden daha üstün başka bir şeye benzetilmesine teşbih denir. Mecaza dayalı bir sanat olan teşbih, şairin heyecanını muhataplarına aynı şiddetle yansıtma ihtiyacından doğar. İslam belâgatinde ve Batı retoriğinde mecazların içinde yer alan teşbih, tek başına değil de çoğu kez başka sanatlarla birlikte kullanılmıştır. Teşbih, şiirde kullanılan bir edebî sanat olmasının yanında aynı zamanda şairlerin değerlendirilmesinde bir kriter olarak da kabul edilmiştir. Müşebbehin çeşitli özelliklerini ortaya koyan teşbihin müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen), vech-i şebah (benzetme yönü) ve vasıta-i teşbih (benzetme edatı) olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır. Teşbihin unsurlarına, müşebbeh ve müşebbehünbihin sayısına, tarafların üstünlük derecesine ve vech-i şebahin özelliklerine göre tasnifleri bulunmaktadır.

İstiâre ise teşbihin beraberinde anılan bir sanattır. Bir kavramın çeşitli açılardan benzemiş olduğu başka bir kavramla adlandırılmasına istiâre denir (Coşkun, 2010: 43). İstiarede teşbihin unsurlarından sadece müşebbeh (benzeyen) ya da müşebbehünbih (kendisine benzetilen) bulunur. İstiârenin müsteâr (müşebbehünbihin lafzı), müsteâr-ı minh (müşebbehünbihin manası), müsterâr-ı leh (müşebbehin manası) ve câmi' (vech-i şebah) olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır. İstiâreler, lafzın tek veya çok oluşuna, tarafların bir şeyde birleşip birleşmemesine, benzetme yönünün açık veya kapalı oluşuna ve benzetme yönünün taraflarda yer alıp almayışına göre tasnif edilmektedir.

I. Mesîhî'nin Hayatı (?-1512)

15. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan sanatçının doğum tarihi bilinmemektedir. Doğum yeri Priştine'dir. Sehî Tezkiresi'nde şairin adının Mesîh olduğu ifade edilirken diğer tezkireciler şairin adının İsâ olduğu konusunda hemfikirdirler (Mengi, 2014: 1). Çocukluk ve gençlik dönemlerini Rumeli'de geçirir. Düzenli bir eğitim için erken yaşlarda İstanbul'a gelir. Medrese eğitimi zamanında güzel yazıya ilgi duyar ve bu alanda adından söz ettirir. Hüsnühattaki başarısı sebebiyle Vezir Ali Paşa'nın beğenisini kazanır. Vezir Ali Paşa, Mesîhî'nin hamisi olur ve onu divan kâtipliğine atar. Rahatlığı ve eğlenceye düşkünlüğü nedeniyle Mesîhî mesleğinde başarılı olamaz, zamanını eğlence meclislerinde, mesire yerlerinde geçirmeyi tercih eder. Bu durum, Ali Paşa ile olan dostluklarının bozulmasına kadar varır. Mesîhî, Ali Paşa'nın sunduğu imkânları değerlendiremez ve hamisinin gözünden düşer. Vezir Ali Paşa'nın bir savaşta öldürülmesiyle şair, hamisiz kalır ve onun gibi başka birini bulamaz. Ömrü yoksulluk içinde geçer. Başka birini bulma arayışları içinde olan şair, sonunda Yeniçeri Ağası Yunus Paşa ile Nişancı Tâcîzâde Ca'fer Çelebi'nin ilgisini çeker. Bu başarısının sonunda kendisine tımar verilmişse de Mesîhî bunu beğenmez. Söz konusu memnuniyetsizliğini bir kasidede ifade eder (Mengi, 2014: 3). Ardından Yavuz Sultan Selim'in ilgisini çekmeye çalışmış; ancak dönemdeki taht kavgaları sebebiyle onun ilgisine mazhar olamaz. Yoksulluk içinde 30 Temmuz 1512'de vefat eder.

II. Mesîhî'nin Edebî Şahsiyeti

Mesîhî, II. Bayezid dönemi şairlerindendir. Klasik divan şiirinin kurucuları arasındadır. Divan şiirinin gelişimindeki katkıları dolayısıyla adı, Ahmet Paşa ve Necâtî ile birlikte anılır. Zengin hayalleri, orijinal düşünceleri ve sanatındaki yeteneği, tüm tezkirecileri aynı hususta buluşturan ortak payda olmuştur. Divan şiirinin kalıplaşmış malzemesini, mecazlarını yeni bir bakış açısıyla ele alıp kullanır. Latîfî, "Hayal inceliklerinde el değmemiş düşüncelere, kudreti ve kendine has mânâlar ortaya koymada mahareti vardır. Ama hayal etme yeteneği çok ince olduğu için tarzı aydınlara mahsustur. Bu yüzden belîğ şiirden halkın tabiatı hiç lezzet almaz." (1999, 303) diyerek

ondan övgüyle bahseder. Mesîhî, rindâne-âşıkâne tarzda şiirler yazar ki bunda içki ve eğlence düşkünlüğünün yanı sıra döneminde lirik şiirlerin revaçta olmasının da payı vardır. Şiirlerinde divan şiirinin geleneksel konularının yanında dünyanın geçiciliğine, fâni dünyanın elden geldiğince iyi değerlendirilmesine, içki ve aşk sarhoşluğuna değinmiştir (Mengi, 2014: 4).

Sehî Tezkiresi'nde, Mesîhî'nin şiirlerinde kimsenin kullanmadığı atasözü ve deyimlerin bulunduğu dikkat çekilir (Sehî, 1998: 197). Şiirlerinde sade bir dili tercih eder ve Arapça, Farsça kelimelerin azınlıkta olduğu görülür. Ancak divanındaki Arapça beyitlere, tamlamalara ve Farsça şiirlerine bakılacak olursa söz konusu dillere oldukça hâkimdir. Aruz ölçüsünü başarılı biçimde kullanır. Remel, hezec ve muzari bahirleri en sık kullandığı kalıplardır.

Mesîhî, divan şairleri arasında farklı bir yere sahiptir. Gibb söz konusu farkı şöyle ifade eder:

Mesîhî'nin orijinal bir şair olarak seçilmesinin gerçek sebebi Şehrengiz adı verilen küçük mesnevisine dayanmaktadır. Bu eser iki yönde orijinaldir. Birincisi Mesîhî'nin kendi icadı olması, ikincisi ise Türkçe'de mîzâhî şiirin ilk teşebbüs edilen örneği olmasıdır (Gibb, tarihsiz, 48-49).

Mesîhî, divan şairleri üzerinde oldukça tesirlidir. Bu düşünce Mengi tarafından şöyle ifade edilmiştir:

Dîvân şiirinin gelişim çizgisi üzerindeki yeri dikkate alınacak olursa gerek kendi çağında gerekse daha sonraki yüzyıllarda etkisi altında kalmış şairlerin bulunduğu ortadadır. Örneğin Bâkî'nin, Mesîhî'nin ünlü Bahariyye'sini tanzir etmiş olması, Mesîhî'nin Bâkî üzerindeki etkisinin kanıtıdır (Mengi, 2014,7).

Selmân-ı Sâveci ve Kemâl Hucendi, Mesîhî'nin etkilendiği ve isimlerini zikrettiği İranlı şairlerdir ki gazellerinde bu iki isimden şöyle bahseder:

Hüsrev-i Rûm diye bana Mesîhî şeksüz
Ger ire gûş-ı Kemâl'e kelîmât-ı hasenüm (153/7)

Ey sabâ şi'r-i Mesîhî'yi yûri parsa ilet
Şâd olsun dir isen mühçe-i üstâd-ı Hucend (33/5)

Divanında yirmi bir kasidesi bulunan Mesîhî, bu alanda da oldukça maharetlidir. Latîfî (1999, 304), kasidedeki yaratıcılığı Sâmirî gibi büyüleyicidir, diyerek Mesîhî'nin gazel dışında da yaratıcı ve etkileyici olduğuna dikkat çeker. Kaynaklarda Mesîhî'nin şiirin yanında inşâ ilmi ile uğraştığına dair bilgiler de yer alır. Hatta Latîfî Tezkiresi'nde sanatçının münşî ve yazıcılar tarafından tutulan yüz adet mektubunun bulunduğu, inşâ ilminin kanunlarının ve imlâ üslûbunun kurallarının sözü edilen mektuplarda anlatıldığı ifade edilir (Latîfî, 1999: 304).

III. Mesîhî'nin Eserleri

Mesîhî'nin Dîvân, Şehr-engîz ve Gül-i Sad-berg olmak üzere üç eseri vardır.

Dîvân

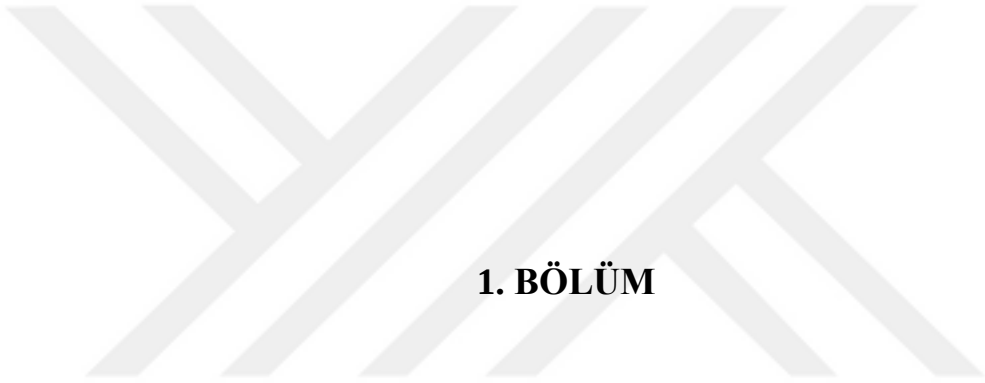
Mesîhî'nin divanında 1 münâcât, 22 kaside, 1 terkib-i bend, 289 gazel, 3 murabba, 18 kıt'a ve 15 müfred bulunmaktadır. Divanın büyük kısmını gazeller oluşturmaktadır.

Şehr-engîz

Üç bölümden oluşan bu eser, şairin en meşhur eseridir. Meşhur olmasının nedeni, eserin şehr-engîz türünün ilk örneklerinden olmasıdır. Edirne şehrinin gençlerinin anlatıldığı bu eserde, Mesîhî'nin mizahi üslubu dikkat çeker.

Gül-i Sad-berg

Mesîhî'nin mesnsur bir eseridir. Eser, yüz ayrı mektuptan oluşan bir münşeat kitabıdır (Mengi, 2014: 10).

1. BÖLÜM

TEŞBİH

1.1. Teşbihin Tanımı

Arapça “شبه” kökünden türeyen teşbih, benzetme anlamındadır. Kamus-ı Türkî’de kıyaslama anlamında olan teşbih (Sami, 2015: 406), aralarında çeşitli anlam ilgisi bulunan iki şeyden birinin diğerine benzetilmesidir. Menemenlizâde Mehmet Tâhir (2013: 140) teşbihteki çeşitli anlam ilgisini, kıyaslama biçiminde ifade eder ki söz konusu ilgi nitelik bakımından aklî, hissî, hayalî ya da vehmî bir benzerlik olabilir.

Teşbih, divan şiirinde şairlerin sıklıkla kullandığı bir sanat olmasının yanında Osmanlı tezkirecilerinin şair değerlendirme için de başvurdukları bir kriterdir. Şaire ve okuyucuya zengin hayaller ve anlam derinlikleri sunan teşbih, tasvir için vazgeçilmez bir sanattır. Anlatımda vech-i şebek bakımından az bilinenin çok bilinene benzetilmesiyle anlam pekiştirilir ve söz daha tesirli bir hâle getirilir.

Teşbih, heyecana dayanan bir sanattır. Şairin etkilendiği bir durum karşısındaki heyecanını, okuyucusuyla aynı tesirde paylaşma ihtiyacından doğan teşbihin, günlük hayatta kullanım sebebi ise hissedilen duyguların muhataba aynı şiddetle yansıtılma isteğidir (Kocakaplan, 2014: 162).

Teşbih sanatı oluşturulurken çoğu kez tek başına kullanılmaz; tenasüp, tezat, mübalağa, kişileştirme sanatlarıyla birlikte kullanılır. Çünkü derinlikli mana ve zengin çağrışımlar için zıt ve benzer anlamlı sözcüklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Birçok işleve sahip olan teşbih sanatının, belâgat kitaplarında birbirinden farklı tasnifleri bulunmaktadır. Bir belâgat eserinde yer alan teşbih çeşidi, diğer eserlerde yer almamış ya da farklı bir isimle anılmıştır; ancak belâgat eserlerinde teşbihin rükünleri aynı biçimde ifade edilmiştir.

1.2. Teşbihin Unsurları

Teşbihin dört unsuru bulunmaktadır:

- a- Müşebbeh (Benzeyen):** Birbirine benzetilen şeylerden vasıfça güçsüz olanı.
- b- Müşebbehünbih (Kendisine Benzetilen):** Birbirine benzetilen şeylerden vasıfça güçlü olanı.

Benzeyen ve kendisine benzetilenin her ikisine birden tarafeyn-i teşbih denir (Dilçin, 1983:406). Bir teşbihin belîğ olabilmesi için müşebbehünbihin, müşebbehten daha

meşhur olması gerekir. Ayrıca bir teşbihte tarafeynin ikisinin de bulunması gerekir, aksi durumda ise istiâre gerçekleşmiş olur.

c- Vech-i şebih (Benzetme yönü, maksad-ı teşbih): Benzeyen ve kendisine benzetilen arasındaki ortak ilgi ve benzeyiş, vech-i şebehtir. Bu ilgi nitelik bakımından aklî (akılla anlaşılabilen), hayalî (hayal gücü ile anlaşılabilen), vehmî (gerçekte olmayan) ve hissî (beş duyu ile anlaşılabilen) benzerlik olabilir. Cem Dilçin'e göre bir benzetmede, benzetme yönü nicelik bakımından üç türlü olur:

- 1- Benzetilen ve benzetmelik arasındaki ilginin bir yönden olması (müfret)
- 2- Birkaç benzetme yönünün anlam bakımından birbirine sıkı sıkıya bağlı olması (mürekkep)
Bunlardan birinin ortadan kalkmasıyla benzetme bozulur.
- 3- Birkaç benzetme yönünün anlam bakımından birbirine sıkı sıkıya bağlı olmaması (müteaddid)
Bunlardan birinin veya birkaçının ortadan kalkmasıyla benzetme bozulmaz (Dilçin, 1983, 406).

d- Edât-ı teşbih (vasıta-i teşbih, benzetme edatı): Benzeyen ve kendisine benzetilen arasında benzerlik kuran edat veya edat görevli kelimelerdir. Benzetmelerde sıklıkla şu edatlar kullanılır: bigi, gibi, sanki, kimi, meğer ki, gûya, tıbkı, gûne, gûnâ, misl, misillü, niteki, nitekim, misâl, sıfat, mânend, -veş, -âsâ, -vâr, âdeta, çü, çün, tek, andırır, benzer.....

1.3. Teşbihin Amacı

Teşbih, benzeyen veya kendisine benzetilenin çeşitli özelliklerini ortaya koymak amacıyla yapılır. Bu özellikler şöyle sıralanabilir:

A-Müşebbehle İlgi Yönünden

- 1- Halini ortaya koyar
- 2- Mikdarını ortaya koyar
- 3- İmkânını ortaya koyar
- 4- Zihne iyice yerleştirir
- 5- Müşebbehî süsler
- 6- Müşebbehî yerer
- 7- İştirilmedik yeni bir benzetme vücuda getirir.

B-Müşebbehünbihle İlgi Yönünden

- 1- Ortak vasıfta müşebbehünbih yerine müşebbehin üstün veya meşhur gösterilmesidir.

2- İkinci tarz isteğin açığa vurulmasıdır. İstek açığa vurulurken eksik bir şeye tam bir şey, gerçekten veya âdet icâbı katılır. (Bilgegil, 2015, 149).

1.4. Teşbihin Çeşitleri

Teşbih genellikle; içerdiği ögelere, müşebbeh ve müşebbehünbihin sayısına ve yerine, vech-i şebelin özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır.

1.4.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler

Teşbihin müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen), vech-i şebeli (benzetme yönü) ve vasıta-i teşbih (teşbih edatı) olmak üzere dört unsura sahip olduğu bilinmektedir. Bir teşbihte, tarafeyn-i teşbih hariç (tarafeynden biri düşerse istiâre olur) diğer unsurlardan birinin eksilmesiyle farklı teşbih çeşitleri oluşur. Teşbih, içerdiği ögelere göre şu şekilde sınıflandırılır:

1.4.1.1. Teşbih-i Mufassal

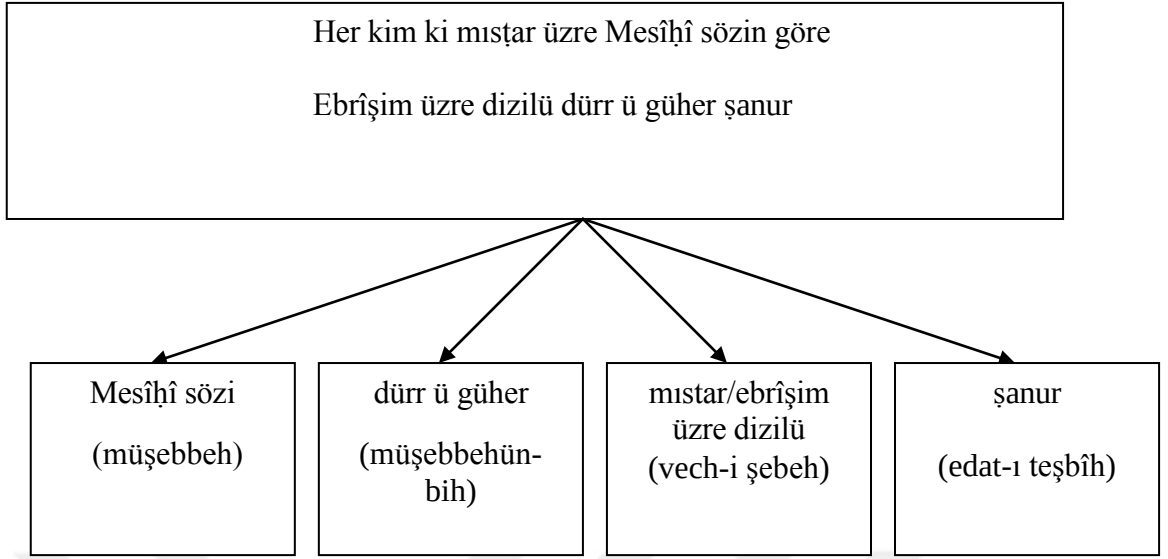
Müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen), vech-i şebeli (benzetme yönü) ve benzetme edatının birlikte kullanıldığı teşbih türüdür. Belâgat açısından fazla bir kıymeti yoktur. Çünkü teşbihte öge sayısı azaldıkça söyleyiş güzelleşir ve değer kazanır. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneklerle bakılabilir:

Her kim ki mıstar üzre Mesîhî sözün göre

Ebrîşim üzre dizilü dürr ü güher şanur (83/5)

“Mastar üzerinde Mesîhî’nin sözünü gören kişi, onu ibrişim üzerine dizilmiş inci ve mücevher sanır.”

Yukarıdaki beyitte “Mesîhî sözü” benzeyen, “dürr ü güher” kendisine benzetilen, “şan” teşbih edatı, “mıstar/ebrîşim üzre dizili” ise benzetme yönü durumundadır. Bu beyitte, benzetmenin tüm unsurları zikredildiği için mufassal teşbih meydana gelmiştir.

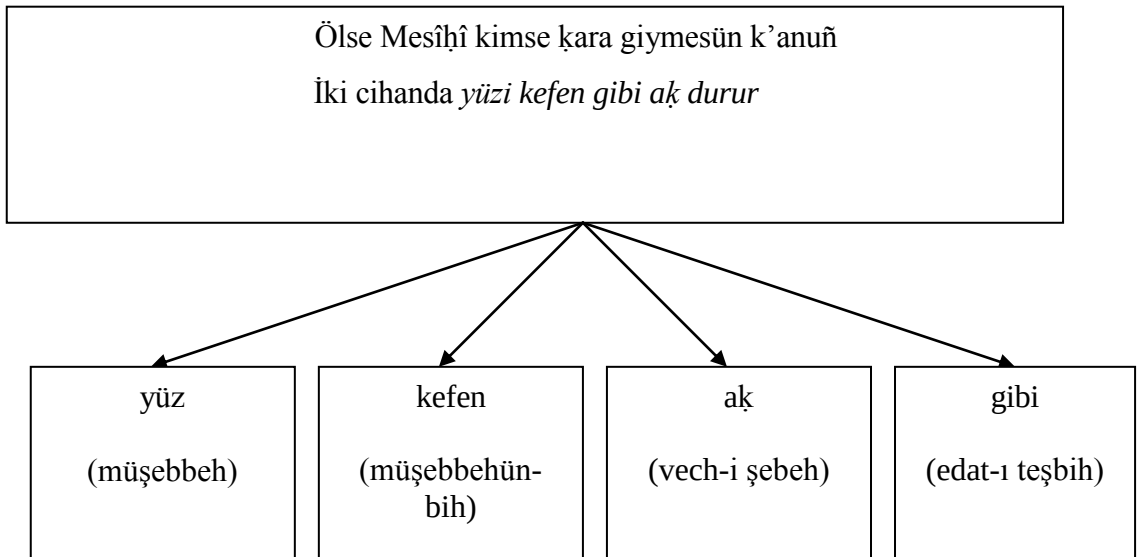

Ölse Mesîhî kimse kıara giymesün k'anuñ

İki cihanda *yüzi kefen gibi aq durur* (68/7)

“ Mesîhî ölse kimse kara giyinmesin çünkü onun yüzü, iki cihanda kefen gibi aktır.”

Yukarıdaki beyitte “yüz” benzeyen, “kefen” kendisine benzetilen, “ak” benzetme yönü, “gibi” ise teşbih edatı durumundadır. Benzetmenin tüm unsurları bu beyitte bulunduğu için mufassal teşbih meydana gelmiştir.

Қудрет қалемі нақш uralı levh-i vücûda
Yazılmadı *hüsniñ gibi bir naqş-ı dil-ârâ* (2/2)

°Âşıkı dólâb-veş her lahza giryân itmegi
Yâ o çarha ögredür yâ çarh-ı ser-gerdân aña (4/2)

Perr-i tîrûñ ile *kuş gibi uçardı fülk-i dil*
Lenger olmışdur velikin âhenin peykân aña (4/4)

Қâmet-i dilberlere *karşu* bu eşk-i cûy-bâr
Beñzer ol havza ki durmuş servler dîvân aña (5/3)

Bâğ-ı dehri *kıldı zeyn âhum şerârı gül gibi*
Hamdülillâh yaz u kış °âlem gülistândur baña (6/2)

Zerd itdi zer gibi tenümi kîmyâ-yı °ışk
Giydük dañi ne devlet-i hüsnünde biz de şîb (14/5)

Dâğ urunup nitekim *tağlara düşdüm lâle-veş*
Olmadı bir gül-ruh ile şöhet-i şahrâ naşîb (17/3)

Mül hasretiyle acı yaşum şöyle dökeyin
Kim °âlem içre *mey gibi olsun her âb telh* (30/4)

Ey ecel çünkim *Mesîhî* içmedi âb-ı hayât
Hızr-veş anı niçün kılmak dilersin *nâ-bedîd* (38/5)

Bu Mesîhîñüñ kıyâmet *sözleri*
Şanki °Îsâdur inüp itdi *zuhûr* (46/8)

Mûsâ gibi kır elini fir^cavn-ı rakîbüñ

Tâ sen şeh-i hüsne diyeler el kırındur (58/3)

Lebüñe benzerem dir ise helvâ

Eyü dir ille anuñ *tuzı yokdur* (61/3)

Mihr şem^ci beñzedügiçün çerâğ-ı haddüñe

Başı ucında *semâ^c ider felek pervâne-vâr* (73/3)

Ger bizi şehîd eyler ise senüñ içün Hak

Mahşerde *kefen gibi* olısar *yüzümüñ aķ* (124/1)

Gündüzin bilüñi kuçar giceler *mâr-şıfat*

Genc-i hüsnüñ şakınur başuñ ucında kemerüñ (127/3)

Bezm-i miñnetde *harâmî gibi ben kan yudayın*

Demüñ olsun senüñ ey yâr-ı cefâ-pîşe demüñ (129/2)

Terkeş gibi çü sînemi toldurduñ ok ile

Ey kaşları kemân yanuñda gerek belik (134/4)

Gülşen-ı hüsnüñden itdükçe güzer bâd-ı şabâ

Reşk idüp pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer gönül (145/3)

Pîrâhen-i vişâlüñe göz dikdügüm bu kim

Hecrüñ *bir ince iplige döndürdi kâmetüm* (154/6)

Göñlüñle gözüñ ister iseñ kim ola rûşen

Var sen de *Mesîhî gibi bir mâh-liķa sev* (201/5)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde 178 mufassal teşbih tespit edilmiştir.

1.4.1.2. Teşbih-i Mücmel

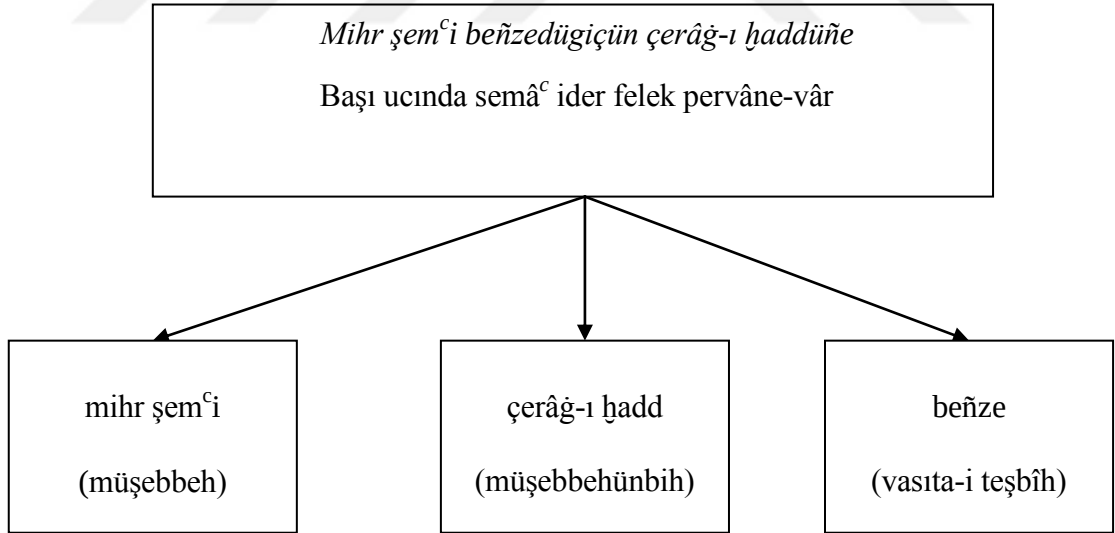
Teşbih unsurlarından sadece benzetme yönünün söylenmediği teşbihlerdir. Bu türde tarafeyn-i teşbih ve vasıta-i teşbih (teşbih edatı) bulunur. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneğe bakılabilir:

Mihr şem^ci beñzedügiçün çerâğ-ı haddüñe

Başı ucunda semâ^c ider felek pervâne-vâr (73/3)

“Güneşin mumu, (sevgilinin) yanağının mumuna benzediği için felek, pervane gibi başı ucunda sema eder.”

Yukarıdaki beyitte şair, güneşin mumunu, sevgilinin yanağının mumuna benzetir; ancak “mihr şem^ci”nin ne yön ile “çerâğ-ı hadd”e benzediği beyitte yer almamıştır. Beyitte müşebbeh, müşebbehünbih ve benzetme edatı söylenip, benzetme yönü söylenmediği için mücmel teşbih meydana getirilmiştir.

Tîrûñüñ zaħmı nigârâ râhat-ı cândur baña

Đarb-ı şemşîrûñ şanasın âb-ı hayvândur bana

(6/1)

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân eridür zerger-i çarh (31/3)

Şanma Mesîhî hâk-i rehüñ kuñle beñzede
Hâline gördüğün kişi şâhib-nazar geçer (55/5)

Düşnâm-ı telh-i la^clüñi cânım şeker şanur
Bed-nâm-ı ^cışk olmağı gönüm hüner şanur (83/1)

Hakkâ ki ben fakiri göricek ganî şanan
Gözüm ile yüzümi meğer sîm ü zer şanur (83/4)

Niçün öykündüñ ruñ-ı yâra diyü her şeb mehüñ
Başına yılduzlar üşer bir büyük hengâmedür (84/3)

Oğudukça ^carz-ı hâlüm rık^caşın dimez habîb
Şanasın kim okunan efsûn yâ dil bağıdur (94/5)

Halkı bir bir yitürdüñ ey sâkî
Tolu urmuşa döndi şöhetümüz (100/3)

Şehd-i lebüñi şekkere beñzetedügi içün
Girdüm günâha diyü döginüp gider meges (105/2)

Sînemde zañm-ı tîrüñ olupdur dehân-veş
Peykânüñ ol dehende olupdur zebân-veş (110/1)

Kaçmazdı benden ol şanem âhû-yı vahşi-vâr
Âhum bilümle olmasa tîr ü kemân-veş (110/4)

^cIşk şan âb-ı Fırât u ben nice müsteskiyem
Kim şu başdan aşdı vü olımazam sır-âb-ı ^cışk (122/5)

La°lüñe ideliden kendülerini *teşbih*
Meyi içdük *şekerüñ* başını muhkem ezdük (135/3)

Öyküñdi diyü *yâr-ı gül-endâma âfitâb*
Her gün felek getürür anuñ başına zevâl (142/4)

Perkâr gibi kûyuñı çigzinmez idi dil
Nokta mişâli olmasa sende eger *dehen* (178/3)

Meger *müjgânuña öyküñdi hançer*
K' anı bu cürm için habs eyledi kın (182/6)

Şacuña beñzedügiçün tolaşur
Mesîhî *zâhidüñ peşmînesine* (215/5)

Gökde *öyküñdi güneş ruhlaruña*
Kendü kendünüñ adın urdı yere (217/4)

Kaşuña ger *hilâl öyküñdi* ise
Sen anuñ kalmağıl eksüklüğine (231/2)

Çeke çeke gamını *kaddüm kemâna döñdi*
Âh ol kaşı kemânum itdi beni kepâde (235/4)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 40 mücmel teşbih tespit edilmiştir.

1.4.1.3. Teşbih-i Mükked

Teşbih edatının söylenmediği benzetmelere mükked teşbih denir. Teşbihin diğer unsurları olan müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen) ve vech-i şebbeh (benzetme yönü) mükked teşbihte yer alır. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneklerle bakılabilir:

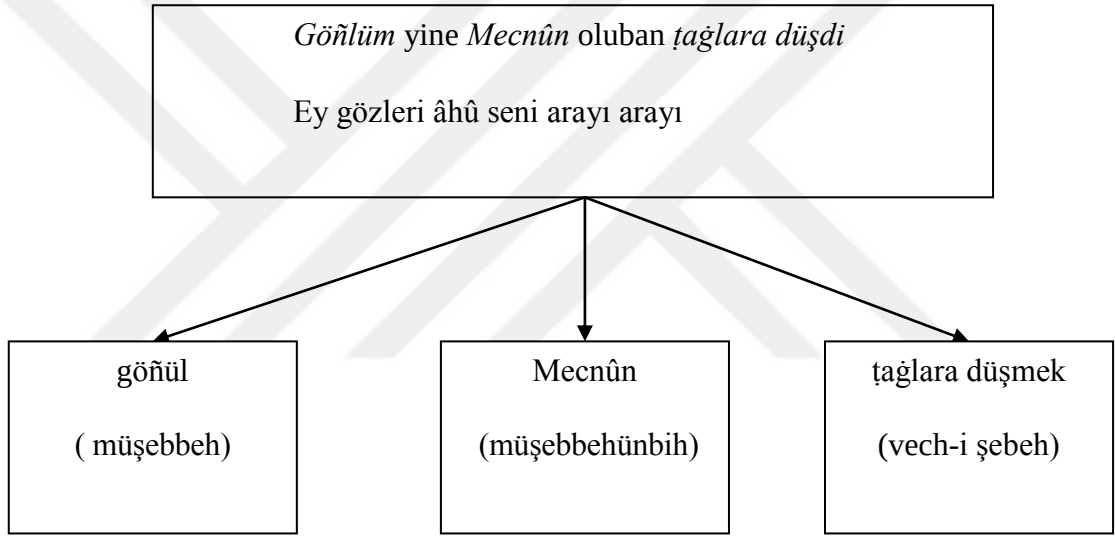
Gönlüm yine Mecnûn oluban tağlara düşdi

Ey gözleri âhû seni arayı arayı

(286/4)

“Ey gözleri âhû! Gönlüm seni araya araya yine, Mecnûn olup dağlara düştü.”

Yukarıdaki beyitte gönül sevgiliyi aramaktadır. Bu arayış neticesinde gönül perişan olup dağlara düşer. İşte bu noktada Mecnûn’un Leylâ’yı araması hatırlatılarak âşığın gönlü benzeyen durumundadır ve Mecnûn’a benzetilmiştir. Ancak bu teşbihte benzetme edatına yer verilmemiştir.

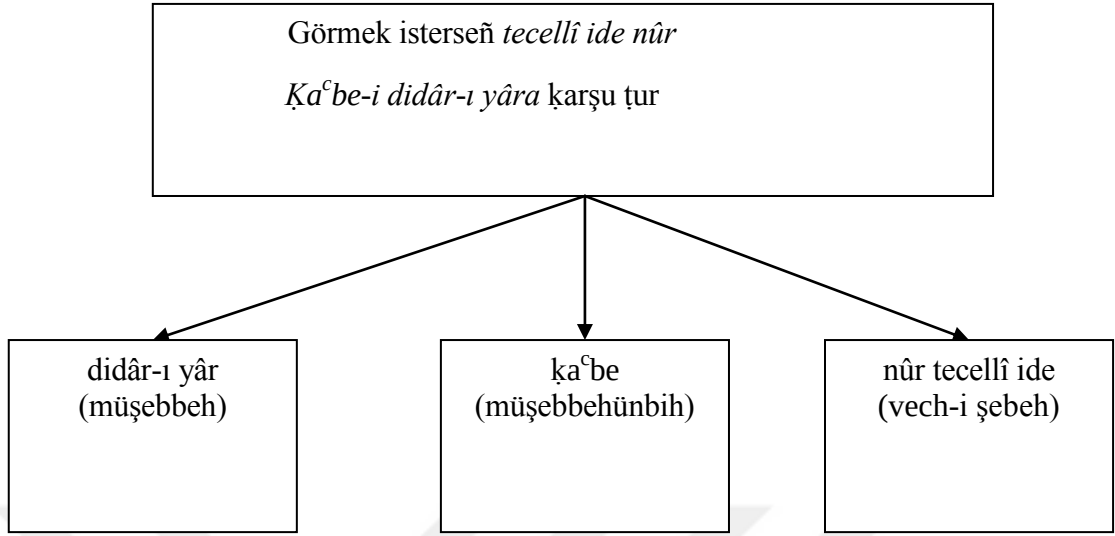
Görmek isterseñ *tecellî ide nûr*

Ka'be-i didâr-ı yâra karşı тұr

(46/1)

“Nûrun tecellî ettiğini görmek istersen, yâr yüzünün Kâbe’sine karşı dur.”

Yukarıdaki beyitte sevgilinin yüzü, Kâbe’ye nûrun tecelli etmesi yönüyle benzetilmiştir. Ancak benzetme edatı zikredilmediği için söz konusu beyit, müekked teşbih örneğidir.

‘Alem-i âhı çarha dikmek içün
Encûm-i eşk durur sipâh bana

(8/3)

Ey yüzün âyîne-i ‘âlem-nümâ
Hatt-ı la‘lün âyet-i filhi şifâ

(9/1)

Hâk-i pâyuñ haķi ger nokta-i hâlün görse
İdinir idi anı sûfi başı üstine tâc

(25/2)

Hüsnuñde mâni‘ olmağa cânâ bu dil Ye’cûcına
İskender-i haddün yapar tozdan havâ üstinde sed

(41/3)

Şöyle mest oldum mey-i ‘ışkuñla kim
Girmeye kulağuma âvâz-ı şûr

(46/2)

Mecnûn alalı başına mürğ âşiyânını
Dîvânelik vilâyetinün tâc-dârıdur

(49/4)

Ben hele şol deñlüce bildüm ki hüsni içre o yâr
Göz terâzûsıyla Mısrûn Yûsuf-ı Ken‘ânıdur

(52/3)

- Ne hoş üstâd olur *cerrâh-ı gamzeñ*
Ki 'ırkdan neşteriyle kan uğurlar (72/3)
- Ey Mesîhî *fikretüñ bâzına* yüz bin âferin
Kim *kılur* her lahza *mürğ-i ma'ni-i hâşî şikâr* (73/9)
- Ey Mesîhî *hûblar şayd itmeğe şî'rüñdeki*
Halka-i cîm ile her bir nokta dâm u dânedür (85/5)
- Bend-i zülfüñle *şehâ biz boynı bağlu çâkerüz*
Kullarñ içinde bu *unvân ile ser-defterüz* (99/1)
- Ey Mesîhî gerçi kim bir *düz-d-i şeb-revdür bu 'aql*
Nesne uğurlatmaz aña şu *'le-i mehtâb-ı 'ışk* (122/7)
- Rakîb* oldı *hammâl-ı bâr-ı emek*
Ki kuvvetlü hardur ezelden ne şek (137/1)
- Cân u dil almada gamzeñ* dañi üstâd geçer
Lîkin olmuşdur o *şan'atda ser-âmed kâkûl* (146/3)
- Hecr-i *hattuñla* ne çekdüğümü *şerh eylemege*
Kabrüm üstinde benüm *bir dil ola her çemenüm* (153/4)
- Ne hoşdur *bezmgâh-ı şubh k'anda*
Olur *tâş-ı felek bir câm-ı gülgûn* (174/2)
- Sözüm bir *tâze dilberdür* kim olmuş
Aña *ebrû iki mısrâ'-ı mevzun* (175/6)

Ža^cf-ı cismümden kaçan kim eyleyem bir dem figân
Nây olup âheng ider yanumca herbir üstüh^vân (179/1)

Muzaffer mârdur zülf-i siyâhuñ
Ki mâlikdür ruhuñ gencînesine (215/3)

Ma^cnâ-yı cân-feşân ile şî^cri Mesîhîñüñ
Meryem durur ki ^cİsiyi almış kucağına (221/5)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 81 müekked teşbih tespit edilmiştir.

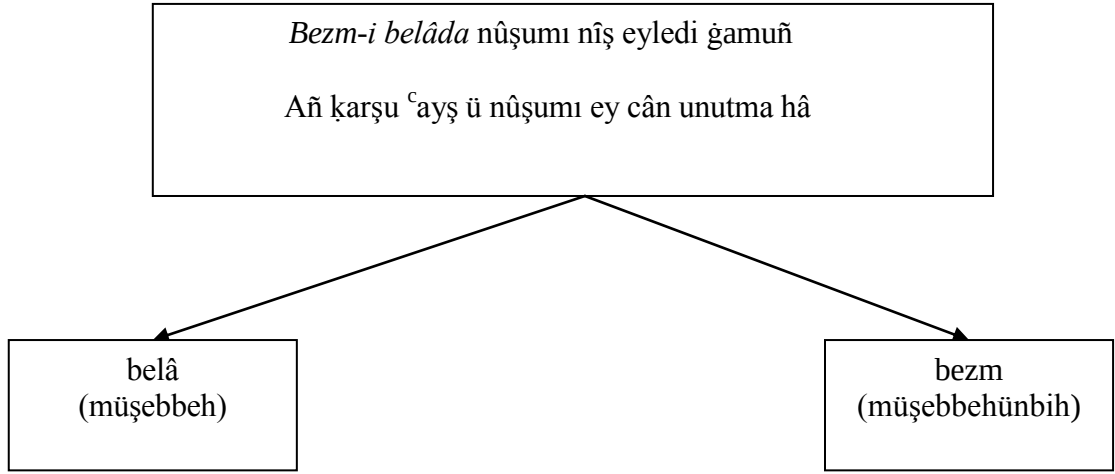
1.4.1.4. Teşbih-i Belîğ

Sadece müşebbeh (benzeyen) ve müşebbehünbihin (kendisine benzetilen) söylenmesiyle oluşan teşbihtir. Teşbih-i belîğde, teşbihin yan unsurları olan vech-i şebah (benzetme yönü) ve teşbih edatı yer almaz. Belîğ teşbih, mufassal teşbihe göre daha üstün ve daha bedîîdir. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneklere bakılabilir:

Bezm-i belâda nûşumı nîş eyledi gamuñ
Añ karşı ^cayş ü nûşumı ey cân unutma hâ (10/4)

“Ey can! Bela meclisinde gamın, balımı zehir etti. Ona karşı zevk ve safâmı unutma.”

Yukarıdaki beyitte bela, meclise benzetilmiştir. Ancak beyitte, vech-i şebah ve benzetme edatı yer almadığı için belîğ teşbih yapılmıştır.

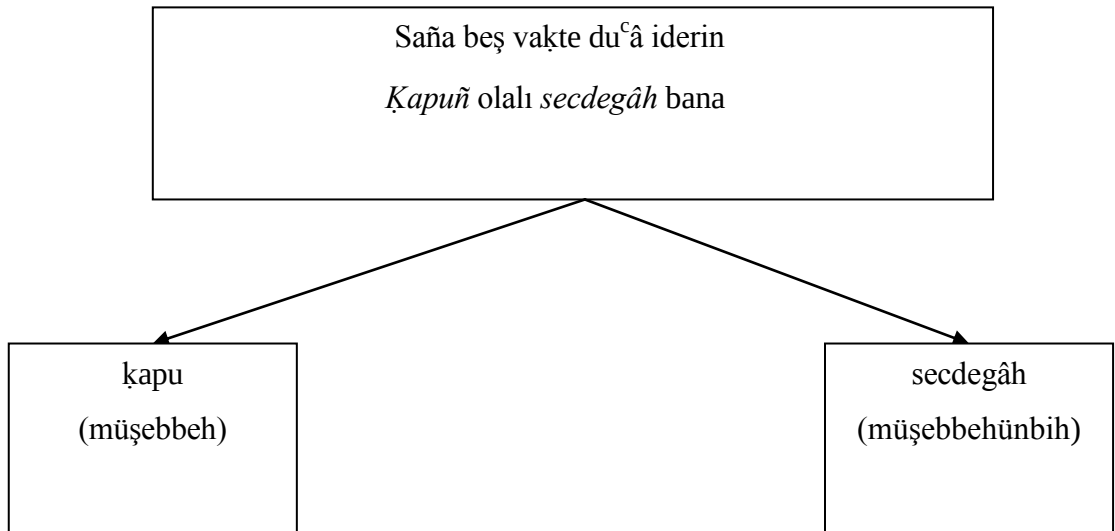

Saňa beş vakte duʿâ iderin
Ƙapuñ olalı secdegâh bana

(8/2)

“ Ƙapın benim için secdegâh olduğundan beri, sana beş vakit dua ederim.”

Yukarıdaki beyitte sevgilinin Ƙapısı müşebbeh durumundadır ve secdegâh müşebbehünbihine teşbih edilmiştir. Ancak beyitte, vech-i şebah ve benzetme edatı söylenmediği için teşbih-i belîğ yapılmıştır.

Bâğ-ı dehri kıldı zeyn *âhum şerârı* gül gibi
Hamdülillâh yaz u kış [°]âlem gülistândur baña (6/2)

Tab[°]um şu deñlü münharif olmışdur ey tabîb
Kim *şerbet-i ecel* durur ancak şifâ bana (7/4)

Sen idüñ yalnız *penâh* baña
Sen de yüz döndürürseñ âh bana (8/1)

Saña beş vaktde du[°]â iderin
Çapuñ olalı *secdegâh* bana (8/2)

[°]Alem-i *âhı* çarğa dikmek içüñ
Encûm-i eşk durur *sipâh* bana (8/3)

Bâd-ı firâkuñ itdi Mesîhî kemînenüñ
[°]Ömri gülini hâk ile yeksân unutma hâ (10/5)

İçmezlenürdi *meclis-i gülşende* gonca lîk
Şebnem güç ile koydı anuñ ağızına şarâb (12/2)

Ey *kaşı kemân* zih okuñuñ ağızın öpince
Çahr ile kemânuñuñ olur beli iki kat (18/3)

[°]Arz eyledi çaddin *gözüümüz yaşını* dökdi
Yılduzumuzu yire düşürdi o kıyâmet (19/2)

Bir Haşan Bali durur ammâ kamer tal’atlüdür
Biri Yûsuf Balidur kim *lebleri çand ü nebât* (23/5)

Geçer *âhum okı* karşı feleküñ şîşelerin
Atıcılar deler ol resme ki şan^catla zücâc (25/5)

Ger *dûd-ı âhumı* ^c*aşâ* idinmeyeydi pîr-i çarh
Aşağa yukaru kıımıldanmağa bulmazdı meded (34/3)

Ben kuluñı sağ koyuban gayrılara kaçd itseñ
Beni anlardan öñürdi depeler *tîg-i hased* (35/3)

Bûy-ı bahâr şöyle pür itdi cihânı kim
Yire inince *kaṭre-i şebnem gülâb* olur (42/2)

Du^câlar itmege sen *serv- kadde*
Çenârun cismi başdan başa eldür (54/2)

Ta^caccüb eylerem nice bulur beni gam u miḥnet
Benüm ḥod za^cfdan *mülk-ı vüçûd* içre nişânum yok (123/2)

Yâruñ görüp yüzini aceb mi meded disem
Çün *mîmdür dehânı* *iki zülfi iki dâl* (142/3)

Ben saña *bûlbûl* baña *sen gülşen* ol
Ço beni ağlayayın sen gül şen ol (151/1)

Hoş olur idi kalb-i şikestüm
Bir kez şaraydum ol *mû-miyânı* (283/3)

Ol *serv- kâmetüñ* ruṭab-ı la^cli ḥasreti
Tesbîḥümüzi eyledi *ḥurmâ çekirdegi* (285/2)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 461 belîğ teşbih tespit edilmiştir.

1.4.2. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre Teşbihler

Bir teşbihte müşebbeh ve müşebbehünbih birden fazla olabilir. Buna göre şu isimlerle anılırlar:

1.4.2.1. Teşbih-i Cem

Müşebbehin tek, müşebbehünbihin birden fazla olduğu teşbihlerdir.

Didüm *itüñ* gibi olam mı ki kuyuñda ^cazîz

Didi bizi ço yüri var Mışıra *sultân* ol (148/4)

Ey Mesîhî gevhere yok müşteri

Sen gerek *deryâ* gerekse *ma^cden* ol (151/5)

Benüm *nâlem* gelür halka temâşa

Bize *mâtemdür* ayruklara *düğün* (173/3)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 12 teşbih-i cem tespit edilmiştir.

1.4.2.2. Teşbih-i Tesviye

Müşebbehünbihin tek, müşebbehin birden fazla olduğu teşbihlerdir.

La^clûñe ideliden kendülerini teşbih

Meyi içdük *şekerüñ* başını muhkem ezdük (135/3)

Nâlişlerümi eyleme inkâr k'olupdur

Kûyuñdaki her bir *der ü dîvâr güvâhum* (159/3)

Tîrüñ iricek döyemedi ağladı *zaḥmum*

Şandum iki *ḥasret* biri birine buluşdı (250/3)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 24 teşbih-i tesviye tespit edilmiştir.

1.4.2.3. Teşbih-i Melfûf

Birden fazla teşbihin bulunduğu bir ifadede, önce benzeyenlerinin sonra da kendisine benzetilenlerinin ya da tam tersinin söylenmesine melfûf teşbih denir (Coşkun, 2010: 45).

Ey büt-i Çîn ger saña tapşa Mesîhî tañ degül
Kim *yüzüñle zülfüñ anuñ dînidür îmânıdur* (52/7)

Ne kândandur *‘aceb ruhsâr u eşküm*
Ki yokdur bu *zer ü sîme* haridâr (86/6)

Şaçuñla hâlüñi göster ki göñlümi alasin
Şikâr itmeğe mürği çü *dâm u dâne* gerek (139/2)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 16 teşbih-i melfûf tespit edilmiştir.

1.4.2.4. Teşbih-i Mefrûk

Birden fazla teşbihin bulunduğu bir ifadede, müşebbeh ve müşebbehünbihin yan yana sıralandığı teşbihtir (Coşkun, 2010: 45).

Şehâ *göñlüm meges lâ‘lün ‘aseldür*
O bala bu megesden ne haleldür (54/1)

Nuql encüm mey şafak sâğar hilâl ü sâki hür
Kehkeşân tahta-i pişhüñ [u] felek mey- hânedür (85/2)

‘İzâr u la‘lünü koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine *gül âteş ü sehm ü sinân gonca* (213/5)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 11 teşbih-i mefrûk tespit edilmiştir.

1.4.3. Vech-i Şebihin Özelliklerine Göre Teşbihler

Vech-i şebih taşıdığı niteliklere göre şu başlıklara ayrılmıştır:

1.4.3.1. Tahkikî Teşbih

Vech-i şebahi, hem müşebbeh hem de müşebbehünbihin nefsinde bulunan teşbihlerdir (Külekçi, 2013: 42).

1.4.3.2. Tahayyülî Teşbih

Vech-i şebah tarafeynin nefsinde bulunmayıp muhayyile ürünü ise tahayyülî teşbih meydana gelir (Külekçi, 2013: 42).

1.4.3.3. Tehekkümî Teşbih

Birbiriyle ilgisiz ya da zıt unsurların benzetme amacıyla bir araya gelmesiyle oluşan teşbih, tehekkümîdir. Bunlara telmihî teşbih adı da verilmiştir (Bilgegil, 2015:145).

1.4.3.4. Temsilî Teşbih

Teşbihte vech-i şebah, ayrıştırılamayacak şekilde birden fazla unsurdan meydana gelen bir tasavvur ise böyle teşbihe temsilî teşbih adı verilir. İrsâl-i mesel olarak nitelenen ifadeler de birer teşbihtir. Temsilî teşbihlerde bir fikir veya duygu diğer bir ibare ile desteklenir ve bir iddiaya delil getirilir (Saraç, 2015:133).

Didüm ki gözyaşına ne hoş böyle şâdsın

Âb-ı revân didi ki olurmuş ferağ-fezâ (3/5)

Andukça kara yüzlü rakîbi iderem âh

Nîteki kurum çoğ olıcak tutuşur ocağ (124/4)

Ruğuñ üstinde zülfüñ tursa tañ mı

Meşeldür bu ki batmaz şuya câdû (199/4)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 59 temsilî teşbih tespit edilmiştir.

1.4.3.5. Âmiyâne Teşbih

Çok kullanılmasından dolayı etkileyiciliğini yitirmiş teşbihlerdir. Eski kitaplar, bu teşbih türünü “mübtezel teşbih”, “karîb-i mübtezel” diye de adlandırmıştır (Bilgegil, 2015:147).

1.4.3.6. Edibâne Teşbihler

Dinleyici veya okuyucunun vech-i şebahi kavrayabilmesi hususî bir dikkati gerektiren teşbihlerdir. Eski kitaplar, bu teşbih türüne “garîb”, “garîb-i ba’îd” teşbih demişlerdir (Bilgegil, 2015: 147).

1.4.3.7. Sâde Teşbih

Vech- i şebahi tek yönlü teşbihlerdir (Bilgegil, 2015: 145).

1.4.3.8. Teşâbüh

Vech-i şebah bakımından tarafların birbirine eş olduğu teşbih türüdür (Külekçi, 2013: 41).

Divanda, vech-i şebahin özelliklerine göre teşbihlerden sadece temsilî teşbih örnekleri tespit edilebilmiştir. Diğer teşbih çeşitleri tespit edilemediği için örnek beyitleri de gösterilememiştir.

1.4.4. Vech-i Şebah İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler

1.4.4.1. Teşbih-i Maklûb (Teşbih-i Tafdil)

Benzetme yönü bakımından müşebbehin müşebbehünbihten üstün olduğu teşbihtir. Ma’kûs teşbih veya teşbih-i tafdil adları da verilir (Coşkun, 2010: 58).

Alnuña *iki* kaşuña öykünmege cânâ

Bir ayda *iki kerre egilir beli mâhuñ*

(140/2)

Öykündi gerçi lebleriñe ey nigâr la^cl

Şoñra yüzi kızardı olup şerm-sâr la^cl

(143/1)

Gökde öykündi güneş ruñlarıña

Kendü kendünüñ adın urdı yere

(217/4)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 16 teşbih-i maklûb tespit edilmiştir.

1.4.5. Diğer Teşbih Çeşitleri

Benzetme yönü ilk anda anlaşılacak kadar kolay olan teşbihlere teşbih-i karîb ya da teşbih-i mübtezel, benzetme yönünün anlaşılması oldukça zor olan teşbihlere teşbih-i baîd ya da teşbih-i garîb denir. Amacını oldukça iyi anlatan teşbihlere makbul teşbih, anlatamayan teşbihlere ise merdud teşbih denir. Bir şarta bağlı olarak yapılan teşbihlere ise teşbih-i meşrû adı verilir.

Bu bölümdeki teşbihlere uygun beyitler, divanda tespit edilemediği için gösterilememiştir.

2. BÖLÜM

İSTİÂRE

2.1. İstiârenin Tanımı

Kelimenin lûgat manası ödünç alma, iğretileme olan istiâre, bir kelimenin manasını geçici olarak başka bir kelime hakkında kullanma sanatıdır (İskender Pala, 2015: 239; Ferit Devellioğlu, 2001:453). Batı edebiyatında belîğ teşbihin yanı sıra istiâre de bir tür metafor kabul edilir. Teşbihe dayanan bir sanat olan istiâre, tek sözle yapılması bakımından teşbihten ayrılır ve sanat açısından daha belîğ ve etkileyicidir. Müsteâr (müşebbehünbihin lafzı), müsteâr-ı minh (müşebbehünbihin manası), müsteâr-ı leh (müşebbehin manası) ve câmi' (vech-i şebah) olmak üzere istiârenin dört unsuru bulunmaktadır.

2.2. İstiârenin Çeşitleri

2.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler

2.2.1.1. Müfred İstiâreler

Tek lafızdan oluşan istiârelerdir.

2.2.1.1.1. Açık (musarrah) İstiâre

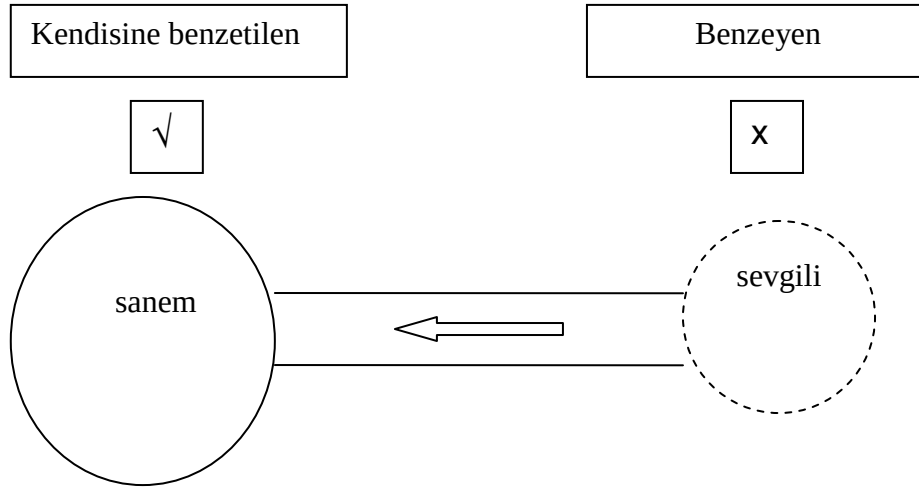
Sadece kendisine benzetilenin söylendiği istiâredir.

Ben umardum *ey şanem* bir meh-likâdan mu^ccizât

Senden ey çeşmi siyâhum bir tevâzu^cdur murât (23/1)

“Ey sanem! Ben, bir ay yüzlüden mucizeler umardım. Ey gözü siyahım! Senden murat, bir tevazudur.”

Yukarıdaki beyitte kendisine benzetilen unsur olan “nağş”, sadece zikredilerek açık istiâre yapılmıştır. Benzeyen, benzetme yönü ve benzetme edatı söylenmeyip okuyucunun muhayyilesine bırakılmıştır.

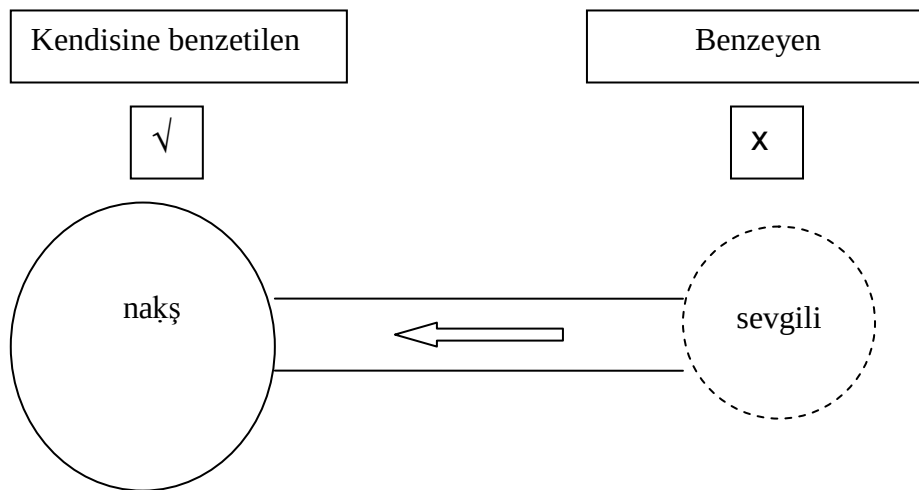

Yâ Rab ol *nağş-ı cihân-ârâ* nice maḥbûb olur
Kim alupdur kendü nağğâşı daḥi ḥayrân aña

(4/3)

“Ya Rab! O cihanı süsleyen resim, nasıl da sevimlidir ki kendi sanatkârı bile ona hayran kalır.”

Yukarıdaki beyitte sadece kendisine benzetilen unsur olan “nağş”, zikredilerek açık istiâre yapılmıştır. Benzeyen, benzetme yönü ve benzetme edatı söylenmeyip okuyucunun muhayyilesine bırakılmıştır.

Açık istiârenin üç türü vardır:

2.2.1.1.1. Mutlak Açık İstiâre

Bu açık istiârede benzeyen ya da kendisine benzetilenle ilgili herhangi bir özellik söylenmez, sadece kendisine benzetilen söylenir.

Tîğüñ gelicek zaḥmumı kılmağa ziyâret
Cânum aña karşı çıkuban didi ne zaḥmet (19/3)

Yüzüñe karşı ölmeg içün cân virir Mesîḥ
Ol derdmende hoş gelür *ey mâh* ḥ^vâb-ı şubḥ (29/5)

Baňa *tîriyle* gönderüp selâmı
Kılur dilber beni her gâḥ hoşnûd (40/4)

Zaḥm-ı *tîrüñ* kabre koydı ḥalkı hep
Oḳlaruñla toptolu oldu kubûr (46/5)

Zünnâr-ı ^cışkı bilüñe kim bağladı diseñ
Deyr-i cihânda bir *şanemüñ* yâdigârıdur (49/3)

Kakıyup kirpüklerüm kana boyaduğum bu kim
Ey gül-i cennet ḥayâlüñ yollarınuñ ḥârıdur (50/4)

2.2.1.1.1.2. Mücerred Açık İstiâre

Bu açık istiârede kendisine benzetilenle birlikte benzeyenin bir özelliği söylenir.

İrmez revâḳ u tâḳına hergiz kemend-i âḥ
Ol pâdişâh-ı ḥüsn ne ^câlî-cenâb olur (42/3)

Yukarıdaki beyitte g zellik  lkeye ve sevgili de o  lkenin y neticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş, onunla ilgili ‘‘h sn’’ kelimesi kullanılmış ve a ık isti are yapılmıştır.

Leb-i ş r n ki H srevlere *c ll b* a ıdur
N’ idel m t li^c-i Ferh dda *a ular* a ar (77/2)

G meyelden leb-i merc nu n  ey c n g rse n
G zler m l lelerinden nice *l ’l ’*ler a ar (77/4)

Hey ne z b  g lsit n olur duda u n ey *per *
Kim bihişt-i heşt anu n bir kemter n yapra ıdur (94/4)

G lgelig  ne Mes h  şalayın s ye dimiş
N ola ey *serv-i rev n* şimdi mi g rd  n kerem  n (129/5)

 eşm  n ile k met  n kaşu n t rurken ey *şanem*
Nergis   serv   hil le ba ma a   r eyleyem (166/2)

2.2.1.1.1.3. M reşşah A ık İsti are

Bu a ık isti arede kendisine benzetilenle birlikte yine kendisine benzetilenle ilgili bir  zellik s ylenir.

Za m-ı *t r  n* a masa kutlu kapu
G nl me kandan ir rdi feth-i b b (13/5)

N liş mden şa ın ey *H srev-i ş r n-leb* kim
Dil-i Ferh d     h eyleye ta lar eridur (44/2)

Bil r ki  anumı *t r  n* d kiser    sonra
O u ndan anu n i  n *demren  n* ta add m ider (81/2)

Dem mi var kim h t rumdan ge meye *t r  n* sen  n

Dem mi var boynuma şalınmaya *şemşîrûñ* senüñ

(131/1)

Kerem kıl diyene biñ cevır idersin

Ğuluñı dağı unutma keremden

(177/2)

2.2.1.1.2. Kapalı (Mekni) İstiâre

Sadece benzeyenin söylendiği istiâre çeşididir.

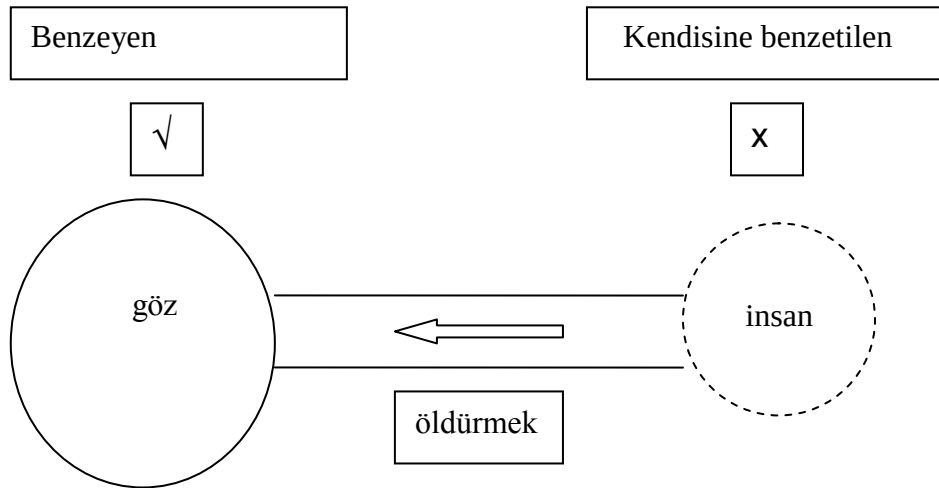
Ahû *gözüñ* ki nâz ile biñ âdem öldürür

Her bir nazarda halkı hem oğşar hem öldürür

(91/1)

“Naz ile bin insan öldüren âhu gözün her bir bakışta halkı hem okşar hem öldürür.”

Yukarıdaki beyitte “göz”, insana benzetilmiştir. Benzeyen unsur olan “göz” söylenip, kendisine benzetilen unsur söylenmediği için kapalı istiâre yapılmıştır. Kendisine benzetilen unsur olan “insan”ın özelliklerinin “göz”e yüklenmesiyle aynı zamanda teşhîs sanatı da oluşmuştur. Ayrıca beyitte “âhu göz” ifadesinin teşbîh-i belîğ olduğu, hatta âhu ile söz konusu hayvanın sadece gözü kastedildiği için mecaz-ı mürsel yapıldığı da söylenebilir.

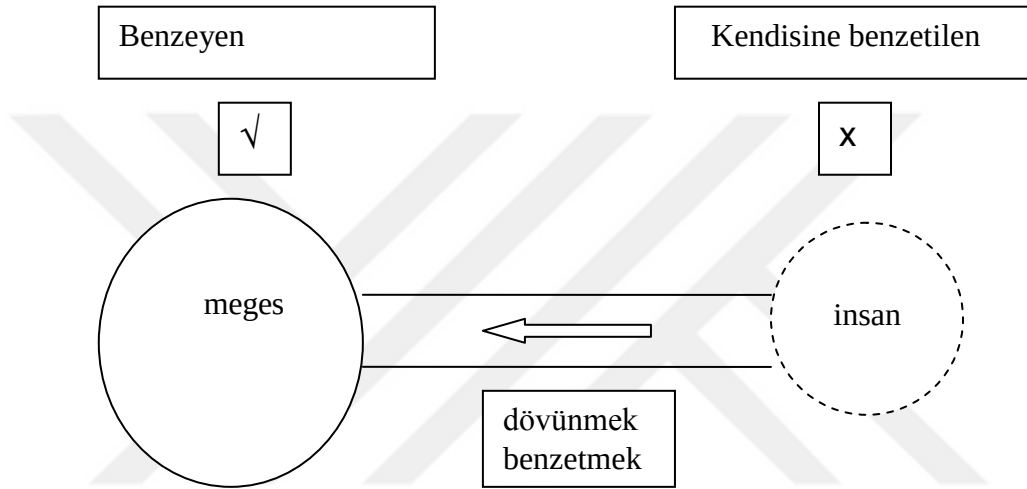
Şehd-i lebüñi şekkere beñzetdüğü için

Girdüm günâha diyü döginüp gider *meges*

(105/2)

“Sinek, bal dudağını şekere benzettiği için günaha girdim diye dövünüp gider.”

Yukarıdaki beyitte günaha girmek, dövünüp gitmek ve benzetmek fiilleri sineğe yüklenmiştir. Bu özellikler insana ait olup insan dışı bir varlığa yüklendiği için öncelikle teşhîs sanatı yapılmıştır ki söz konusu özellikler “meges”in “insan”a benzetildiğini düşündüren ipuçlarıdır. Beyitte “meges” benzeyen unsur olup zikredilirken, kendisine benzetilen unsur olan insan zikredilmemiştir. Buna binaen kapalı istiâre kurulmuştur.

‘Âşıkı dölâb-veş her lahza giryân itmeği

Yâ o çarha öğredür yâ çarh-ı ser-gerdân aña

(4/2)

İçmezlenürdi meclis-i gülşende gonca lîk

Şebnem güç ile koydı anuñ ağızına şarâb

(12/2)

Ey kaşı kemân zih okuñuñ ağızın öpince

Qahr ile kemânuñuñ olur beli iki kat

(18/3)

Gör tâli‘i kim senüñ ile vaşl olur iken

Şandı bizi ceng iderüz araladı firqat

(18/4)

Luţf-ı dehenüñ seyr idicek bağda bülbül
Sögse ne  aceb *goncalaruñ* ağzına kat kat (19/4)

Zülfüñ içre la'lüñe öykündüğüçün Hızrdan
Karañuda gizlenüp kurtulmaz *âb-ı hayât* (21/2)

Gülgün *eşk katrelerin* huşrevâ saña
Koşdukça hıdmete biri birin deper geçer (55/2)

Oķunla öldüğüne *göñül mürği* şâd olur
Kim perr-i tirüñ ile Şırâtı uçar geçer (56/3)

Düşdükçe cenge tîrüñ için *başum u tenüm*
İrişüben bu ikisini *tîğüñ* aralar (60/2)

Bu iki meşk-i pür-eşk ile *çeşmüm*
Kapuña şu taşıyup hıdmet eyler (65/3)

Lebüñ dirgürmege cânlar virürken
Gözüñ katlûme her dem niyyet eyler (65/5)

Bu gice şaklamağa Mesîhîden ol mehi
Tâ şubh *encüm* uyumayup yire bakdılar (66/5)

Kirpügüñ okın şehâ toĝru tutar ancak *gözüñ*
Var ise kaşdı yine ol kâfirüñ İslâmadur (84/4)

Nergisüñ gördükçe *şebnem* çeşm-i h^vâb-âlûdını
Uyhusın açmağa lutf ile yüzine şu seper (87/3)

Zülfüñ meĝer ki şaklayup ide mu âvenet
Kim başa baş olunca beni *perçem* öldürtür (91/2)

Bûseñle cân virürsen önüñde ölenlere
Bu *şiven* ey peri dahı çok âdem öldürür (91/5)

Zülfñ getürse yüzine incinme ey Mesih
Bizden hicâb eyler o *bedr-i münîrümüz* (102/5)

Her ne deñli acı dil virdiyse peykânıñ aña
Tîrûñi terk itmedi bu yolda *zağmum* virdi baş (107/7)

Sen serv-ğaddi bulmağa ebrûñ *gözi yaşı*
Seylâb oldı şehri aradı şoğak şoğak (126/3)

Başlar üzre yeri vardur bugün inşâfını gör
Nice miskinlik ider illere bî- ħad *kâkül* (146/4)

Seni izler yürirmiş yollar üzre
Ĥaber şorduk *şabâya* yoldan izden (172/3)

Dîvânda 286 adet gazel incelenmiştir. Söz konusu gazellerde ise 186 beyitte, 172 tane kapalı istiâre tespit edilmiştir.

2.2.1.1.3. Çift Katmanlı İstiâre

Bir sözcük bünyesinde, benzeyen ve kendisine benzetilenin özelliklerini taşırsa çift katmanlı istiâre meydana gelmektedir. Bu istiâre çeşidinde sadece bir sözcük hem açık istiâre hem de kapalı istiâre olabilmektedir. Aşağıdaki örnekler konuyu daha net açıklayacaktır:

Sen kemân-ebrûyı çün pehlûya çekmek isteyem
Umma diyü baña parmak gösterür *tîrûñ* senüñ (131/2)

Yukarıdaki beyitte, sevgilinin bakışı “tîr”e benzetilmiştir. Bu benzetmede benzeyen unsur olan bakış söylenmemiş sadece kendisine benzetilen unsur olan “tîr” söylenmiş ve açık istiâre yapılmıştır. Bu hâliyle “tîr” kelimesi, birinci katmanda açık istiâredir. İkinci katmanda “tîr” kelimesine, “parmak göstermek” gibi insanî bir vasfın yüklenmesiyle kapalı istiâre ve beraberinde teşhis sanatı meydana getirilmiştir.

Düşdükçe cenge *tîrûñ* için başum u tenüm

İrişüben bu ikisini *tîğüñ* aralar

(60/2)

Yukarıda beyitte “*tîr*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, “cenk et-“ eylemi ile de ikinci katmanda kapalı istiâredir. İkinci mısradaki “*tîğ*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, ikinci katmanda “*arala-*“ eylemi ile de kapalı istiâredir.

Tîğüñ gelicek zaḥmumı kılmağa ziyâret

Cânum aña qarşu çıkuban didi ne zaḥmet

(19/3)

Yukarıda beyitte “*tîğ*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, “ziyâret et-“ eylemi ile de ikinci katmanda kapalı istiâredir.

Fırkatüñde sergüzeştüm bilmek isterseñ şehâ

Tîğüñe şor kim zebân-ı hâl ile itsün beyân

(179/2)

Yukarıda beyitte “*tîğ*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, “beyân et-“ eylemi ile de ikinci katmanda kapalı istiâredir.

Divanda incelenen 286 gazelde, 7 çift katmanlı istiâre tespit edilmiştir.

2.2.1.2. Mürekkeb veya Temsilî İstiâre

Birkaç kavramla veya bir ibareyle yapılan istiâreye, istiâre-i mürekkebe veya istiâre-i temsiliyye denir (Coşkun, 2010: 66). Halk arasında yaygın olan meseller de birer temsilî istiâre kabul edilir (Külekçi, 2013:60).

2.2.2. Tarafların Bir Şeyde Birleşip Birleşmemesine Göre İstiâreler

2.2.2.1. İstiâre-i İnâdiyye

Kendisine benzetilen ve benzeyen arasında bir uyumsuzluk varsa istiâre-i inâdiyye oluşur (Coşkun, 2010: 66; Bilgegil, 2015: 160).

2.2.2.2. İstiâre-i Vifâkiyye

Benzeyen ve kendisine benzetilen arasında uyumsuzluk yoksa istiâre-i vifâkiyye oluşur (Coşkun, 2010: 66; Bilgegil, 2015: 160).

2.2.3. Benzetme Yönünün Açık veya Kapalı Oluşuna Göre İstiâreler

2.2.3.1. İstiâre-i Mübtezele veya İstiâre-i Âmiyye

Benzetme yönü herkes tarafından anlaşılabilir kadar açık olan istiârelerdir (Külekçi, 2013: 61; Coşkun, 2010: 66).

2.2.3.2. İstiâre-i Garîbe veya İstiâre-i Hâsiyye

Benzetme yönü herkes tarafından anlaşılmayacak kadar kapalı, ancak belli kültür seviyesindeki kişilerin anlayabileceği istiârelerdir (Külekçi, 2013: 61; Coşkun, 2010: 66).

2.2.4. Benzetme Yönünün Tarafların Kavramında Yer Alıp Almayışına Göre İstiâreler

2.2.4.1. İstiâre-i Sâzice

Benzetme yönü tarafların kavramında bulunmayan istiârelerdir (Külekçi, 2013: 62).

2.2.4.2. İstiâre-i Muvaşşaha

Benzetme yönü tarafların kavramında bulunan istiârelerdir (Külekçi, 2013: 62).

Divanda istiâre türlerinden sadece açık istiâre, kapalı istiâre ve çift katmanlı istiâre türleri tespit edilebilmiştir. Diğer istiâre çeşitleri tespit edilemediği için örnek beyitleri de gösterilememiştir.

3. BÖLÜM

MESÎHÎ DÎVÂNÎ'NDA TEŞBİHLER VE İSTİÂRELER

3.1. Mesîhî Dîvânî'nda Teşbihler

3.1.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler

3.1.1.1. Mufasssal Teşbih

Aşağıdaki mufasssal teşbihler, unsurları ile ayrıca tablolar bölümünde gösterilmiştir.

Қудрет қалемі нақш uralı levh-i vücûda
Yazılmadı *hüsniñ gibi bir naqş-ı dil-ârâ* (2/2)

Ey kaşı kemân *oqlaruña beñzemeyeydi*
Қılmazdı қалем *nâllerin sînede ihfâ* (2/4)

°Uşşâқа қандalıғуñ *ider kebkebüñ °ıyân*
Şol *necmler gibi k'ola azmışlara hüdâ* (3/3)

Haттı gibi siyâh *durur çehre-i raķîb*
Âlûde oldu şanki mürekkeble *bed-liķâ* (3/6)

Bâb-ı dilber kim raķîb olmuş *durur derbân aña*
Âsumândur şanki çıkar gâh geh şeytân aña (4/1)

°Âşıķı *dôlâb-veş* her laҳza *giryân itmeğî*
Yâ o *çarķa* öğredür yâ *çarķ-ı ser-gerdân aña* (4/2)

Perr-i tîrûñ *ile kuş gibi uçardı fûlk-i dil*
Lenger olmuşdur velîkin âhenîn *peykân aña*¹ (4/4)

¹ Bu beyitte yer alan mufasssal teşbihin müşebbehi olan “fûlk-i dil” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

Kâmet-i dilberlere karşı bu eşk-i cûy-bâr
Beñzer ol havza ki durmuş servler dîvân aña (5/3)

Şolmamağa sünbül-i zülfüñ sıfâl-i sînede
Şu seper reyhâncı gibi dîde-i giryân aña (5/4)

Bâğ-ı dehri kıldı zeyn âhum şerârı gül gibi
Hamdülillâh yaz u kış  âlem gülistândur baña² (6/2)

Olmağa dîv-i rakîbüñ şerr-i mekrinden emîn
Tende şan dâğ-ı gamuñ mühr-i Süleymândur bana (6/3)

Geldi nice senüñ gibi cevvar dehre lîk
Gitdi sonucu yine peşimân unutma hâ³ (10/2)

İntizâr-ı pâ-y-bûsuñla şehâ
Oldı bilüm halka mânend-i rikâb (13/4)

Zerd itdi zer gibi tenümi kîmyâ-yı  ışk
Giydük dağı ne devlet-i hüsnünde biz de şîb (14/5)

Dâğ urunup nîtekim tağlara düşdüm lâle-veş
Olmadı bir gül-ruh ile şöhet-i şahrâ naşîb (17/3)

Zülfüñ içre la'lüñe öykündüğüçün Hızrdan
Karañuda gizlenüp kurtılmaz âb-ı hayât (21/2)

Sa'âdet güninüñ sâ atlerin bahş itseler halka
Kara bahtı gibi ancak Mesîhiye değer zulmet (22/5)

² Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müsebbehi olan “âhum şerârı” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

³ Yukarıdaki beyitte yer alan mufassal teşbihin müsebbehi ve vech-i şebahi, adlanmış sıfat olan “cevvar” kelimesinde birleşmiştir.

Mül hasretiyle acı yaşum şöyle dökeyin
Kim ^câlem içre *mey gibi* olsun her *âb telh* (30/4)

Ey *kamer-ruh nûr-veş in* bârî geh geh kabrûme
Tîğ-i hecr ile beni çün bî-günâh itdün şehîd (38/3)

Ey ecel çünkim Mesîhî içmedi âb-ı hayât
Hızr-veş anı niçün kılmak dilersin *nâ-bedîd* (38/5)

Hasretinden sen saçı reyhânuñ ey Yûsuf-cemâl
Yâsemînüñ gözleri Ya^ckûb-veş oldu *sefid* (39/3)

Bu *Mesîhinüñ* kıyâmet sözleri
Şanki ^cÎsâdur inüp itdi zuhûr (46/7)

Ehl yanında terâzûdan iner şol *hûb* kim
Yûsuf-ı Mısrî gibi kendüzini ağır tutar (48/2)

Aferîn *pîr-i muğânuñ* himmetine kim müdâm
Mey gibi başdan uluyı kiçiyi hep bir tutar (48/3)

Kûyuña varıp *Mesîhî* tutuşur ağıâr ile
Şanki gâzîdür ki aķına varup kâfir tutar (48/5)

Mûsâ gibi kır elini fir^cavn-ı rakîbüñ
Tâ sen şeh-i hüsne diyeler el kırıdur (58/3)

Kefşüñde *na^clçeñle* gören *kepkebüñ şanur*
Düşmişdür ayağıña hilâl ü sitâreler (60/3)

Lebüñe benzerem dir ise *helvâ*
Eyü dir ille anuñ *tuzı yokdur* (61/3)

Cevher-i ma^cni ile işbu *baħr*
Gûyiyâ dürr ile tolu yemdür (63/6)

Sözi cân-baħşdur Mesîhînüñ
Şanasın kim Mesîh-i Meryemdür (63/7)

Olse Mesîhî kimse k̄ara giymesün k'anuñ
İki cihanda *yüzi kefen gibi aķ durur* (68/7)

Mihr şem^ci beñzedügiçün çerâğ-ı ģaddüñe
Başı ucında semâ^c ider felek pervâne-vâr⁴ (73/3)

Yûsuf-ı ģûşîdden ayrıлмаğın *Ya^c kûb-ı çarģ*
Her gice *çeşm-i Züleyhâ gibi olur jâle-bâr* (73/7)

Sünbül-i müşkîn ki reyģân ģattuñ içinde yatur
Gûyiyâ ģılmış vaģan sebz-i giyâh içinde mâr (73/8)

Revândur dâ^cimâ hercâ^cî göñlüm
Şu şu gibi ki dîdâr ^câşıkıdur (76/3)

Ĥayâlüñ zevraķın sürdüñ gözüme
Şanursın kim bu baħruñ saģili var (82/2)

^cAcûz-ı dehr gerd-i ģâdişeyle
Zene beñzer ki başında gili var (82/4)

Ĥaķķâ ki ben faķiri göriceķ ģanî şanan
Gözüm ile yüzümi meģer sîm ü zer şanur⁵ (83/4)

⁴ Bu beyitin ilk mısrasındaki mufassal teşbihin vech-i şebahi, ikinci mısradaki diğerk mufassal teşbihtir.

⁵ Bu beyitin her iki mısrasında mufassal teşbih vardır ver her biri, ötekinin vech-i şebahi durumundadır.

Her kim ki *mıştar üzre Mesîhî sözün göre*
Ebrîşim üzre dizilü dürr ü güher şanur (83/5)

Ki *Mûsâ-veş geçer yârân-ı şasret*
Başar her şağ u taş gônüllü dîdâr (86/3)

Virdügiyçün sünbül-i dil-dârdan yiller eşer
Gül gibi gônüm açılır her kaçan yiller eser (87/1)

Añařı südi gibi iđer şanımı velî
Ol tıfl-ı gonca göz açup itmez baňa nařar (88/3)

Yay gibi çeküp egrileri yanına nigâr
Kendünden ok gibi toğru olanı dûr eyler (89/4)

Hey derdmend *dirgüreyin* mi seni didüñ
Bunun *gibi laşıfeyi* ko *kâdem öldürür* (91/4)

Bâğ-ı cismümde dem-â-dem lâleler bitürmege
Tîrûñ ucından şehâ *bârân-veş peykân yağar* (92/2)

Rumûzı âb-ı hayat u penâhı zulmetdür
Uracağını ider *Hızr-veş nihân řanđer* (93/2)

Beni çü defn idesin hâke bih-i süsen-veş
Mezârum üzre görine her üstüñan řanđer (93/7)

Çü tîğ-ı gamzeni görem düşer sözüm *keskin*
şanasın ağzum içinde olur zebân řanđer (93/8)

Oķudukça *arz-ı hâlüm rıkâşın dimez habîb*
şanasın kim oķunan efsûn yâ dil bağıdur (94/5)

Halkı bir bir yitürdüñ ey sâkî
Tolu urmuşa döndi şöhbettümüz (100/3)

Hâl-i lebüñe öyküneyin diyü dâ'imâ
Her kanda tatlu görür ise cân atar meges (105/6)

Ger göre Ferhâd sen Şîrîn-leb içün hâlümü
Âşiyâ-veş döğine alup eline iki taş (107/2)

Eger zülfüñ gibi düşse ruhuñ şevkı hevâsına
Semender-vâr olur idi hümâyâ âşiyân âteş (108/3)

Miyânuñ-veş hayâl olalı cismüm
Kıluram kendü kendümi der-âgûş (109/2)

Beni yine taladı it rakîbüñ
Ölüm gibi çağırı çağırı üş (109/5)

Şol deñlü zahm urdı baña tîr-i gamze kim
Kim güller ile tıldı tenüm gülsitân-veş (110/2)

Gördükçe beni cenge düşer kûyuñ itleri
Ortalarında ben kıluram üstüñ^vân-veş (110/3)

Kaçmazdı benden ol şanem âhû-yı vahşi-vâr
Âhum bilümle olmasa tîr ü kemân-veş (110/4)

Gel rence kıl kadem bu kuluñuñ yüzine baş
Perkâr gibi gözlerümün merkezine baş (111/1)

Goncayla çü ağzından o dilber döker elfâz
Dürc-i deheni içre olur şan dürer elfâz (113/1)

Lü'lü' diŝüñüñ nazmını derc eyledüğümce
Silk-i suhanum üzre olur şan güher elfâz (113/3)

Söyleme bülbül gibi çok ey Mesîh
İrmesün ol gül-ruha tâ kim şuda' (114/7)

Giydi başına efser-i zer şâh-vâr şem^c
Kıldı revân meclise dürlü nişâr şem^c (116/1)

Cism-i Mesîhî her gice fânus-veş yanar
Kim mihr şem^ci andan uyanır seher çerâğ (117/5)

Kesüp boynumı kıl kalem-veş muharref
Yazılsun ser-encâm kanumla şaf şaf (120/1)

Gördüğince zülf-i pîç-â-pîçüñni zencîr-veş
Kendüyi urur delûlge ulü'l-elbâb-ı ^cışk (122/3)

Çün görem pîr-i muğân öñinde câmı şanuram
H^ıâcedür kim var anuñ öninde uŝurlâb-ı ^cışk⁶ (122/4)

Leb-i la^clûñ gibi bir tûti-i şekker-feŝânum yok
Ser-i zülf-i siyâhuñ gibi ^cömr-i câvidânum yok (123/1)

Ger bizi şehîd eyler ise senüñ için Hâk
Mahşerde kefen gibi olısar yüzümüz ak (124/1)

Cânı gözüñ ne tende ne hod şadr içinde kor
Reh-zen gibi ki yolcüyü güder konak konak (126/2)

⁶ Bu beyitteki mufassal teşbih örneği, müşebbehe ve müşebbehünbihe ait vech-i şebahlerin birden fazla tasavvur olması sebebiyle aynı zamanda mürekkep bir teşbihtir.

Parmaqları ucunu ki hınnâlamış nigâr
°Unnâba beñzemiş ki aşılur budak budak (126/4)

Gündüzün bilüñi kuçar giceler mâr-sıfat
Genc-i hüsnüñ şakınur başuñ ucında kemerüñ (127/3)

Genc-i vaşluñı şakınur gibi her gice şehâ
Ki yağur mâr-sıfat başuñ ucında kemerüñ (128/3)

Beñzer ol Hind hekimine şehâ kaşuñ kim
Başı ucından ırılmaz bu iki haşterüñ (128/4)

Bezm-i miñnetde harâmî gibi ben kan yudayın
Demüñ olsun senüñ ey yâr-ı cefâ-pîşe demüñ (129/2)

Serv beñzerdi kıddüñe olsa
Başdan ayağa nâz Kâsım Beg (130/2)

Mürğ-i dil şaydı içün olmaz hiç
Sen kadar şâhbâz Kâsım Beg (130/3)

Cân-ı şîrînden geçe Hüsrev dañi Ferhâd-veş
Ger nihâl-i kıddüñ üzre göre taşvirüñ senüñ (131/4)

Terkeş gibi çü sînemi taldurduñ ok ile
Ey kaşları kemân yanuñda gerek belik (134/4)

Gülşen-i dehri şabâ gibi ser-â-ser gezdük
Biz vefâ bûyını gülzâr-ı fenâda sezdük (135/1)

Kâkül-i yâr gibi biz gezeniz ser-gerdân
Zülfî tırmaz el uzunlığın ider oğşar enek (138/2)

Alnuñda iki *kaşuñña* öykünmege cânâ
Bir ayda iki kerre *egilür beli mâhuñ* (140/2)

Hañçer gibi her kim ki iki yüzlülük ide
Emr it anı öldürsün iki çeşm-i siyahuñ (140/3)

Meyden ki *yâr gül gül olup* ^carz ide cemâl
Şan gösterür şükûfesini tâze bir nihâl (142/1)

Öyküñdi gerçi lebleriñe ey nigâr la^cl
Şoñra yüzi kızardı olup şerm-sâr la^cl (143/1)

Çanlu yaşumdan itseñ aña gûşvârunı
Çanda olur o deñlü güzel âb-dâr la^cl ⁷ (143/2)

Gülşen-ı hüsnüñden itdükçe güzer bâd-ı şabâ
Reşk idüp *pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer gönül* (145/3)

Ey Mesîhî komadı *şu gibi hercâ'îliğin*
Çanda kim bir serv- kad görse aña *açar göñül* (145/5)

Ebr-i nîsân gibi dür diyü yitir giryân ol
Keseb-i la^cl it *güzelüm gül gibi gel handân ol* (148/1)

Gün gibi şöhetüñ olmağ diler iseñ ey dil
Mâh-veş dâğ urınup başı açuk ^curyân ol (148/3)

Didüm *itüñ gibi olam* mı ki kuyuñda ^cazîz
Didi bizi ço yûri var Mışıra sultân ol (148/4)

⁷ Bu beyitteki mufassal teşbih örneği, müşebbehe ve müşebbehünbihe ait vech-i şebahlerin birden fazla tasavvur olması sebebiyle aynı zamanda mürekkep bir teşbihtir.

Bizi şusuz koduñ ey cûy-ı vefa bârî var
Çeşme-i Hızr gibi zulmete gir pinhân ol⁸ (148/5)

Hevesüñ var ise ger öpmege yâruñ kademin
Bu Mesîhî gibi hâk-i reh ile yeksân ol (148/7)

Tâzelendürmeg içün yüregümüñ lâlelerin
Yağdurur gamzeleri tîrini bârân-şekil (150/2)

°Arz idüp hâtem-i yâkutını la°lîn lebüñüñ
°Âlemi emrüñe râm eyle Süleymân-şekil (150/3)

Gün yüzüñ midhâtı ile bu Mesîhî kuluñuñ
Sözi şöhtrelü durur güfte-i Selmân-şekil (150/6)

Teşbih olmadıysa kaşuña eger hilâl
Rûy-ı felekde kendüyi niçün eger hilâl (152/1)

Eşk-i Mesîhî şâyed ire göklere diyü
Köpri gibi felekde olupdur kemer hilâl (152/5)

Şol kadar top u tûfeng urdı havâdiş baña kim
Raḥneden kal°alaruñ burcına döndi bedenüm (153/5)

İksîr-i °ışk kalbümi şâf itdi zer gibi
Ol seng-dil benüm daḥi bilmez mi kıymetüm (154/2)

°İşkuñ şehîdiyüm ki bu dâğ-ı siyâhlar
Gûyâ ki zâğlardur üşer yimege ettim (154/5)

⁸ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “cûy-ı vefa” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

Pîrâhen-i vişâlûñe göz dikdügüm bu kim
Hecrûñ *bir ince iplige döndürdi kâmetüm* (154/6)

Kaṭre gibi göklere aḡup yire çalma beni
Ey seḥâb-ı luṭf çün perverde-i iḥsânuñam (158/4)

Ger ḥasret-i şimşîrûñ ile ḥâk olur isem
Süsen gibi keskin bite kabrümde giyâhum (159/4)

Ol mâh işigin bir gice bâlîn idebilsem
Gün gibi Mesîḥî göge irerdi külâhum (159/8)

Ney gibi ger tâ kıyâmet nâle vü zâr eyleyem
Sezmezem kim baḡt-ı h^vâb-âlûdı bîdâr eyleyem (166/1)

Kûyuñuñ içinde kim *eşküñ* seni ḥod-bîn ider
Şanasın kim ḥavz -ı Kevşerdür olur mir'ât-ı ^cadn (169/2)

Ruḥlaruñ üstinde *zülfeyn-i siyâhuñ gûyiyâ*
İki Hindûdur kılurlar Rûmda seyrân-ı ḥüsn (170/2)

Mesîḥî şubḥa dek kan yaş akıdur
Şurâḥî gibi kılur dün namâzın (171/5)

Döker *yaşumı* ḡavvâş-ı ḥayâlûñ
Deñizden çıkarur şan dürr-i meknûn (174/3)

Tenüm inceldi mûya döndi ḡamdan
Yaşum seyl-i fenâyâ vardı nemden (177/1)

Perkâr gibi kûyuñı çigzinmez idi dil
Noḡta mişâli olmasa sende eger dehen (178/3)

Her beyti gül budagına beñzer Mesîhinüñ
Kim uçlarında goncadan ola birer dehen (178/7)

Bâğ -ı bâzâr içre tabla gezdürürken bir civân
Serve beñzetdüm ki ola başı üzre âşiyân (181/1)

Râh-ı âteş-tâbuñ üzre eşkümi gören şanur
*Kârbân-ı encüm ile tıoldı râh-ı kehkeşân*⁹ (181/6)

Bâr-ı kahr u hayret ile kıddümi kılmış kemân
Ğamzeñi cân almağa ok gibi çâlâk eyleyen (187/2)

Eger bûlbûlleyin pür- ğam degülsin
Ne için gül gibi hurrem degülsin (190/1)

Dönersin bir yaña ey zülf sen de
Benüm ^cömrüm gibi muhkem degülsin (190/6)

Mesîhî-veş mücerred olmayınca
Semâvî râza sen mahrem degülsin (190/7)

Ğamuñdan berg-i pejmürde gibi olmışduk ey gül-ruh
Şabâ yili şafâ geldi götürdi bizi toprağdan (192/2)

Bezm-i vişâle hem-nefes olmağa ben ğarîb
Fırkat güninde ney gibi nâlân ölüyorin (194/2)

Mezârum içini kılsun kıo şem^c-veş rûşen
Beni çü katl idesin silme kıanı peykândan (195/2)

⁹ Yukarıdaki mufassal teşbîh örneği, müşebbehe ve müşebbehünbihe ait vech-i şebahlerin birden fazla tasavvur olması sebebiyle aynı zamanda mürekkep bir teşbihtir.

Kim hürmet ider saña Mesîhî ki gedâ-veş
Ten hırkasını dâğlaruñ itdi bahâlu (197/7)

Gözüm yaşın döker ol zülf-i dil-cû
Akıdur ebr-i nîsân şanki lü'lü' (199/1)

Çanlu yaşum içinde kaşuñ ^caksini şandum
Ey mâh görindükde şafağ içre meh-i nev (201/3)

Göñlüñle gözüñ ister iseñ kim ola rûşen
Var sen de Mesîhî gibi bir mâh-likâ sev (201/5)

Îşigüñ añup figân itdükçe ey meh tañ degül
Dûd-ı âhum ger bulutlar gibi gökde yir ide ¹⁰ (208/2)

Âh okı deñlü nişâna irmeye zâhid eger
Ebrû-yı mihrâbı yay idüp menârı tîr ide (208/4)

Ferhâduñ eşki irişe ger taşta taşla
Seylâb gibi taş ile taş taşta taşla (209/1)

Zülfüñ gibi ey kaş günüm gice olaydı
Tek baksa gözüm sencileyin mâh-likâyâ (210/3)

Yağmur gibi yağdurmağa gam okını baña
Teşbih ider kavs-i kuzah kendüyi yaya ¹¹ (210/5)

Senüñ hâk-i rehüñ kühlîne zarf olmak ümîdine
Açılmadın olur hey'etde mişl-i sürmedân gonca (213/4)

¹⁰ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “dûd-ı âhum” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

¹¹ Bu beyitin birinci mısrasındaki mufassal teşbih, ikinci mısradaki mufassal teşbihin vech-i şebahi durumundadır ve müşebbeh olan “gam okı” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

- Şehd-i lebi üstinde ol üç *hâl* Mesîhî
Şol *noğtalara döndi* ki *korlar şeker üzre* (214/5)
- Şaçuña beñzedügiçün *tolaşur*
Mesîhî *zâhidüñ peşmînesine* (215/5)
- Kim ki *dil virdi* ise *dünyâya*
Döndi şol ^cavrete kim *uya ere* (217/6)
- Ṭayanur *şadr-ı Mesîhîye* müjeñ
Yasdanur *şanki dil-âver sipere* (217/7)
- Kendüzin *has gibi şalmayan yaşı ırmağına*
Râstı yüz süremez ol serv- *qadd ayağına* ¹² (219/1)
- Gözüm belâ-yı remedden *kızıl güle döndi*
Müjem degül görinen bitdi *hâr çeşmümde* (223/3)
- Ma^crifet şevkiyle enverdür güneşden *zihnümüz*
Ṭañ degül *huffâş-veş ta^cn* itse her *a^cmâ* bize (229/5)
- Mesîhîde *ğaraž yok ey gül-i ter*
Hemân *bülbül gibi qalmış diline* (231/6)
- İki gözüm *Meriç ü Tunca gibi her yaña aqma*
Qoluñı boynuma Arda yeter *şalınduñ ellerle* (232/2)
- Zülf-i *pür-çînüñ* eger *kâfir degülse dostum*
Pes neden *mevhâne gibi halka aşar Ka^cbeye* ¹³ (233/5)

¹² Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi ve vech-i şebahi, adlaşmış sıfatta buluşmuşmuştur.

¹³ Bu beyitte yer alan mufassal teşbih, ilk mısradaki müekked teşbihin vech-i şebahidir.

Dâmeni zülfüñ çıkarmaz *haṭṭuñ* iḥrâmını hiç
Şöhret için varmış ol Hindûya beñzer Ka^cbeye (233/8)

Dirhem-i eşküm ^caceb mi vâfir olsa çünkü *yâr*
Akçesi olanları ceb gibi alır yanına (234/6)

Çeke çeke gamını *ḳaddüm kemâna döndi*
Âh ol kaşı kemânum itdi beni kepâde (235/4)

Şallandugınca la^l-i şeker-bâra mirvaḥa
Ḳılur beni meges gibi âvâre mirvaḥa (237/1)

Hükmi geçerse tañ mı Süleymân gibi yele
Mâlik durur çü milket-i ruḥsâra *mirvaḥa* (237/5)

Gözi yaşına bak gör uğraduñ mı
Mesîḥî gibi bir yüzi şuluya ¹⁴ (242/5)

Nâr-ı âhumdan ḥamel pişüp *felek*
Döndi tennûra kuzı biryân ile (243/5)

Ey *Yûsuf-ı şânî* gel otur *cân gibi tende*
Tenhâ koma Ya^c ḳûb-ı dili beyt-i ḥazende (244/1)

Ḥaste göñlüm hecrüñüñ dâğ-ı siyâhın her gice
Bir kâra yağız güzel gibi çeker pehlûsına (245/3)

Hecrüñ güninde zülfüñi görmege ḥasretüz
Şâ'im gibi ki munṭazır-ı vaḳt-i şâm ola (247/3)

¹⁴ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi ve vech-i şebahi, adlaşmış sıfatta buluşmuşmuştur.

Her *zerre şâmit olup urur gül gibi kulağ*
Her *çanda kim Mesîhî-i bülbül-kelâm ola* (247/5)

Tîrûñ iricek döyemedi ağladı *zaḥmum*
Şandum iki *hasret biri birine buluşdı* (250/3)

Kana boyandı çü *gül Yûsufnuñ pîrezeni*
Gözi ağ eyledi Ya^ckûb gibi yâsemeni (251/1)

Hem-dem olmağa ruḥuñla bir nefes *zûlfüñ gibi*
Kâkülüñ-veş cân u dil ḥüsnüñde ser-gerdân idi (254/3)

Şem^c-veş her gice *göñlümüñ görenler yandugın*
Dir fener örtüsine beñzer bunuñ pîrâheni ¹⁵ (260/4)

Şanma ki *şabâ* toz *ķoparup cengler itdi*
Kim âb-ı revân gibi o da yolın arıtdı (262/1)

Sen lebi *şîrne cânâ şevķümüz ^carz itmege*
Riştelerden nâmeler Şâvûr-veş bil bağladı (269/4)

Felekde görinen şanmañ sitâre
Çıkup yayıldı bu âhum şerârı ¹⁶ (270/4)

Bâd-ı dey şâhı *şoyup yerden dıraḥtın ırmadı*
Şol ḥarâmîler gibi kim ḥalkı şoyup kırmadı (276/1)

Mâl-ı Kârûn gibi tutmuşdı cihânı gerçi berf
Lîk yer yutdı anı kim haftasına ırmadı (276/4)

¹⁵ Bu beyitin ikinci mısrasındaki mufasssal teşbihin vech-i şebhi, birinci mısradaki mufasssal teşbihtir.

¹⁶ Bu beyitte yer alan mufasssal teşbihin müşebbehi olan “âhum şerârı” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

Gördi dil-dâra *kemer gibi tolaşduğum* rakîb
Didi maqsûduñ belî midür eyitdüm kim belî (277/3)

Nice mecmû^ca-i nâz eskidüpdür
Ruñuñ-veş gül olunca gülşen-ârây (282/3)

Zühhâd gibi kûşe-nişîn oldı şürâhî
Ol hâleti gördi kadehüñ kurıdı kanı (287/3)

Kim hürmet ide saña Mesîhî çü gedâ-veş
Ten hırkasını dâğlaruñ itdi yamalı (288/7)

Şol deñlü zağm urdı baña tîr-i gönca kim
Kim gülleriyle toldı tenüm gülsitân gibi (289/2)

Kaçardı benden ol şanem âhû-yı vahşî-vâr
Âhumla bilüm olmasa tîr ü kemân gibi (289/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 178 mufassal teşbih bulunmuştur. Yukarıdaki mufassal teşbihlerin unsurları tabloda gösterilmiştir¹.

3.1.1.2. Mücmel Teşbih

Aşağıdaki mücmel teşbihler, unsurları ile ayrıca tablolar bölümünde gösterilmiştir.

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân eridür zerger-i çarh (31/3)

Şanma Mesîhî *hâk-i rehüñ kuñle beñzede*
Hâlince gördüğün kişi şâhib-nazar geçer (55/5)

Düşnâm-ı telh-i la^clüñi cânım şeker şanur
Bed-nâm-ı ^cışık olmağı göñlüm hüner şanur (83/1)

Ağlamağ ile şöyle dükendi gözüm yaşı
Kim şimdi *ağladuğumu* gören *güler şanur* (83/3)

Niçün *öykündüñ ruh-ı yâra* diyü her şeb *mehüñ*
Başına yılduzlar üşer bir büyük hengâmedür (84/3)

Oğudukça ^carz-ı hâlüm rık^caşın dimez habîb
Şanasın kim okunan efsûn yâ dil bağıdur (94/5)

Şehd-i lebüñi şekkere beñzetdügi içün
Girdüm güñâha diyü döginüp gider meges (105/2)

Sinemde *zağm-ı tîrüñ olupdur dehân-veş*
Peykânüñ ol dehende olupdur zebân-veş ¹⁷ (110/1)

Kaçmazdı benden ol şanem âhû-yı vahşi-vâr
Âhum bilümle olmasa tîr ü kemân-veş (110/4)

Tañ mı işigüñi felege virmese Mesîh
K’ol *âsitân olupdur aña âsumân-veş* (110/5)

La^clüñe ideliden kendülerini *teşbih*
Meyi içdük şekerüñ başını muhkem ezdük ¹⁸ (135/3)

¹⁷ Bu beyitte iki tane mücmel teşbih bulunmaktadır. İkinci mısradaki mücmel teşbih, birinci mısradaki teşbihe dayanmaktadır.

¹⁸ Bu beyitte yer alan mücmel teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

- Öykünderi diyü yâr-ı gül-endâma âfitâb*
Her gün felek getürür anuñ başına zevâl (142/4)
- Tâ şabâ sünbülüñi kıldı perîşân-şekil
Oldı her bir *nefesi* mürdelere *cân-şekil* (150/1)
- Bezm-i zilletde ol ağıâr-ı le'îmün görünür belîğ
Kara yüzinde *dili şem^c-i şebistân-şekil* (150/3)
- Öykündüğü içün yüzüñe mâh-ı çâr-deh*
Âhumla yüzleyüp yüzini kara eyledüm (156/3)
- Perkâr gibi kûyuñı çigzinmez idi dil
Nokta mişâli olmasa sende eger *dehen* (178/3)
- Hûblar işigine beñzetdüğüçün kendüyi*
Bu günâhın bildürüp yol kesdi *çarha* kehkeşân (179/3)
- Meger *müjgânuña öykünderi hançer*
K' anı bu cürm içün habs eyledi kın (182/6)
- Kendülerini kılmasalar *hatıña şebîh*
Olmaz idi *günâh* gibi *şekl-i her giyâh* (205/3)
- Teşbih* olduğıçün *tuffâh gabgabıña*
Bunca yemişler içre ayvaya didiler bih (211/2)
- Gökde *öykünderi güneş ruhlaruña*
Kendü kendünüñ adın urdı yere (217/4)

Şûfî baş eg [bu] câm-ı meye bezm-i ıışķda
Nice senüñ gibi getürdi ayağına ¹⁹ (221/2)

Ķaşuña ger *hilâl öykündi* ise
Sen anuñ *ķalmağıl eksüklüğüne* (231/2)

Başladuğı vaktin İbrâhîm-i Âzer Ka^cbeye
Kârname yâr işigin kıldı beñzer Ka^cbeye (233/1)

Goncanuñ nice senüñ *gibi ķuşı*
Vardur ey *bülbül* tolu bûstân ile (243/7)

Bâğ-ı kûyuñda ne şekvâ ide dil bülbüli kim
Gül gibi görünür aña ser-i kûyuñ *diken*i (251/2)

Meh yeltenür hayâline gör naķş-ı hâlîni
Mihr öykünür cemâline baķ baķ zevâlini (252/1)

Öykünürem saçuña diyelden ne söylenür
Ey gül *benefşe* ardına dutsun ķulağıni (256/2)

Bu çarķuñ lâciverdi ķubbesinden
Göñül meyhâne gibidür revâķı (258/4)

Beñzetmek içün *ķançer-i dil-dâra hilâli*
Zerkâr-ı felek nice cânlar eritdi ²⁰ (262/5)

¹⁹ Bu beyitte yer alan mücmel teşbih örneğinde teşbih edatı, adlaşmış sıfat görevinde olup aynı zamanda müşebbehünbihi de içinde bulundurmaktadır.

²⁰ Bu beyitte mücmel teşbihin kendisine benzetilen unsuru olan “ķançer”, bir açık istiâredir.

Rîsmân şanmañ görinen nâme-i firqatde k'ol

°Âşık-ı miskîne hîdmet itmeğe bil bağladı (269/7)

Gördi kim *sîh-i kebâba döndi yekser şâhlar*

Korkusından bülbül ayruğ gülsitâna girmede (276/2)

Tab^c-ı Mesihî bañr-i düreder

Deryâya benzer anda *guyâ zebânı* (283/6)

Sinemde *zañm-ı tîrûñ* olupdur *dehân gibi*

Peykânûñ ol dehende *görinür zebân gibi* ²¹ (289/1)

Kaçardı benden ol şanem âhû-yı vahşî-vâr

Âhumla bilüm olmasa *tir ü kemân gibi* (289/4)

Tabı mı işigüñi feleke virmese Mesih

K'ol *âsitân* olupdur aña *âsumân gibi* (289/5)

Mesihî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 40 mücmel teşbih tespit edilmiştir.

3.1.1.3. Müekked Teşbih

Tablolar bölümünde, aşağıdaki müekked teşbihler ayrıca unsurları ile gösterilmiştir.

°Âyine-i ruhsârûñı gösterme rakîbe

Kim kendüyi görür kılıcağ anı *temâşâ* (2/3)

Bülbül-i dil- hastenüñ cânın *zañm-nâk itmege*

Şâh-ı güller oklar olmuş *goncalar peykân aña* (5/2)

²¹ Bu beyitte iki mücmel teşbih bulunmaktadır. Ancak ikinci mısradaki mücmel teşbih, birinci mısradaki kurulan mücmel teşbihe dayanmaktadır.

Şolmamağa sünbül-i zülfüñ sifâl-i sînede
Şu seper reyhâncı gibi dîde-i giryân aña (5/4)

Bâğ-ı dehri kıldı zeyn âhum şerârı gül gibi
Hamdülillâh yaz u kış ^câlem gülistândur baña ²² (6/2)

^cAlem-i âhı çarha dikmek içüñ
Encûm-i eşk durur sipâh bana (8/3)

Ey yüzüñ âyîne-i ^câlem-nümâ
Hañt-ı la^clûñ âyet-i fihi şifâ (9/1)

Bu sarâyüñ şimdilik sensin begi
Biz şikâyet eylerüz senden saña (9/3)

Kim ki dîdâruñı seyr eylese kûyuñda şehâ
Hak cemâlini görüben ola ol ehl-i behişt (20/3)

Muştafânuñ gül ruñı devrinde hatm olsun kelâm
Kâmeti serv-i revân u kâküli ve'I-mürselât (23/8)

Ey mest-i nâz koma Mesîhî göyinmesün
Zîrâ ziyâde yanıcağ olur kebâb telh (30/5)

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân eridiür zerger-i çarh (31/3)

Şaldı zülfüñi dil ü cân boynına ey dost kemend
Geçdi işbu iki dîvâneye bir kıl ile bend (33/1)

²² Bu müekked teşbihin vech-i şebahi, ilk mısradaki mufasssal teşbihtir.

Heykel it boynuña ey dost Mesîhî *kolını*
Tâ saña *değmeye yavuz dil ile dîde-i bed* (35/5)

Hüsnünde mâni^c olmağa cânâ bu *dil Ye'cûcına*
İskender-i haddüñ yapar tozdan havâ üstinde sed (41/3)

Meh-pâreler durur n' ola *tıfl* ise *hûblar*
Her birisi zamân ile bir âfitâb olur (43/3)

Görmek isterseñ *tecellî ide nûr*
Ka^cbe-i didâr-ı yâra karşı tur (46/1)

Şöyle mest oldum *mey-i işkuñla* kim
Girmeye kulağuma âvâz-ı şûr (46/2)

Mecnûn alalı başına *mürğ âşiyânını*
Dîvânelik vilâyetinüñ *tâc-dâridur* (49/4)

Çevre yanuñda görinen *lâleler* ey serv- *kad*
Her birisi bir şehîdüñ *dîde-i hûñ-bâridur* (50/3)

Ben hele şol deñlüce bildüm ki *hüsn içre o yâr*
Göz terâzûsıyla *Mısrın Yûsuf-ı Ken^cânıdur* (52/3)

Bâğ içinde *şâh-ı gül* bir ince bellü *hûbdur*
Kim anuñ gonca dehânı jâleler dendânıdur (52/4)

Hey^cetde çarh egerçi ki çarhî siper geçer
Lîkin *hadeng-i âh* anı ilmez *deler geçer* (55/1)

Oķunla öldüğine *göñül mürği şâd* olur
Kim perr-i tirüñ ile Şırâtı *uçar geçer* (56/3)

Kılmağa meremmet bu kühen kûbbe-i çarhı
Encüm diyü her gice nice *mîh kaçaklar* (57/6)

Her kimi *tîğ-i hecri* ile yâr yaralar
Hayfâ ki *tîğ-i reşk* ile bağrumı paralar (60/1)

Ağzuñuñ varın dile ikrâr itdürmeklige
Zülf-i pür-çînüñ gözüñ cellâdınüñ çengâlidür (67/3)

*Nûr*itse çarhı *âteş-i âhum* ^caceb mi kim
Kaşdum benüm bu çârsû-yı nüh-revâkadur (69/6)

Ne hoş üstâd olur *cerrâh-ı gamzeñ*
Ki *ırkıdan neşteriyle kan uğurlar* (72/3)

Ey Mesîhî *fikretüñ bâzına* yüz bin âferin
Kim *kılır* her lahzâ *mürğ-i ma^cni-i hâşî şikâr* (73/9)

Sûsen ü gül görelî sen serv- kaddî bâğda
Birisi *gömgök delü biri kızıl dîvânedür* ²³ (85/3)

Ey Mesîhî *hûblar şayd itmeğe şî'rüñdeki*
Halka-i cîm ile her bir *nokta dâm u dânedür* ²⁴ (85/5)

Ten fikr-i zülfüñ ile ki kıldan za^cîfdür
Yâ Rab bu kuvvet ile nice *bâr-ı gam çeker* (90/4)

²³ Bu beyitte yer alan müekked teşbih örneği, ilk mısradaki müşebbehlerin, ikinci mısradaki müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihtir.

²⁴ Bu beyitte yer alan müekked teşbih örneği, ikinci mısradaki önce müşebbehlerin, sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihtir.

- Hey ne *zîbâ gülsitân* olur *dudağũ* ey perî
Kim *bihişt-i heşt* anuñ bir *kemterîn* *yaprağıdur* (94/4)
- Bend-i *zülfũ*ñle *şehâ biz boynı bağılu çâkerüz*
Kullarıñ içinde bu *‘unvân* ile ser-defterüz (99/1)
- Ey Mesîhî gerçi kim bir *düzd-i şeb-revdür* bu *‘aql*
Nesne uğurlatmaz aña şu *‘le-i mehtâb-ı ‘ışk* (122/7)
- Ey Mesîhî *dür-i yek-dâne* durur *ma‘ni-i hâş*
Aña *ğavvâş* olıma oranı bir *fıkr-i ‘amîk* (125/5)
- Raķîb* oldı *hammâl-ı bâr-ı emek*
Ki kuvvetlü *hardur* ezelden ne *şek* (137/1)
- ‘Aks-i lebũ*ñ düşerse *şehâ mâ-yı câriye*
Cûy-ı mey ola âb u *taş-ı âb-dâr la‘l* (143/3)
- Yüz bulup ger idine *haddũ*ñi mesned *kâkũl*
Uzadur zılm ipin ey serv-i *sehî- kad kâkũl* (146/1)
- Cân u dil almada gamzeñ* dañi *üstâd* geçer
Lîkin olmışdur o *şan‘atda* ser-âmed *kâkũl* (146/3)
- Hecr-i *hatũ*ñla ne *çekdũ*ğũmi *şerh eylemege*
Kabrũm üstinde benũm *bir dil ola her çemenũm* (153/4)
- Dünyâyı *berķ-i âh* ile ben *rûşen* eylerem
Ey âfitâb zerrece yok saña minnettim (154/3)
- Hare itmedin bu nazmı ölürsem Mesîhî ben
Cevherle toptolu ola *şandũk -ı türbetũm* (154/7)

Derd ü gamum hikâyetin *ol yâra* eyledüm
Nevrûz kıssasın *gül-i pür- hâra* eyledüm (156/1)

Kolın hamâ'il itmiş idi *boynuña* rakîb
Gayretten ol *hamâ'ili sî-pâre* eyledüm (156/4)

Bu Mesîhîdür diyü sürme kapuñdan beni kim
Gülsitân-ı vaşfuñ içre *mürğ-i hoş-elhânuñam* (158/5)

Tagıtdı ise *hazân sünbül ile reyhânı*
Bu iki *turra-ı anber-feşânı* hoş görelüm ²⁵ (164/2)

Ger kapana *bâb-ı tevbe* cürmümüz *afv* olmayup
Âhum ile nice yerden *arşa* yollar eyleyem (166/3)

Ne hoşdur bezmgâh-ı şubh k'anda
Olur *tâş-ı felek bir câm-ı gülgûn* ²⁶ (174/2)

Hemîşe vaşf-ı dendânuñdur iden
Bu *nazmum riştesin pür-dürri meknûn* (175/5)

Sözüm bir tâze dilberdür kim olmuş
Aña ebrû iki mısrâ-ı mevzun (175/6)

Zâf-ı cismümden kaçan kim eyleyem bir dem figân
Nây olup âheng ider yanumca herbir *üstühân* (179/1)

Şol kadar kan ağladum kim olmayaydı ser-nigûn
Eşküm ile *toptolu olurdu tâs-ı âsumân* (179/5)

²⁵ Yukarıdaki beyitte yer alan müekked teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

²⁶ Yukarıdaki beyitte yer alan müekked teşbihin müşebbehi olan “tâş-ı felek”, kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

Telḥ-i dūšnâmuñ durur zaḥmum  ilâc  ey řanem
Acılığıdur bel  d r y  tiry k eyleyen (187/3)

Bir b lb l ñem ey g l-i ḥandan bel lu
Başdan ayaĝa n ze-i ḥ r ile yaralu (197/1)

Olma her ḥ ra muř ḥ b ruḥ-  rengin ile kim
Reng   b y ile bezenmiş g l-i cennetd r bu (198/5)

Z lf-i nig r maḥřer-i dild r Mes hiy 
C n-  g n ḥk ra ḥaṭṭ  n me-i siy ḥ (205/5)

Ḷond  beñ ñe aḳ y z ñ  stinde b z-  dil
şayd itdi l k an   ara z lf ñ aĝ ile (209/6)

S yledi t ṭ -i dil la l-i şeker-b rañ ile
Sen de  arřu g rin  y ne-i ruḥs r ñ ile (212/1)

Muzaffer m rdur z lf-i siy ḥuñ
Ki m likd r ruḥuñ genc nesine (215/3)

 ḥ ide n zeñ i  n derd   ĝamuñda
D d-  siyeh m per em olupdur  alem ñde (218/1)

Ma n -y  c n-feş n ile ş  ri Mes ḥ n ñ
Meryem durur ki   siyi alm ş  ucaĝına (221/5)

Hecrinde nig r ñ i  ecel şerbetin ey dil
Bu d r y  n ş eyle ol işkenceyi ṭuyma (230/3)

Zülf-i pür-çînüñ eger kâfir degülse dostum
Pes neden *meyhâne* gibi *halka aşar Ka^cbeye* ²⁷ (233/5)

Nâr-ı âhumdan hamel *pişüp* felek
Döndi tennûra kuzu biryân ile (243/5)

Her zerre şâmit olup urur gül gibi kulağ
Her kanda kim *Mesîhî-i bülbul-kelâm* ola (247/5)

Leblerüñ kim nice husrevleri Ferhâd itdi
^c*İşk içinde* beni Ferhâddan *üstâd* itdi (248/1)

Nâr-ı firâk şöyle *yakubdur* Mesîhî kim
Söyinmeye eger döke cennet zülâlini (252/7)

Nüşa-ı şî^cr ile güzelleri *teshîr* itdüñ
Be Mesîhî giderek *sözlerüñ efsûn* oldu (255/8)

Raķîbüñ beni kûyuñdan göçürdi
Göñül mürğîn huzûrından uçurdi (257/1)

Mihr-i ma^câni ile yine *rûşen* eyledi
Etrâf-ı kâ'inâtı Mesîhî gazelleri (259/5)

Kimi *hoş* itdise ey dost *tabîb-i la^clüñ*
Bize tokındı olaruñ yine bîmârlığı (268/4)

Mestliksüz çü varımaz bu *Mesîhî* kapuña
Delü midür ki *kabûl* eyleye *hüşyârlığı* (268/5)

²⁷ Yukarıdaki beyitte yer alan müekked teşbihte, “*zülf-i pür-çîn*”, “*kâfir*”e teşbih edilmiş ve bu teşbihin vech-i şebahi ikinci mısradaki mufassal teşbihtir.

Ḳapuñ *pâk itmege ferrâş-ı âhum*

Öñürdürmez seher bâd-ı şabâyı

(270/5)

Ey Mesîhî *varaḳ-ı eş^câruñ*

Yaraşur kim ola *gül-berg-i tarî*

(279/5)

Göñlüm yine *Mecnûn* oluban *tağlara düşdi*

Ey gözleri âhû seni arayı arayı

(286/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 81 müekked teşbîh tespit edilmiştir.

3.1.1.4. Belîğ Teşbih

Aşağıdaki belîğ teşbihler, unsurları ile ayrıca tablolar bölümünde gösterilmiştir.

Gül^cârızuñ üstinde o zülfeyn-i semen-sâ

Şan kurdı duzağ avlamağa bülbül-i şeydâ

(2/1)

Ey *kaşî kemân* oklarıña beñzemeyeydi

Ḳılmazdı *ḳalem nâllerin sînede ihfâ*²⁸

(2/4)

Perr-i tîrûñ ile *ḳuş* gibi uçardı *fûlk-i dil*

Lenger olmışdur velîkin âhenîn *peykân* aña²⁹

(4/4)

Ṣolmamağa sünbül-i zülfüñ *sifâl-i sînede*

Şu seper reyhâncı gibi dîde-i giryân aña³⁰

(5/4)

Bâğ-ı dehri *ḳıldı zeyn âhum şerârı* gül gibi

Ḥamdülillâh yaz u *ḳış^c âlem gülistândur baña*³¹

(6/2)

²⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁹ Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, birinci mısradaki belîğ teşbihe dayanmaktadır. Ayrıca ilk mısradaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

İşbu ma^cnâdan ki *cennet sâye-i şemşîrdür*
Ğamzeñ altında *yanañağuß bâğ-ı Rıdvândur* bana (6/4)

Kime *reyhân* kimine *sünbül* görünür *zülfi dost*
Bir nazar kıldukça her bir *tarı şucbândur* bana ³² (6/5)

Tab^cum şu deñlü münharif olmışdur ey tabîb
Kim *şerbet-i ecel* durur ancak şifâ bana ³³ (7/4)

Sen idüñ yalnız *penâh* baña
Sen de yüz döndürürseñ âh bana (8/1)

Saña beş vakde du^câ iderin
Çapuñ olalı *secdegâh* bana (8/2)

^cAlem-i âhı çarha dikmek içüñ
Encûm-i eşk durur *sipâh* bana ³⁴ (8/3)

Bezm-i belâda nûşumı nîş eyledi gamuñ
Añ karşı ^cayş ü nûşumı ey cân unutma hâ ³⁵ (10/4)

Bâd-ı firâkuñ itdi Mesîhî kemînenüñ
^cÖmri gülünü hâk ile yeksân unutma hâ ³⁶ (10/5)

Ey *yüzüñ bâğ-ı bihişt ü kevşeri* ol la^cl-i nâb
Reng-i haţtuñdan giyinmiş her melek aḡzar şiyâb (11/1)

³¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

³² Bu beyitte, “zülfi dost”un “reyhân”a ve “sünbül”e teşbih edilmesiyle tenâsüp sanatı, ayrıca ilk mısradaki müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle de teşbih-i cem bulunmaktadır.

³³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁴ Bu beyitte yer alan “^calem-i âh, encûm-i eşk” belîğ teşbihleri, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Ey lebi mey-gûn ölürse *nâr-ı hecrüñden* Mesîh
Hâşre dek anuñ mezârından gele bûy-ı kebâb ³⁷ (11/6)

İçmezlenürdi *meclis-i gülşende* gönca lîk
Şebnem güç ile koydı anuñ ağızına şarâb ³⁸ (12/2)

Zerd itdi zer gibi tenümi kîmyâ-yı ıışk
Giydük dağı ne *devlet-i hüsnüñde* biz de şîb ³⁹ (14/5)

Meleksin sen *felekdür âsitânuñ*
Kıo *eşk-i çeşmüm* olsun anda kevkeb ⁴⁰ (16/2)

Ey *kaşı kemân* zih okuñuñ ağızın öpince
Kahr ile kemânuñuñ olur beli iki kât ⁴¹ (18/3)

Arz eyledi kaddin *gözümüz yaşını* dökdi
Yılduzumuzu yire düşürdi o kıyâmet (19/2)

Didüm *târîk-i hecrüñde* bulam mı vuşlañuñ rûzın
Didi kim mesken olmaz çeşme-i hayvâna her zulmet ⁴² (22/3)

Ben umardum ey şanem bir *meh-likâdan* mu^ccizât
Senden ey çeşmi siyâhum bir tevâzu^cdur murât ⁴³ (23/1)

Bir Hâşan Bali durur ammâ kamer tal’atlüdür
Biri Yûsuf Balidur kim *lebleri kând ü nebât* ⁴⁴ (23/5)

³⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁰ Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, birinci mısradaki belîğ teşbihe dayanmaktadır.

⁴¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁴² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Muṣṭafânuñ *gûl ruḥı* devrinde ḥatm olsun kelâm
Kâmeti serv-i revân u *kâkûli ve 'l-mürselât* (23/8)

Geçer *âhum okı* karşı feleküñ şîşelerin
Atıcılar deler ol resme ki şan^catla zücâc⁴⁵ (25/5)

Hâk-i pâyuñı idinür her kim ki *tâc*
Çarḥ-ı ser-keşden alur ḍarbî ḥarâc (26/1)

Derd imiş emrâz-ı 'ışkuña devâ
Merg imiş mecrûḥ-ı tîḡuña ilâc (26/2)

Kîn-i la^clûñ cânuma 'azb-ı Fırât
Rîş- ḥandüñ göñlüme milḥ-i ücâc (26/3)

Ḳanlu yaş ile tola çü câm-ı mey-i şabûḥ
Her şubḡâḥ *kâse-i çarḥa* virür zebûḥ⁴⁶ (27/1)

Tîr-i du^câm ilişmedi hergiz nişana âḥ
Miftâḥuma dirîḡ ki bulunmadı fütûḥ⁴⁷ (27/2)

Devr-i lebûñde kimse meye tövbe itmeye
Ger kapanursa daḡi *der-i tövbe-i naşûḥ*⁴⁸ (27/3)

Sen Husrevi Mesîḥî çü Şîrîn medḥ ider
La^cl-i lebûñ ḥayâlin iderse ḡidâ-yı rûḥ (27/5)

⁴⁴ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih örneḡi, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i cemdir.

⁴⁵ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁶ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁷ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁸ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Göge çıkardum *kemend-i âh* ile
Korkaram ben çıkıcağ iner Mesîh ⁴⁹ (28/4)

Encümiyle şeb anuñ giceligi olmuşdur
Kendüye giymege hûrşîd-i zer-efser-i çarh ⁵⁰ (31/4)

Şaldı zülfüñi *dil ü cân* boynına ey dost kemend
Geçdi işbu iki *dîvâne*ye bir kıl ile bend ⁵¹ (33/1)

Tolanur gice vü gündüz ser-i kûyın *meh ü mihr*
Aldı meydânı görüñ göz göre bir iki *levend* ⁵² (33/2)

Ger *dûd-ı âhumı* ^c*aşâ* idinmeyeydi pîr-i çarh
Aşağa yukaru kımıldanmağa bulmazdı meded ⁵³ (34/3)

Ben kuluñı sağ koyuban gayrılara kaçd itseñ
Beni anlardan öñürdi depeler *tîg-i hased* ⁵⁴ (35/3)

Beni dil- haste koyup ayruğı öldürme meded
Ki beni andan öñürdi depeler *tîg-i hased* ⁵⁵ (36/1)

⁴⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

⁵¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihlerde ilk mısrada müşebbehlerin ikinci mısrada müşebbehünbihlerin sıralanması ile teşbih-i melfûf yapılmıştır. Ayrıca “dil ü cân” müşebbehlerine karşı “dîvâne” müşebbehünbihinin tek olması nedeniyle de teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

⁵² Bu beyitte yer alan belîğ teşbihlerde ilk mısrada müşebbehlerin ikinci mısrada müşebbehünbihlerin sıralanması ile teşbih-i melfûf yapılmıştır. Ayrıca “*meh ü mihr*” müşebbehlerine karşı “*levend*” müşebbehünbihinin tek olması nedeniyle de teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

⁵³ Bu beyitte yer alan “dûd-ı âh” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuş olup, beyitteki bir diğer belîğ teşbihin de müşebbehi durumundadır.

⁵⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Kaşlarıñla lebüñ üstindeki hattüñ cânâ
Yazdı *mecmû^ca-ı hüsnüñde* bir iki müfred ⁵⁶ (36/3)

Ol *hilâl-ebür* nigâruñ k'adına dirler Sa^cîd
Yaraşur *rûz-ı vişâline* eger dirlerse 'id ⁵⁷ (39/1)

Merdi bahâdır itmeğe *mey kuvvet-i kalbiyyedir*
Mest-i diline kâmetüñ ne haddidür kim ura had (41/2)

Bûy-ı bahâr şöyle pür itdi cihânı kim
Yire inince *katre-i şebnem gülâb* olur (42/2)

Çün *dûd-ı âhumuñ* eseri yokdur ey hümâ
Tûtî-i çarh her gice niçün *gurâb* olur ⁵⁸ (42/5)

Sünbülüñ Hind vilâyetlerinüñ ^canberidur
Ruhdaki *hâl ü hatun* Rûmili *dilberleridur* ⁵⁹ (44/1)

Şol kadar *âh okını* urdı Mesîhî feleke
Ki görenler didiler kolına kuvvet yeridur ⁶⁰ (44/6)

Bülbülüñem yanuñ varsam didüm
Didi n'ola bülbül iseñ öte tür (45/3)

Halka-ı zıkr içre dil-dârı görüp
Kûşesinden şeyh aydur yâ şabûr ⁶¹ (46/3)

⁵⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁷ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, birleşik sıfatla ile kurulmuştur.

⁵⁸ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

⁶⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁶¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Şeb-i zülfünde haddüñ gösterür nûr
Meğer kim gerdenuñdür şem^c-i kâfur ⁶² (47/1)

Mesîhî boş kıyâmet sözlerüñ var
Meğer kilküñ şarîridür dem-i şûr (47/6)

Başum diyâr-ı gamda belâ kûhsâridur
İki gözüm bi-^caynihi anuñ pîñaridur ⁶³ (49/1)

Dîvâr çekdi hattı vü top oldı gabğabı
Didâr-ı yâr burc-ı melâhat hişâridur ⁶⁴ (49/2)

Zünnâr-ı ^cışkı bilüñe kim bağladı diseñ
Deyr-i cihânda bir şanemüñ yâdigâridur ⁶⁵ (49/3)

Seyl-i eşküm cüst ü cûyuñda dem-â-dem câridur
N'eylesün sen serv- *kadduñ* ^câşık -ı dîdâridur ⁶⁶ (50/1)

Çevre yanuñda görinen lâleler ey serv- kad
Her birisi bir şehîdüñ dîde-i hûñ-bâridur ⁶⁷ (50/3)

Tuñ-i tab^cın Mesîhî bendenüñ gûyâ iden
Bir *şeker-leb* dilberüñ *âyine-i ruhsâridur* ⁶⁸ (50/6)

Çapusuñda kanlu yaşum kıldı müjgândan ^caşâ
Ya^cnî hem *şu başıdur* hem ol şehüñ *derbânıdur* ⁶⁹ (52/5)

⁶² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁶³ Bu beyitte, Farsça ve Türkçe tamlama ile kurulmuş belîğ teşbihler bulunmaktadır.

⁶⁴ Bu beyitte yer alan “burc-ı melâhat” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁶⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁶⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁶⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁶⁸ Bu beyitte, birleşik sıfatla ve Farsça tamlama ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

Sensüz ârâm eylemez kûyuñda göñlüm ey peri
Cennet-i Firdevs dîdâr ehlinüñ zindânıdur (52/6)

Ƙapuñda çeşmüm iken halka-ı der
Niçün âhenger aña halka ider (53/1)

Dükendi şanma gözden gevher-i eşk
Ki şu akduğı yirden yine akar (53/4)

Şehâ göñlüm meges lâ^clüñ ^caseldür
O bala bu megesden ne haleldür ⁷⁰ (54/1)

Du^câlar itmege sen serv- kadde
Çenârun cismi başdan başa eldür ⁷¹ (54/2)

Ben hasteyi bârîk iden ol mûy-miyândur
Ben bülbüli dil-teng iden ol gonca-dehândur ⁷² (58/1)

Gelmez diyü hattum öginür yürür o meh-rû
Ey devr-i zamân yüzine ur anı utandur ⁷³ (58/2)

Mûsâ gibi kır elini fir^cavn-ı rakîbüñ
Tâ sen şeh-i hüsne diyeler el krandur ⁷⁴ (58/3)

⁶⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihte “şu başı ve derbân” müşebbehünbihlerine karşı “aşâ” müşebbehinin tek olması nedeniyle teşbih-i cem bulunmaktadır.

⁷⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, her müşebbehin kendi müşebbehünbihi ile beraber olması sebebiyle aynı zamanda mefrûk teşbihtir.

⁷¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁷² Bu beyitte yer alan “mûy-miyân ve gonca-dehân” belîğ teşbihleri, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁷³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁷⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Şınsa Mesîhî *câm-ı vakâruñ* aceb mi kim
Seng-i melâmeti aña ol yâr-ı cân atar ⁷⁵ (59/5)

Her kimi tîğ-i hecri ile yâr yaralar
Hayfâ ki *tîğ-i reşk* ile bağrumı paralar ⁷⁶ (60/1)

Halk âsitânuñ *iti* dimişler *Mesîhîye*
Ola ki ögerek anı göge çıkaralar (60/5)

Baħr-i ma^cnâ durur tabiat kim
Ol deñizde *zebân* bir *dildür* ⁷⁷ (62/6)

Maħabbet muħkem olsun diyü hicrân
Vücûdum riştesin iki kât eyler ⁷⁸ (65/2)

Dil milketine ruħlarıñ âteş bıraқdılar
Ahumla yine ^câlemi odlara yaқdılar ⁷⁹ (66/1)

Қaddüñ ey âfet *kıyâmetdür* *şaçuñ dil mahşeri*
Kim *ħatuñ* ^câşıqlarıñuñ *nâme-i a^cmâlidür* (67/2)

Ağzuñuñ varın dile ikrâr itdürmeklige
Zülf-i pür-çînuñ *gözüñ cellâdınıñ* çengâlidür ⁸⁰ (67/3)

Seydi Ġâzîden mi gelmişdür raқîb olduğıçün
Gerçi kim işbu *Mesîhî* daħı Rûm *abdâlıdur* (67/5)

⁷⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁷ Bu beyitin ikinci mısradaki teşbih, ilk mısradaki belîğ teşbihe dayanmaktadır. İlk mısradaki teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁸⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Dil hânesi ki hâl ü hatuña konağ durur
Korğum bu iki uğrıya göñlüm yatağ durur ⁸¹ (68/1)

Ceyb-i vücûdın itmedi ol kim yolunda çâk
Bilmez *tarîk-i ıışkı* dañi yeñi yağadur ⁸² (69/3)

Hâne-i dil ıışk bâzârında oldukça mezâd
Ey *kemân-ebrû* aña evvel okuñ kapu açar ⁸³ (70/3)

Cân u dil niçün *mürğın* eyledüñ didüm didi
Bosnadur bunda kim anadan toğan şebbâz olur ⁸⁴ (71/3)

Bezm-i gamda nâle eylerken Mesîhî dün gice
Zühre gökden işidüp didi nüh erkek sâz olur ⁸⁵ (71/5)

Nağd-i kalbin oynayup dil oldı ser-gerdân u zâr
Oynayaldan berü şâhâ sen *kamer-ruğla* kumâr ⁸⁶ (73/1)

Gonca ağzuñdan nice umam vefâ bûyını ben
Kim cihân içre vefânun kendüsi yok adı var (73/4)

Bâd-ı gülzâr-ı cemâlün ile âhum tıldurur
Hoş revâ’ihle cihânı nitekim bâd-ı bahâr ⁸⁷ (73/5)

⁸¹ Bu beyitin ilk mısradaki “hâl ü hat”, ikinci mısradaki “uğrı”ya teşbih edilirken, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda da teşbih-i tesviye yapılmıştır.

⁸² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁸³ Bu beyitte Türkçe, Farsça tamlama ve birleşik sıfatla ile kurulmuş belîğ teşbihler bulunmaktadır.

⁸⁴ Bu beyitin ilk mısradaki “cân u dil”, ikinci mısradaki “mürğ”e teşbih edilirken, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviye de yapılmıştır.

⁸⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁸⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁸⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

apuda *zâĝ-ı rakîbüden* otururdum emin
Belâ bu fâhiteler de görürse kumkum ider ⁹⁶ (81/5)

Hakkâ ki *ben fakiri* göricek ĝanî şanan
Gözüm ile yüzümi meĝer sîm ü zer şanur (83/4)

ünkü *ĝavvâşı bu deryâ-yı devâtu ħâmedür*
N^c ola ger dizin dizin tölarsa işbu nâmedür (84/1)

Nul encüm mey şafak sâĝar hilâl ü sâķi hûr
Kehkeşân tahta-i pişhü [u] felek mey- ħânedür ⁹⁷ (85/2)

Sûsen ü gül ĝoreli sen *serv- kaddi* bâĝda
Birisi gömgök delü biri kıızıl dîvânedür ⁹⁸ (85/3)

Ne kândandur ^caceb *ruhsâr u eşküm*
Ki yokdur bu *zer ü sîme* ħaridâr ⁹⁹ (86/6)

Sen *âfitâb-ı ħüsn* firâķıyla her gice
Yummaz nücüm şubĝa dek ey *meh-liķâ* nazar ¹⁰⁰ (88/2)

Yâr çün *ĝün yüzini* zülf ile mestûr eyler
Güpe gündüz gözüme ^câlemi deycûr eyler (89/1)

Saa müsellem oldu diyü *milket-i cemâl*
Ey şâh-ı ħüsn kâkülü uşda ^calem çeker ¹⁰¹ (90/6)

⁹⁶ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁹⁷ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih örneĝi, her müşebbehin kendi müşebbehünbihiyle beraber zikredilmesiyle aynı zamanda mefrûk teşbih örneĝidir.

⁹⁸ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁹⁹ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih örneĝinde önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması nedeniyle melfûf teşbih bulunmaktadır.

¹⁰⁰ Bu beyitte, birleşik sıfat ve Farsça tamlama ile kurulan belîĝ teşbihler bulunmaktadır.

Ra^cd-ı efğânumla berķ -i âhum itdükçe ħurûş
Tan midur seyl-i sirişk-i dîde-i giryân yağar ¹⁰² (92/4)

Ȧķındı *ğamzeden* ol çeşm-i bî-amân *hançer*
Yüzine toğru bakana urur hemân *hançer* (93/1)

Rumûzı âb-ı ħayat u penâhı zulmetdür
Uracağın ıder Hızr-veş nihân *hançer* (93/2)

Diyâr-ı sînem içinde iler tutar yer yok
Gider ne yaña olursa revân revân *hançer* ¹⁰³ (93/3)

Beni çü defn idesin ħâke bîĥ-i süsen-veş
Mezârum üzre görine her *üstüh^van hançer* (93/7)

Necâtî *hançeri* ile Mesîhî *hançeridür*
Nîyâm-ı *mâder-i ma^cnâda* tev'emân *hançer* ¹⁰⁴ (93/9)

Leşker-i ġamla göñül sultân-ı ^cışķ olmuş durur
K'âh-ı âteş-nâki üstinde kızıl otağıdur ¹⁰⁵ (94/2)

Ķaşr-ı sîminine ol şîrîn-dehân u *ğül-ruĥuñ*
Ey diriğâ kim aķan her laĥza şîr ırmağıdur ¹⁰⁶ (94/6)

Zülfüñi yığma Mesîhî müstmendüñden igen
Kim *o miskîn* daĥı senüñ *ayağun toprağıdur* (94/7)

¹⁰¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁵ Bu beyitte yer alan “leşker-i ġam” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Zinhâr içme muṭrib ü maḥbûbsuz şarâb
Kim *derd-i ʿışķa* ḥûb ile saz oldu çâre-sâz ¹⁰⁷ (95/2)

Didüm kapuñda yaşımuñ şümârı var mı ey *meh-rû*
Didi kim gökdeki yılduzlara hergîz ḥesâb olmaz ¹⁰⁸ (96/4)

Bî-çâre *Mesîḥîyi şehîd* itdi güzeller
Miskîn kişiyi kodılar eñ şoñra kefensüz (98/5)

Ḥayme-i ʿışķı kûrup çalduk *maḥabbet ṭablını*
Şimdilik nevbet bizümdür *biz de başķa mehterüz* ¹⁰⁹ (99/2)

Sen ḥarâmî gözlüye çünkim *yataķdur cân u dil*
Ġaybet eylerseñ seni biz cân u dilden isteniz ¹¹⁰ (99/3)

Kûyuñ segiyle kılmağı *dil şöḥbet-âferîn*
Şulṭanlığı beğenmedi bizüm *faķîrümüz* (101/4)

İķlîm-i ʿışķ içinde n’ola beglik eylesek
Kim saġlu şollu *derd ü ġamuñdur vezîrümüz* ¹¹¹ (102/3)

Şavm-ı hecrüñde koşun göñlümi zülfüñde gözüñ
Şeb-reve daḥl idemez çün ramazân içre *ʿases* ¹¹² (103/4)

¹⁰⁷ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁸ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁰⁹ Bu beyitte Farsça ve Türkçe tamlama ile kurulmuş belîġ teşbihler yer almaktadır.

¹¹⁰ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih örneğinde müşebbehin birden fazla, müşebbehünbihin tek olması sebebiyle teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

¹¹¹ Bu beyitte ayrıca ikinci mısradaki belîġ teşbihte, birden fazla müşebbehin ve bir tane müşebbehünbihin bulunması nedeniyle teşbih-i tesviye bulunmaktadır. Ayrıca “iķlîm-i ʿışķ” Farsça tamlama ile kurulmuş bir belîġ teşbihtir.

¹¹² Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Şehd-i lebûñi* şekkere beñzetdügi için
Girdüm güñâha diyü döginüp gider meges ¹¹³ (105/2)
- Çemende bülbüli zâr itmege seher nergis
Ğaya bakışlar ile eyledi nazâr nergis (106/1)
- Her ne ^câşık kim sefer ide ^cadem eṭrâfına
Tîrûñi rehber idinüp *zaḥmunı* idindi baş (107/3)
- Ne ğuşşa câna *Nemrûd-ı ğamuñdan* çünkü olmışdur
Dil İbrâhîmine şevk-i ruḥuñla ğülsitân âteş ¹¹⁴ (108/4)
- Eger bir lem^ca düşerse cihâna *nâr-ı sinemden*
Deñizler maḥv olup ṭola zemin ü âsumân âteş ¹¹⁵ (108/7)
- Beni yine ṭaladı *it raķîbüñ*
Ölüm gibi çağırı çağırı üş (109/5)
- Deñizde *tîr-i âhum* korḥusından
Olupdur mâr ile mâhî zırîh-pûş ¹¹⁶ (109/6)
- Meşîḥî *tîr-i âhuñ* korḥusından
Olupdur çarḥ-ı merdüm-küş zırîh-pûş ¹¹⁷ (109/7)
- Yaşumı kevkeb* eylemedin hecr-i kepeküñ
Mâh-ı nev-i na^clçeñ yüzü üzerine baş (111/3)

¹¹³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Ey müsâfir kıl bu *mihmân-hâne-i çarha* nazar
Gör nice gice tolar güñdüz boşalur çün ribât¹¹⁸ (112/4)

Lü'lü' dişüñüñ nazımını derc eyledüğümce
Silk-i suhanum üzre olur şan güher elfâz (113/3)

Mihre bakşam sensüz ey kaşı kemân
Gözlerümi çıkarur *tîr-i şuâc*¹¹⁹ (114/4)

Her şeb yanup yakıldığı şubha değin bu kim
Görmege *gün yüzüñi* çeker intizâr şem^c (115/8)

Leylâ mahallesinde irişen ider yaşağ
Mecnûna *mesken* olsa^c aceb mi *taş ile tağ*¹²⁰ (117/1)

Bu sîne-i felekdeki *mihr ile meh* degül
Kim çarh urdı gögsine haddüñçün iki *dâğ*¹²¹ (117/2)

Cünd-i gam dil mülkini yağmaya kaşd itmiş iken
Kıldı gamzen anları bir tîr ile allak bulağ¹²² (118/4)

Mesîhîye *h^vân-ı visâlüñ* meded kıl
Çü terkîb-i la^clüñle itdüñ mükeyyef¹²³ (120/5)

¹¹⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹²¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla müşebbehünbihin tek olması sebebiyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹²² Bu beyitte, Farsça ve Türkçe tamlamalar ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

¹²³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Raht-ı ^cakluñ başına şu koydı bu *seylâb-ı ^cışk*
Kanda ise gâlib olur şeyh-ı ^cakla şâb-ı ^cışk ¹²⁴ (122/1)

Ta^caccüb eylerem nice bulur beni gam u miñnet
Benüm hod za^cfdan *mülk-ı vüçûd* içre nişânum yok ¹²⁵ (123/2)

Bezm-i gam u miñnetde Mesîhîye dem-â-dem
Kânlar içürür *mey* diyü bu câm-ı mu^callak ¹²⁶ (124/5)

Kılalâ *âteş-i hecre* beni ol dost *harîk*
Göruben hâlûmi düşmenler olur baña şefîk ¹²⁷ (125/1)

Sen *serv-kaddi* bulmağa ebrûñ gözi yaşı
Seylâb oldu şehri aradı şoşak şoşak ¹²⁸ (126/3)

Sözlerûñ işideli bağı delindi güherûñ
Gün *yüzüñ* görelî yıldızı düşdi kamerûñ (127/1)

N’ola yüzün göricek gitse ^cadem *mülkine* cân
Şubh-dem göçme durur âdeti çün kim seferûñ ¹²⁹ (127/4)

Fülfül-i hâlûñi cânâ şu kadar vaşf itdüm
Ki hasedden işidüp cânı acıdı biberûñ ¹³⁰ (128/2)

¹²⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁶ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir. Ayrıca ilk mısradaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁷ Bu beyitte yer alan “âteş-i hecr” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹²⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Nâr-ı âhuñ dîker eflâkde zerrin °alemüñ
Şâhusın şimdiki °aşr içre dilâ mülk-i gamuñ ¹³¹ (129/1)

Bezm-i miñnetde harâmî gibi ben kan yudayın
Demüñ olsun senüñ ey yâr-ı cefâ-pîşe demüñ ¹³² (129/2)

Rûşen olmazdı gönül hânesi ey mâh-likâ
Yer yerin sînede câm olmasa ger dâğ-ı gamuñ ¹³³ (129/4)

Ka°be-i kûyuna gider gönlüm
Kıldıgumca namâz Kâsım Beg ¹³⁴ (130/4)

Râstı bu kim ki oldu °uşşâka
Ser-i kûyuñ Hicâz Kâsım Beg (130/5)

Sen kemân-ebriyî çün pehlûya çekmek isteyem
Umma diyü baña parmak gösterür tîrûñ senüñ ¹³⁵ (131/2)

Cân-ı şîrînden geçe Hüsrev dañi Ferhâd-veş
Ger nihâl-i kaddüñ üzre taşvîrûñ senüñ ¹³⁶ (131/4)

Bu gice ey dil görölmezse saña ol mâh-rû
Bağlaya şubhuñ yolını âh-ı şebgirûñ senüñ ¹³⁷ (131/6)

Ger sehm-i gamzesinden umarsan dilâ nasib
Ol kaşları kemânuñ ölince gamını çek ¹³⁸ (132/3)

¹³¹ Bu beyitte yer alan “nâr-ı âh ve mülk-i gam” belîğ teşbihleri, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³³ Bu beyitte, Türkçe tamlama ve birleşik sıfatla ile kurulmuş belîğ teşbihler yer almaktadır.

¹³⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹³⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Her kim ki *silk-i ʿışkuña* olmadı münselik
ʿUnşur degül *mizâcî ye taşdur ye hõd çelik* ¹³⁹ (133/1)

Bahre düşerse ʿaksi ger *elmâs-ı ğamzeñüñ*
Ġavvâş dürr ü gevheri bula delik delik ¹⁴⁰ (133/2)

Göster *raķibe* ʿârif iseñ dâĝ -ı sîneñi
Bir pâre etmek ile ol *itüñ* femini dik (134/1)

Elmâs-ı âh u nâlesi mecnûn ħastenüñ
Zencîrûñ eyledi yüregini delik delik ¹⁴¹ (134/3)

Gülşen-i dehri şabâ gibi ser-â-ser gezdük
Biz vefâ büyüñi gülzâr-ı fenâda sezdük ¹⁴² (135/1)

Bu *göñlüm mürĝi* bâĝ-ı kûyuñ özler
Kuş uçırmaz velîkin bâĝbânuñ ¹⁴³ (136/2)

Yeder bir kıl ile sîmîn kûhı
Ne ağır yük çeker *mûy-ı miyânuñ* ¹⁴⁴ (136/4)

¹³⁸ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîĝ teşbih örneĝi, müşebbehinin tek, müşebbehünbihinin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i cemdir. Ayrıca, ilk mısradaki belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴⁰ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴¹ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih örneğinde, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihinin tek olması nedeniyle teşbih-i tesviye de bulunmaktadır. Ayrıca beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴² Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴³ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴⁴ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Çün da^cvî-i katlûme şehâ iki şanurduñ
Üş *hâl ü hatun* geldi iki oldı *güvâhuñ* ¹⁴⁵ (140/4)

Andurursa bülbülü tanbûr ile üstâdlar
Kandurur *dil mürğini* şît ü şadâsı Yûsufuñ ¹⁴⁶ (141/4)

Ceng itmesün gönüller o *günyüzlü* yâr ile
Kim *çarh* bir *siperdür* aña *kabzadur hilâl* ¹⁴⁷ (142/2)

Yâruñ görüp yüzini aceb mi meded disem
Çün *mîmdür dehânı* iki *zülfi* iki *dâl* ¹⁴⁸ (142/3)

Hüsnuñ bahârı ^c*aqlumı mecnûn* iderdi ger
Zencîr-i zülfüñ olmasa karşı ^c*ıķâl-i aķl* ¹⁴⁹ (144/3)

Hânķâh içinde zâhid nitekim evrâd okur
Mekteb-i meyhânede maķmûrlık yazar gönül ¹⁵⁰ (145/2)

Gülşen-ı hüsnuñden itdükçe güzêr bâd-ı şabâ
Reşk idüp pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer gönül ¹⁵¹ (145/3)

Koşılup şâne ile bâda çü başdan çıķdı
Kaldı *zindân-ı külâh* içre muķayyed kâkül ¹⁵² (146/2)

¹⁴⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹⁴⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴⁷ Bu beyitte birden fazla belîğ teşbih bulunmaktadır. İkinci mısradaki yapılan “kabzadur hilâl” belîğ teşbihini, aynı mısradaki “çarh bir siperdür” belîğ teşbihine dayanmaktadır.

¹⁴⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneklerinde, her bir müşebbeh kendi müşebbehünbihiyle beraber olduğu için mefrûk teşbih de yapılmıştır.

¹⁴⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Yetmez mi *sen gedâya* bu beglik Mesîhî kim
Kâbre degin düze saña taht-ı revân ecel (147/6)

Ârzû itdün ise nüh felekün seyrânın
Ey yürek *âhum okınuñ* ucına *peykân* ol ¹⁵³ (148/2)

Didüm itün gibi olam mı ki kuyuñda ^cazîz
Didi bizi ço yûri var Mışıra *sultân* ol (148/4)

Ah ile ^carş horosını kebâb itmiş iken
Gel berü *külbe-i aḫzânumuza* mihmân ol ¹⁵⁴ (148/6)

Bezm-i zilletde ol ağyâr-ı le’îmün görünür
Kara yüzinde dili şem^c-i şebistân-şekil ¹⁵⁵ (150/3)

Ben saña bûlbûl baña *sen gülşen* ol
Kö beni ağlayayın sen gül şen ol (151/1)

Taň degül hâlün ḫarâb olsa *göñül*
Saña kim dir *genc-i ḫüsne mesken* ol ¹⁵⁶ (151/2)

Ey Mesîhî gevhere yok müşteri
Sen gerek *deryâ* gerekse *ma^cden* ol ¹⁵⁷ (151/5)

Sen *semen-çehre* içün ger beni devrân ide ḫâk
Yüzümüñ aklıgına vire şehâdet kefenüm ¹⁵⁸ (153/2)

¹⁵² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵³ Bu beyitte yer alan “âh okı”, Farsça tamlama ile kurulmuş bir belîğ teşbihtir.

¹⁵⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁶ Bu beyitte yer alan “genc-i ḫüsn” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i cemdir.

İşkuñ *şehîdiyüm* ki bu dâğ-ı siyâhlar
Gûyâ ki zâğlardur üşer yimege ettim (154/5)

Pîrâhen-i vişâlûñe göz dikdügüm bu kim
Hecrûñ bir ince iplige döndürdi kâmetüm ¹⁵⁹ (154/6)

Nice terk idem ol *İsâ-dehânı*
Ki gökde istedüğüm yerde buldum ¹⁶⁰ (155/3)

Çekdüm *raķibi* çün yola götürdi ayağı
Şeytânı ol tarîķ ile âvâre eyledüm (156/2)

Gündüzin kûyûñda şeb irince ser-gerdânuñam
Giceler tâ şubh olunca kâpuda *derbânuñam* (158/1)

Nâlişlerümi eyleme inkâr k'olupdur
Kûyuñdaki her bir *der ü dîvâr güvâhum* ¹⁶¹ (159/3)

Şol dem ki *Mesîhîyi şehîd* itdi güzeller
Cân virür iken eydür idi tâle beķâhüm (159/7)

Âsumân-ı sîne tîrûñden *penâhumdur* benüm
Anda *dâğ -ı derd ü gam mihr ile mâhumdur* benüm ¹⁶² (160/1)

Bâğ-ı nâz içinde ol servi hırâmân eyleyen
Toğrı bilûñ dostlar bu bâd-ı âhumdur benüm ¹⁶³ (160/3)

¹⁵⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁵⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁶⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla, müşebbehinbihin tek olması sebebiyle teşbih-i tesviyedir.

¹⁶² Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, birinci mısrasındaki belîğ teşbihe dayanmaktadır.

¹⁶³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Ey gül-i ter tîğ-i hârun kanımı dökdüğüne
Lâle-zâr u gönca küllîyen güvâhumdur benüm ¹⁶⁴ (160/4)

Hamdülillâh *nâr-ı hicrân* ile me'nûs olmuşam
Ey Mesîhî hiç korkum yok cehennemden benüm ¹⁶⁵ (161/5)

Şınık göñülleri çün mûmyâ hoş eylermiş
Şikeste hâtıra ol *mû-miyânı* hoş görelüm ¹⁶⁶ (164/4)

Seng-diller ne revâdur bu ki dîdâra baka
Tûr-ı hırmânda hasret çeke Mûsî-i Kelîm ¹⁶⁷ (165/4)

Ol *lebi mül* baña ger bir gice mihmân ola
Âh ile cümle şehir *mürğini biryân* kılam ¹⁶⁸ (167/2)

Ey gözüm sakkkâsı âb-efşân olursañ tañ mı kim
Pâk olur *çarûb-ı müjgân* birle ol *mejdân-ı hüsn* ¹⁶⁹ (170/3)

İştihâ-yı cân katı germ oldu la^clûñ h^vânına
Olalı *beng-i mahabbetden* göñül hayrân-ı hüsn ¹⁷⁰ (170/4)

Görenler ol hümânuñ ^cizz ü nâzın
Havâya şaldı *göñül şâhbâzın* ¹⁷¹ (171/2)

¹⁶⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması sebebiyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹⁶⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁶⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶⁸ Bu beyitin ilk mısrasında yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Didüm bâda *dehân-ı yâr* için *râz*
Haber ısmarladum aña ağızdan (172/2)

Nigâruñ *alnına kıble*m didüm dün
Didi yüzüme dirsın ırte bir gün (173/1)

Benüm *nâlem* gelür hâlka temâşa
Bize *mâtemdür* ayruqlara *düğün* ¹⁷² (173/3)

Didüm *gün yüzüñi* görsem n'olaydı
Didi günün Mesîhî olur ol gün (173/5)

Ne hoşdur *bezm-gâh-ı şubh* k'anda
Olur taş-ı felek bir câm-ı gülğün ¹⁷³ (174/2)

Bilümi muṭrib-i gam eyledi *çeng*
Bu mıdur *bezm-i ıışk* içinde kânûn ¹⁷⁴ (174/6)

Beni dolab idüpdür çarh-ı gerdûn
Dökerse *kûze-i çeşmüm* n'ola hûn (175/1)

Bâgda yer bulımaz *sen serve* kılmağa nazar
Gül budağ üzre çıkup nice temâşâlanmasun (176/3)

Cemâlüñ muşhafın nice yazam kim
Ruḥuñ mecrûh olur nevk-i kalem-den ¹⁷⁵ (177/4)

¹⁷² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda tesbîh-i cemdir.

¹⁷³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷⁴ Bu beyitte yer alan “muṭrib-i gam ve bezm-i ıışk” belîğ teşbihleri, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Âlûde eyleyüp mey-i telh ile la^clûñi
Luţf it acıtma cânumuzı ey *şeker-dehen* ¹⁷⁶ (178/4)

Sen *gül-ruha* ağız haberin dimege şehâ
Açmış şabâ yeline şehir goncalar dehen ¹⁷⁷ (178/6)

Seyr-i sebze eyledüğüñce sen ey *kaşı kemân*
Ġamzeñ okına külâhın lâleler eyler nişân (180/1)

Sen *semen-ten lâle-ruhsâr* ile şöhet itmege
Ġonca vü gül kıldı yâkût u zerini der-miyân ¹⁷⁸ (180/2)

Ne revâdur k'âsumân-ı devlete iller çıka
Ben kılam *âhumı* döne döne çarha *nerdübân* ¹⁷⁹ (180/5)

Dâne-i eşkümden artuk görmedi dirhem yüzün
Dûd-ı âhum kim olupdur *kâse-bâz-ı âsumân* ¹⁸⁰ (181/3)

Sen idün *şâhı gönüm bendesinüñ*
Bi-hamdi'llâh hele şayd itdi şâhın (182/4)

Lebleründen *mâr-ı zülfüñ* başını döndürmedi
Gerçi kim ^caķreb çevürür yüzini tiryâkden ¹⁸¹ (183/4)

Bâr-ı kahr u hayret ile *qaddümi* kılmış *kemân*
Ġamzeñi cân almağa ok gibi çâlâk eyleyen ¹⁸² (187/2)

¹⁷⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁷⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁷⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁷⁹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁰ Bu beyitte belîğ teşbihler iç içe bulunmaktadır. “kâse-bâz-ı âsumân“ müşebbehünbihinin müşebbehi olan “dûd-âh”, kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

¹⁸¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Hüsn bâzârında bir dellâl var ise beni
Âsitân-ı yâra iletsün ideyin hîdmetin ¹⁸³ (188/5)

Ey *mürğ -i dil* ol şem^c-i cemâle talebûñ var
Hecr âteşine yanıcı *pervâne* imişsin ¹⁸⁴ (189/2)

Dek geldüğini dün gice ağıyâra *Mesîhî*
Kim gördi ise didi ki *dîvâne* imişsin (189/5)

Zülfûñ örter *yüzüñi* gayret-i İslâm kanı
Dîni setr eylesün di anı îmânûñ için (191/4)

Ğamuñdan berg-i pejmürde gibi olmışduk ey *gül-ruh*
Şabâ yili şafâ geldi götürdi bizi toprakdan ¹⁸⁵ (192/2)

Didüm gözüm yaşın ırmağ idüp ırma işigüñden
Gülüp ol *serv- kâmet* didi ben bîzâram ırmağdan ¹⁸⁶ (192/4)

*Felek tennûr*ı çün tuzlar Mesîhî bağrunı âhîr
Vefa h^vânını umma kâse-i çarh-ı mu^callağdan ¹⁸⁷ (192/5)

Zâr u nizâr ^câşık u giryân ölüyorin
Tennûr-ı gamda yüregi biryân ölüyorin ¹⁸⁸ (194/1)

¹⁸² Bu beyitte yer alan “bâr-ı kahr u hayret” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁴ Bu beyitte iç içe geçmiş belîğ teşbihler bulunmaktadır. Müşebbeh unsur olan “mürğ-i dil”, kendi içinde belîğ teşbih olup müşebbehünbih olan “pervâne”ye teşbih edilmiştir. Ayrıca ilk mısradaki belîğ teşbih Farsça, ikinci mısradaki “hecr âteşi” belîğ teşbihi ise Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁸⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁸⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Bezm-i vişâle hem-nefes olmağa ben ğarîb
Fırkat güninde ney gibi nâlân ölüyorin ¹⁸⁹ (194/2)

H'ân-ı vişâlûne tama^c itsem ^caceb degül
Ben ki maḥabbetüñ ile ḥayrân ölüyorin ¹⁹⁰ (194/4)

Çü gördi ^câşıkuñ *âh okını* ferîştehler
İdindi *çarḥ siper* ḥavf-ı zaḥm-ı peykândan ¹⁹¹ (195/3)

Sofra-ı hecrde dâ'im ḡam ile ḡuşsa yirin
Toymazam hîç bulara yimelü oldukça yirin ¹⁹² (196/1)

Tîrûñüñ ḥâtıruma irdügin ey *kaşı kemân*
Unudur şanma ki ölince göñüldeñ geçürin (196/2)

•
Kıble didümse ben ol *kaşları mihraba* eger
Beni kôrķutmañuz igende ki yüzine dirin ¹⁹³ (196/3)

Meydân-ı ruh-ı yârda cân oynar iken dil
Ḥaṭṭı irişüp didi bunuñ bitdi şakalu ¹⁹⁴ (197/5)

Kim ḥürmet ider saña Mesîḥî ki gedâ-veş
Ten ḥırkasını dâḡlaruñ itdi bahâlu ¹⁹⁵ (197/7)

Dökilür ḡaddini gördükçe *nücûm-ı eşküm*
Serv-ḡadler çok olur ḡatı kıyâmetdür bu ¹⁹⁶ (198/3)

¹⁸⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹¹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁹⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Micmer-i sînede kim yandı sipend-i dil ü cân
Bir perî da^cvetine ^cıtr-ı maḥabbetdür bu ¹⁹⁷ (198/6)

Nigâr üstinde biz kondurmazuz kıl
Miyânına nicesi diyelüm *mû* (199/3)

Mesîḥî teşne-dilden tutma *tîğüñ*
Degül çok ol ğarîbe bir içim *şu* (199/7)

Dükân açdı göñül *bâzâr-ı ğamda*
Ki sînem dâğıdur keff-i terâzû ¹⁹⁸ (200/2)

Ḳapuñı eylediler rûy-ı zerd ile tezhîb
İşigüñ olalı ^cuşşâka *kıbleğâh-ı cibâh* (204/3)

Şehîd iderse *Mesîḥîyi* hecr-i tîğ-i müjeñ
Ḳılıç gibi görine kabri üzre cümle giyâh (204/5)

Zülf-i nigâr maḥşer-i dildür Mesîhiyâ
Cân-ı günâhkâra ḥaṭṭı nâme-i siyâh (205/5)

Vişâlüñ gencine mâni^cdür âhum
Ṭılısmî-şekl olur yazuda çün âh ¹⁹⁹ (206/4)

Zülfüñ ile ḥaṭṭuñ içinde *cemâlüñ muşḥaḫi*
İçerüden içerüdür anı kim tefsir ide ²⁰⁰ (208/3)

¹⁹⁶ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama; ikinci mısrasındaki belîğ teşbih ise birleşik sıfatla ile kurulmuştur.

¹⁹⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁰⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Âh okı deñlü nişâna ırmeye zâhid eger
Ebrû-yı mihrâbı yay idüp menârı tîr ide ²⁰¹ (208/4)

Pâ-beste mürğ-i dil ser-i kûyuñda n'eylesün
Bülbül ne deñlü hazz ide bûstânda bâğ ile ²⁰² (209/4)

İrişimedi menzil-i hüsnine yüzüñüñ
Gül-berg nice nice süvâr oldu şabâya (210/6)

Söyledi tûtî-i dil la'î-i şeker-bârañ ile
Sen de karşı görin âyîne-i ruhsâruñ ile ²⁰³ (212/1)

İzâr u la'lüni koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine gül âteş ü sehm ü sinân gonca ²⁰⁴ (213/5)

İyân olalı ruhsâruñda hattuñ
Gubâr irdi gönül âyînesine ²⁰⁵ (215/2)

Zücâcı gönülümüñ ol seng- kalbüñ
Ne lutfına doyar ne kitlesine ²⁰⁶ (215/4)

Gönül zülfüñde тұrurken raķib ol araya gelmez
Ne cârı var tolaşa zâğ bâzuñ âşiyânına ²⁰⁷ (216/4)

²⁰¹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁰² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁰³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁰⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örnekleri, her müşebbehin kendi müşebbehünbihiyle birlikte söylenmesi sebebiyle aynı zamanda mefrûk teşbihtir.

²⁰⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁰⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁰⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihte, önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile melfuf teşbih kurulmuştur.

Ğanlı yaşı ile vaşı metâ^cın diledükçe
Ol *sîm-beden* dir ki baktır var diremünde ²⁰⁸ (218/2)

Lutf u keremün tîr-i cefâ ise muhibbe
Ey *kaşı kemân* komadı eksük keremünde ²⁰⁹ (218/4)

Şûfî baş eg [bu] câm-ı meye *bezm-i ıışkda*
Nice senün gibiye getürdi ayağına ²¹⁰ (221/2)

Müşkil gelür baña hele seyr-i *tarîk -i ıışk*
Âsân durur diyen anı söyler kolayına ²¹¹ (222/2)

Mesîhî çünki görem âsumânın işiginün
Nücûm-ı eşküm olur bî-şümâr çeşmümde ²¹² (223/5)

Ka^cbeteyn-i meh ü mihriyle bu nerrâd-ı felek
Yeñer irişeni mümkün midür ol kim yenile ²¹³ (224/3)

Leb-i şîrîni çü yâruñ *seni Ferhâd* itdi
Kışsa-ı Leyli vü Mecnûnı Mesîhî yeñile (224/5)

Ey Mesîhî *seng-i miñnet* yaşıdanursañ yiridür
Hârlar baş kor çün ol *bâlîn-i nesrîn* üstine ²¹⁴ (225/5)

²⁰⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁰⁹ Bu beyitte birden fazla belîğ teşbih bulunmaktadır. İlk mısradan iç içe geçmiş belîğ teşbihler mevcuttur. Öncelikle “*lutf u kerem*”, “*tîr-i cefâ*”ya benzetilerek belîğ teşbih kurulmuştur. Ancak bu teşbihte müşebbehünbih olan “*tîr-i cefâ*” kendi içerisinde zaten bir belîğ teşbihtir. Bunun yanında “*lutf u keremün tîr-i cefâ*” belîğ teşbih örneğinde müşebbehin iki, müşebbehünbihin tek unsurdan oluşması ile ayrıca teşbih-i tesviye de bulunmaktadır. “*kaşı kemân*” belîğ teşbihi de birleşik sıfatla kurulmuştur.

²¹⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Bikirdür hep hayâlât-ı Mesîhî
Anuñ yanında ğayruñ *şî'ri bîve* (227/5)

Bu işâretten ki *yâr işigidür mesvâ* bize
Şöyle kim var *cennet* olur *âkıbet me'vâ* bize (229/1)

Öyle *deryâ-himmetüz* biz bu *cihân mülkinde* kim
Şu habâbınca degül bu hayme-i hâzrâ bize ²¹⁵ (229/3)

Ey rind şaña mescide gel diyü *imâmuñ*
Ceng itdügine kalma *delüdü* aña uyma (230/4)

Fâş eyleyüben sinedeki *âteş-i ışkî*
Ey eşk Mesîhîñüñ ocağına şu koyma ²¹⁶ (230/6)

Yüzüñe hâl ü haţ gelmiş nitekim
İki *kâfir* gelür bir günde *dîne* (231/3)

Yüzüñde haţ görüp didi müneccim
Komañ *kâfir* yayıldı *Rûmiline* ²¹⁷ (231/5)

Şu resme zeyn olupdur Edrine şehri güzellerle
Ki çok *âkılleri abdâl* idüpdür bî-bedellerle (232/1)

İşüm gücüm *kemân-ebrûları* pehlûya çekmekdür
Yatacak yer bulur mıyın *aceb* ben bu *amellerle* ²¹⁸ (232/4)

²¹⁴ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, birleşik sıfatla; ikinci mısrasındaki belîğ teşbih ise Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹⁵ Bu beyitte, birleşik sıfatla ve Türkçe tamlama ile kurulan belîğ teşbihler yer almaktadır.

²¹⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, ilk mısradaki müşebbehlerin ikinci mısradaki ise müşebbehünbihlerin sıralanması ile melfûf teşbihidir.

Ğapuña vardukça incinme Mesîhîye didüm
Didi kim vâcib degül varmağ kalender Ka^cbeye (233/9)

Tîr-i hûn-rîzûñ nice bir ^câşıkun kânın döker
Ey *kemân-ebrû* anı şal zülfüññ zindanına ²¹⁹ (234/2)

Sen baña itdüklerün bir bir Haka ^carz itmege
Ruğ ^calar bağladum âhum okınuñ peykânına ²²⁰ (234/4)

Göñlümi zülfinde *hâliyle* konuklar ol halîl
Dâneler ihzâr ider bir gicelik *mihmânına* ²²¹ (234/9)

Pâdişâh-ı mülk-i ma^cnâdur Mesîhî çâkerün
Ger inanmazsañ nağar eyle anuñ dîvânına ²²² (234/11)

Ferzâne idim evvel *sen şâh* öñinde rûhum
Nerrâd-ı dehr âhir sürdi baña piyâde (235/2)

Çeke çeke gamını kaddüm kemâna döndi
Âh ol *kaşı kemânum* itdi *beni kepâde* ²²³ (235/4)

Hükmi geçerse tañ mı Süleymân gibi yele
Mâlik durur çü *milket-i ruhsâra* mirvağa ²²⁴ (237/5)

²¹⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²¹⁹ Bu beyitte birleşik sıfatla ve Türkçe tamlama ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

²²⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²²¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, ilk mısradaki müşebbehlerin ikinci mısradaki ise müşebbehünbihlerin sıralanması ile melfûf teşbihidir.

²²² Bu beyitte yer alan “mülk-i ma^cnâ”, belîğ teşbihi Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²²³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihlerden “kaşı kemân”, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Ey *boyı* ^c*ar* ^c*ar* hemân tek sen kâdem baş şöhbete
Serv şahın-ı gülsitân içre turupdur hizmete ²²⁵ (238/1)

Şimdi yörendügi mi vardur dil-i mecrûhumı
Ey *kemân-ebîrû* okuñ her dem girer bu zahmete ²²⁶ (238/2)

Şevk-i ruhsârûñla luţf-ı ^c*ârîzuñ* ey *mâh-rû*
Âfitâbı çeşmesinde yakdı nâr-ı gayrete ²²⁷ (238/7)

Ey *hâl-i ruhuñ pâdişeh-i kişver-i şîve*
^cÂşıklara her bir bakışuñ mazhar-ı şîve ²²⁸ (240/1)

Dilberleri hod-bîn düşürür *âyine-i hüsn*
Güzelleri gökde uçurur şehper-i şîve ²²⁹ (240/3)

Nâşih yüri var gayre giyür cevşen-i pendi
Kim *şabr hişârını* yıkar *leşker-i şîve* ²³⁰ (240/4)

Sen *serv-kaddi* arayı arayı cûybâr
Çıkıdı habâblardan ayağında âbile ²³¹ (241/4)

İneñ germ olmasun hûrşîd-i mahşer
Mukâbil olamaz ol *mâh-rûya* ²³² (242/2)

²²⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁸ Bu beyitte yer alan “kişver-i şîve”, belîğ teşbihi Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²²⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁰ Bu beyitte, Farsça ve Türkçe tamlama ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

²³¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²³² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Tîğ-i hasret ger şehîd ide beni
Mâcerâmı yaza eşküm kan ile ²³³ (243/3)

Ey *kemân-ebrû* varursañ cennete
Tîr-i gamzeñ atışa Rıdvân ile ²³⁴ (243/6)

Ey Yûsuf-ı şânî gel otur cân gibi tende
Tenhâ koma *Ya^ckûb-ı dili beyt-i hazende* ²³⁵ (244/1)

Ger *ışk tarîkînde* gam u havfı şorarsañ
Âyende durur birisi vü biri revende ²³⁶ (244/5)

Âhîr aluram ben *seni ağyâr* elinden
Kim *bâz* alıkor bulıcağız *şaydı zağanda* ²³⁷ (244/6)

Bûlbûl-i uşşâka incindüğü ol gül-bû bu kim
Nâle ilen mâni^c olurlar şabâh uyhusına ²³⁸ (245/2)

Ben pâre pâre olmışını eyleyüp nişân
Ol *kaşları kemân* okını atdı paraya ²³⁹ (246/2)

Şâh-ı felek *piyâde* kodı uş *Mesîhîyi*
Şatranc-ı devlet içre anı koymaz araya ²⁴⁰ (246/5)

²³³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²³⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²³⁷ Bu beyitte , “ağyâr”ın “bâz ve zağ”a benzetildiği belîğ teşbihte, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle teşbih-i cem de bulunmaktadır. Ayrıca müşebbehlerin ilk mısradaki, müşebbehünbihlerin ikinci mısradaki sıralanması ile melfûf teşbih de bulunmaktadır.

²³⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁴⁰ Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Her arada ki *serv-i kaduñ* hoş- ıhrâm ola
Şimşâd u serv ü bide şalınmak harâm ola ²⁴¹ (247/1)

Leblerüñ kim nice *husrevleri Ferhâd* itdi
İşk içinde beni Ferhâddan üstâd itdi (248/1)

Şeb-i gamda beni bulsun diyü *cellâd-ı ecel*
Şem^c-i tîguñ yolını gösterüp irşâd itdi ²⁴² (248/4)

Çana boyandı çü *gül Yûsufinuñ* pîreheni
Gözi ağ eyledi Ya^cğûb gibi yâsemeni (251/1)

Bâğ-ı kûyuñda ne şekvâ ide *dil bülbüli* kim
Gül gibi görünür aña ser-i kûyuñ dikenini ²⁴³ (251/2)

İrişen göz degürür ol şanem-i *gonca-feme*
Öldüreyidi bunuñ gibi güle göz değeni [dikenini] ²⁴⁴ (251/4)

Cânâ *raķibi* lutf idüp el üzre tutma kim
Görmez kimesne *zâga* maħal serv talını (252/3)

Çanı ol ^câlem ki *la^clûñ* derdüme *dermân* idi
Yüzüñ ile küfr-i zülfüñ baña *dîn îmân* idi ²⁴⁵ (254/1)

Leyli-i zülf-i nigâr içün olaldan haste
Beni kim görmege geldi ise *Mecnûn* oldu (255/2)

²⁴¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁴² Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁴³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁴⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁴⁵ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîğ teşbih örneği, önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihidir.

Şâh-ı ʿışkam ki baña vahş ile tayr oldu sipâh
Beni şahrâda görüp dime bu Mecnûn oldu ²⁴⁶ (255/7)

Şeh-i iklîm-i nazm olduñ Mesîhî
Cihânı tutdı sözüñ tımturâkı ²⁴⁷ (258/5)

ʿİşk oyunu haddünde idi hattıñ irelden
Uşda bu oyunıñ da şehâ şakalı bitdi ²⁴⁸ (262/4)

Peykân ile ʿâşıkları ucdan uca kırdı
Ey kaşı kemân tîrûñ oñat göñlüme girdi ²⁴⁹ (263/1)

Gösterdi beni dün gice bir iki rakıbe
Ol âhuya n’itdüm ki beni itlere virdi (263/2)

Ey kaşı kemân zaḥmumuñ oñatlığı yok hîç
Peykânıñ aña yohsa yine dil mi değirdi ²⁵⁰ (263/6)

Rakîb-i kelbi görsem derpeyüñce
Ururam naʿreler dilden pey-â-pey ²⁵¹ (266/4)

Kıble-i ebrûñı sevgend idinüpdür kâmetüñ
Toğrusı öğrenmiş egrilikle bâzâr itmegi ²⁵² (267/ 3)

²⁴⁶ Bu beyitte “vahş ile tayr”ın “sipâh”a benzetildiği belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

²⁴⁷ Bu beyitte yer alan “iklîm-i nazm” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁴⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁴⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁵⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁵¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁵² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Dûzah-ı hecrüñde derd ü ğam zebânîsi benüm
Boynuma zülfüñ hayâlinden selâsil bağladı ²⁵³ (269/2)

Gördi ben bîmâruñuñ tîmârı yok rahm eyleyüp
Defter-i hüsnüñde haţtuñ baña hâşıl bağladı ²⁵⁴ (269/3)

Anuñ kim kendüye râm oldu *yârı*
Ebed terk itmesün ol ol *diyârı* (270/1)

Benüm ^c*aks-i sirişkûmdür* ki her şeb
Olur pür-lâle *çarhuñ sebzêârı* (270/3)

Felekde görinen şanmañ sitâre
Çıkup yayıldı bu *âhum şerârı* ²⁵⁵ (270/4)

Demirden *kal^c adur* ey dost *göñlüñ*
Girenler göñlüñe aldı *hişârı* (271/2)

Şakın âhumdan ey *meh-rû* ki âhir
Yağan oldur bu *tâk-ı zer-nigârı* ²⁵⁶ (271/3)

Müşebbek sînemi kodum yoluñda
Ki bu ağ ile tutam *sen hümâyı* (272/2)

Ruḥ u zülf-i nigâr eglencem idi
Daḥi seçmez iken akdan *ķarayı* ²⁵⁷ (273/3)

²⁵³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁵⁷ Bu belîğ teşbihte müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

Mesîhî *gam hişârın* alsa tañ mı

Ki anuñ topıdur başı havâyî ²⁵⁸

(273/7)

Gönlümi karşıdan göricek ol *kaşı kemân*

Tîrini karşı gönderüben ^cizzet eyledi ²⁵⁹

(275/2)

Ṭañlaram *Mecnûn ile Ferhâda* kim ben var iken

Mülk-i ^cışka nice *sultân* oldu ol iki *deli* ²⁶⁰

(277/4)

Kaçma *ben dîvâned*en Leylâ ile Şîrîne çün

Bu kadar şöhet viren olmışdur ol iki deli

(277/6)

Veh nice müşkil belâ imiş Mesîhî soñ uci

Derd-i ^cışkuñ gerçi kim âsân görindi evveli ²⁶¹

(277/7)

Ey Mesîhî *tîr-i âhuñ* korkusından âsumân

Seb^ca-i seyyâreden idindi yedi heykeli ²⁶²

(277/8)

Tâk-ı ebrûñ ile çeşmüñ bir ^cimâret yapı kim

Pâdişehler cân virür olmağa anuñ *nâzırı*

(280/2)

Kapuñda şol kadar kan ile akıtdı gözüm yaşı

Ki hep *yâkût u la^cl* oldu işigüñüñ içi *taş*ı ²⁶³

(281/1)

²⁵⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁶⁰ Bu beyitte “*Mecnûn ile Ferhâd*”, önce “*sultân*”a sonra “*deli* ” ye teşbih edilerek belîğ teşbih yapılmıştır.

²⁶¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla olması ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

Mesîhî bir sipâhî idi lîkin pâdişâh-ı ʿışk
Ayaqlarda görüp gözi yaşını itdi şubaşı (281/5)

Hoş olur idi kalb-i şikestüm
Bir kez şaraydum ol mû-miyânı ²⁶⁴ (283/3)

Tab^c-ı Mesîhî baħr-i dürrdür
Deryâya benzer anda guyâ zebânı (283/6)

Şi^crüm beyâz u nev- ħat güzeldür
Zülf ü ʿizârı lafz u me^cânî ²⁶⁵ (283/7)

Hûblar senden alur fenn-i melâħatde sebâk
Nesne yok bilmedüğün mihr ü vefâdan ğayrı ²⁶⁶ (284/4)

Virdi ğark -âba gözüm yaşı vüçûdum şehrin
Baňa mesken komadı kûy-ı fenâdan ğayrı ²⁶⁷ (284/5)

Dilde ekildi meyve-i sevdâ çekirdegi
Mihnet bitürdi cânda bu ğavġâ çekirdegi ²⁶⁸ (285/1)

Ol serv- ħâmetün ruṭab-ı la^cli ħasreti
Tesbîhümüzü eyledi ħurmâ çekirdegi ²⁶⁹ (285/2)

Şeftâlî-yi lebini nigâruñ rakîb yer
Bize degince yâ kabıdur yâ çekirdegi ²⁷⁰ (285/3)

²⁶⁴ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁶⁵ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih örneġi, önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihtir.

²⁶⁶ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶⁷ Bu beyitte, Türkçe ve Farsça tamlama ile kurulmuş belîġ teşbihler bulunmaktadır.

²⁶⁸ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶⁹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîġ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Meydân-ı ruh-ı yârda cân oynar iken dil

Haṭṭı irişüp didi bunuñ bitdi şakalı ²⁷¹

(288/4)

Kim hürmet ide saña Mesîhî çü gedâ-veş

Ten hırkasını dâğlaruñ itdi yamalı ²⁷²

(288/7)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 461 belîğ teşbih tespit edilmiştir. Bunlardan 149'u Farsça tamlama, 50'si Türkçe tamlama, 48'i birleşik sıfatla kurulmuştur.

3.1.2. Vech-i Şebah İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler

3.1.2.1. Maklûb Teşbih

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi

Nâr-ı gayretde nice cân eridür zerger-i çarh

(31/3)

Meh ruḥlarıña beñzeyimez kim yüzi kirdür

Şekker lebüñe öykünemez başı ağırdur

(75/1)

Niçün öykündüñ *ruh-ı yâra* diyü her şeb *mehüñ*

Başına yılduzlar üşer bir büyük hengâmedür

(84/3)

Öykündüğine gün yüzüñe mâh çârdan

Bir pâre od olup gâzab[ın]dan yanar şem^c

(115/6)

²⁷⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁷¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁷² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Alnuña *iki* kaşuña öykünmege cânâ
Bir ayda *iki kerre egilür beli mâhuñ* (140/2)

Öykünderi diyü yâr-ı gül-endâma âfitâb
Her gün felek getürür anuñ başına zevâl (142/4)

Öykünderi gerçi lebleriñe ey nigâr la^cl
Şoñra yüzi kızardı olup şerm-sâr la^cl (143/1)

Teşbih olmadıysa kaşuña eger hilâl
Rûy-ı felekde kendüni niçün eger hilâl (152/1)

Saña öykündügiçün serv-i dil-cû
Gülistânda kılıç çekdi aña şu (200/1)

Meh çün öykünderi o yüzi kamere
Urdılar gövdesine kara bere (217/1)

Gökde öykünderi güneş ruhlaruña
Kendü kendünüñ adın urdı yere (217/4)

Kaşuña ger hilâl öykünderi ise
Sen anuñ kalmağıl eksüklüğine (231/2)

Senüñ gibi melek bulmaya Rıdvân
Sekiz uçmağı ger toköz tolaşa (236/3)

Meh yeltenür hayâline gör nakş-ı hâlini
Mihr öykünür cemâline bak bak zevâlini (252/1)

Beñzetmek içün hancer-i dil-dâra hilâli
Zerkâr-ı felek nice cânlar eritdi (262/5)

Nice mecmû^c-i nâz eskidüpdür
Ruḥuñ-veş gül olunca gülşen-ârây

(282/3)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 16 maktûb teşbih tespit edilmiştir.

3.1.3. Vech-i Şebihin Özelliklerine Göre Teşbihler

3.1.3.1. Temsîlî Teşbih

Şûfilere ne fâ'ide var ḥâk-i rehûnden

Bînâ olmaz sürme ile dîde-i a^cmâ

(2/6)

Gel eyle yaşlu gözüme izüñ toziñ ^caṭâ

Dirlər ki hoş gelür yaşaran göze tûtiyâ

(3/1)

^cİşkuñ gözümüñ acı yaşın kıldı hoş-güvâr

Deryâ şuyını nite ki tatlu ider havâ

(3/2)

Didüm ki göz yaşına ne hoş böyle şâdsın

Âb-ı revân didi ki olurmış feraḥ-fezâ

(3/5)

Zülfüñe karşı beni ^ci-zâruñ ne hoş yakar

Aḥşama karşı ḥod igen olmaz güneşde tâb

(12/3)

Âhuma hâ' il degül rûy-ı rakîb

Berk-i ^câlem-tâba ebr olmaz hicâb

(13/3)

Zülfüñ irişeli yüzüñi mesken itdi dil

Kim şâm içre mescid olur menzil-i garîb

(14/4)

Şîrîn lebinde ḥâli yaraşmış Mesîḥîyâ

Hoş-âb içinde nite ki mergûb olur zebîb

(14/6)

Didüm târîk-i hecrüñde bulam mı vuşlatuñ rûzın
Didi kim mesken olmaz çeşme-i hayvâna her zulmet (22/3)

İrılmaz sineden fikri rakîbüñ
K'olur kâfir cehennem içre lâbiş (24/3)

Öldi ıışkuñda Mesîhî bulımaz dañi necât
Gerçi taşra bırağur mürdeyi bañr-ı mevvâc (25/6)

Fikr-i zülfüñle kıllur işigüñi eşküm zeyn
Ki nücûmiyle olur gice ile zîver-i çarñ (31/2)

Şayd iderse n'ola ol âhûyı her vahşî ded
Çünkü ekşer güneşe menzil olur burc-ı esed (35/1)

Vuşlatuñı eşk-i çeşmümdür dem-â-dem men^c iden
Kim bozılır keşret-i bârândan hengâm-ı 'İd (39/2)

Rakîbi şûfî dañi sevmez imiş
Ki olmaz kelbden rûbâh hoşnûd (40/3)

Kim ki derbânuñ olup kapuñda varur yir tutar
Kendüyi cennetdeki Rıdvân ile ol bir tutar (48/1)

Şalınur âhum işitdükçe kıddüñ
Nihâl-i servi zira bâd şarşar (53/2)

Ğafletde iken alma Mesîhîyi eyâ mevt
Hîç bir kişîye uyur iken el mi yokarlar (57/7)

Bu gice şaklamağâ Mesîhîden ol mehi
Tâ şubñ encüm uyumayup yire bağıdılar (66/5)

Dem-be-dem gönlüm gözin işigüne toğru açar
Revzen-i beytini ya^cnî kıbleye karşı açar ²⁷³ (70/1)

Zülf-i şeb-rengüñ durur ak gösteren ruhsârûñı
Kim çerâguñ şu^clesin ey mâh karanu açar (70/4)

Cân u dil niçün mürğün eyledüñ didüm didi
Bosnadur bunda kim anadan toğan şebbâz olur (71/3)

Alur gönlümü sinemden hayâlün
Yanar tennûrdan biryân uğurlar (72/2)

Düşmeyince yüzüne zülfüñ bu çeşmüm ağlamaz
Gün bulutlu olmayınca nicesi bârân yağar (92/3)

Şâd oldu dil Mesîhî irüp ca^cd-ı zülfüne
K'olur ferah çü çenberine ire cânbâz (95/5)

Mesîhîye çü vaşl olduñ aña gel cevri çoğ itme
Şefâ^cat olana ayruk bilürsin kim ^cazâb olmaz (96/5)

Sürsem müjemi n' ola itüñ izine sensüz
Gülzâr-ı cihân içre gül olmaz çü dikensüz (98/1)

Şavm-ı hecründe koşun gönlümü zülfünde gözün
Şeb-reve dahl idemez çün ramazân içre ^cases (103/4)

Bu dil-i sûzânuma bir tîğ ur didüm didi
Ey Mesîhî âteş ile âb kılmaz ihtilât (112/6)

²⁷³ Bu beyitte yer alan temsîlî teşbihte irsâl-ı mesel bulunmamaktadır.

Kıldı ruhsârûñ hayâli çeşm-i pür-nemde durağ
Vâkı^câ deryâda bulunmak gerekdür şeb-çerâğ (118/1)

Baña nuşhı tekellûf itme vâ^cız
Ki dîvâne olan olmaz mükellef (121/3)

Andukça kara yüzlü rakîbi iderem âh
Nîteki kurum çoğ olıcak tutuşur ocak (124/4)

İşidürüz ki içen âb-ı hayâtı ölmez
Biz kara günlü ger emsek lebûñi ölmezdük (135/4)

Şaçuñla hâlûñi göster ki göñlümi alasın
Şikâr itmeğe mürği çü dâm u dâne gerek (139/2)

Mısr-ı hüsnüñ çeşm-i giryândan cüdâ lâzım degül
Muttaşıldur Mışra çün kim dâ'imâ deryâ-yı Nîl (149/4)

Kem degül âh-ı Mesîhî râh-ı kûy-ı yârda
Ka'be yolında belî eksik degüldür bâd-ı sâm (168/5)

Seyr-i bâğ-ı kûyuñ içinde rakibi kıma kim
Kâfire olmaz temâşâgâh hüsnîyât-ı ^cadn (169/3)

Yetiş ruhsârına irişmedin zülf
İgen eğlenme kim gicelüdü gün (173/4)

Severseñ sîm ü zer ben hâke gel kim
Türâb içinde yatur mâl-ı Kârûn (174/5)

Mesîhîden şehâ ayrılma zinhâr
Ki yürimez Sikender bî-Felâtûn (174/7)

Eşkümle Һarâb olsa n'ola Һâne-i çeşmüm
Vîrân olur öñ soñ şu yolında yapılan ev (201/2)

Gözüm yumılır düşicegiz gönlüme zülfün
Şol resm ile kim gice iricek kapanur ev (202/2)

Nice karar eyleye cânumda  aql u  ışık
Bir memleketde sığışa mı iki pâdişâh (205/2)

Pâ-beste mürğ-i dil ser-i kûyuñda n'eylesün
Bülbül ne deñlü Һazır ide bûstânda bâğ ile (209/4)

Sîne-i pür-şerhamı gördükçe eyler rîş- Һand
Ya ni ol kân-ı melâmet tuz eker kurbânına (234/7)

Göñül gözden kaçup bezmüne vardı
Kaçup yağmurdan uğradı  oluya (242/3)

Rak b itmez benümle mer abâyı
Mu arrer seg yapışmaz aşinâyı (272/1)

Şakaluñ geldi vü mahv oldu zülfün
Dimişler hat ta bâ      re f ni (274/4)

Mes    D v n 'nda incelenen 286 gazelde 59 tems    teşbih tespit edilmiştir.

3.1.4. M şebbeh ve M şebbeh nbihin Tek veya  ok Olmasına G re Teşbihler

3.1.4.1. Melf f Teşbih

Ey b t-i   n ger sa a  apsa Mes     a n deg l
Kim y z   le z lf  n anu  d nid r       dur (52/7)

Kefşüñde na^clçeñle gören *kepkebüñ* şanur
Düşmişdür ayaguña *hilâl ü sitâreler* (60/3)

Alur *göñlümi sinemden* hayâlün
Yanar *tennûrdan biryân* uğurlar (72/2)

Süsen ü gül görelî sen serv- kıddi bâğda
Birisi gömgök *delü* biri kızıl *dîvânedür* (85/3)

Ne kândandur ^caceb *ruhsâr u eşküim*
Ki yokdur bu *zer ü sîme* haridâr (86/6)

Şaçunla hâlünî göster ki *göñlümi* alasin
Şikâr itmeğe mürği çü *dâm u dâne* gerek (139/2)

Katı göñüllü *şanemlerle* çalışur *eşk-i çeşm*
Kanda ise *taşlar* ile döginür *âb-ı revân* (181/5)

Ėam u dem olmayınca *ekl ü şürbün*
Sen ehl-i ^cışk ile hem-dem degülsin (190/2)

Yaşdukda gören *rûyum ile eşkümi* eydür
Bu nice gedâdur ki yatur *sîm ü zer* üzre (214/2)

Göñül zülfüñde tururken *rakîb* ol araya gelmez
Ne cânı var tolaşa *zâğ bâzuñ âşiyânına* (216/4)

Yüzüñde haţ görüp didi müneccim
Komañ *kâfir* yayıldı *Rûmiline* (231/5)

Göñlümi zülfinde *hâliyle* konuklar ol halâl
Dâneler ihzâr ider bir gicelik *mihmânına* (234/9)

Âhir aluram ben *seni aġyâr* elinden
Kim *bâz* alıkor bulıcaġız *şaydı zaġanda* (244/6)

Ķanı ol *âlem* ki *laâluñ* derdüme *dermân* idi
Yüzüñ ile küfr-i zülfüñ baña *dîn îmân* idi (254/1)

Şiârum *beyâz* u *nev- ħat* güzeldür
Zülf ü âîzârı lafz u meâni (283/7)

Ķaçardı benden ol şanem *âhû-yı vahşî-vâr*
Âhumla bilüm olmasa *tir ü kemân* gibi (289/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 16 tane melfûf teşbih tespit edilmiştir.

3.1.4.2. Mevrûk Teşbih

Bülbül-i dil- ħastenüñ *cânın zaġım-nâk* itmege
Şâĥ-ı güller oklar olmuş *goncalar peykân* aña (5/2)

Ey *yüzüñ bâġ-ı bihişt ü kevseri* ol *laâli-nâb*
Reng-i *ĥatıñdan* giyinmiş her melek *aġzar şiyâb* (11/1)

Ķan içürmezse *raķîbâ saña* ger *dâver-i çarĥ*
Neye yarar bu *şarâb-ı şafaķ u sâġar-ı çarĥ* (31/1)

Şehâ *göñlüm meges lââluñ âseldür*
O bala bu megesden ne *ĥaleldür* (54/1)

Câmdur çarĥuñ kimisi kimisi ĥum- ĥânedür
Ger degülse *nâlesi çarĥuñ* neden *mestânedür* (85/1)

Nuql encüm mey şafak sâğar hilâl ü sâki hür
Kehkeşân tahta-i pişhûn [u] felek mey- hânedür (85/2)

Rumûzı âb-ı hayat u penâhı zulmetdür
Uracağını ider Hızır-veş nihân hançer (93/2)

Cünd-i gam dil mülkini yağmaya kaçd itmiş iken
Kıldı gamzen anları bir tîr ile allak bulag (118/4)

Ceng itmesün gönüller o günyüzlü yâr ile
Kim çarh bir siperdür aña kabzadur hilâl ²⁷⁴ (142/2)

Yârûn görüp yüzini aceb mi meded disem
Çün mîmdür dehânı iki zülf-i iki dâl (142/3)

İzâr u la'lüni koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine gül âteş ü sehm ü sinân gonca (213/5)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 11 tane mefrûk teşbih tespit edilmiştir.

3.1.4.3. Teşbih-i Cem

Bâb-ı dilber kim raķib olmuş durur derbân aña
Âsumândur şanki çıkar gâh geh şeytân aña (4/1)

Kime reyhân kimine sünbül görünür zülf-i dost
Bir nazar kıldukça her bir tarı şûbândur bana (6/5)

Bir Haşan Bali durur ammâ kamer tal'atlüdür
Biri Yûsuf Balidur kim lebleri kand ü nebât (23/5)

²⁷⁴ Bu beyitte yer alan ikinci mefrûk teşbih, aynı mısradaki ilk mefrûk teşbihe dayanmaktadır.

Ķapusuñda ķanlı yařum ķıldı műjġândan  aş 
Ya n  hem řu bařıdur hem ol řehűñ derb nıdur (52/5)

Rak b oldu ġamm l-ı b r-ı emek
Ki kuvvetlű ġardur ezelden ne řek (137/1)

Gűn gibi ř hretűñ olmak diler iseñ ey dil
M h-veş d ġ urınuu başı a uk  ury n ol (148/3)

Didűm itűñ gibi olam mı ki kuyuñda  az z
Didi bizi ķo yűri var Mıřıra sult n ol (148/4)

Ey Mes h  gevhre yok műřteri
Sen gerek dery  gerekse ma den ol (151/5)

Benűm n lem gelűr ġalk  tem ř 
Bize m temdűr ayruķlara dűġűn (173/3)

Etf l-i műjeñ  eřműñe ř ġirdlik eyler
K'anlardan ol űst d durur mekr ű fitende (244/4)

 ġir aluram ben seni aġy r elinden
Kim b z alıķor bulıcaġız şaydı zaġanda (244/6)

Mes h  D v n 'nda incelenen 286 gazelde 11 teşbih-i cem tespit edilmiştir.

3.1.4.4. Teşbih-i Tesviye

Encűmiyle řeb anuñ giceligi olmuřdur
Kendűye giymege ġurř d-i zer-efser-i  arġ (31/4)

Şaldı zülfüñi *dil ü cân* boynına ey dost kemend
Geçdi işbu iki *dîvâne*ye bir kıl ile bend (33/1)

Sünbülün Hind vilâyetlerinin cânberidur
Ruhdaki *hâl ü hatun* Rûmili dilberleridur (44/1)

Dil hânesi ki *hâl ü hatuñ*a konak durur
Korkum bu iki *uğrıya* gönüm yatağ durur (68/1)

Sen harâmî gözlüye çünkim *yatağdur cân u dil*
Gaybet eylerseñ seni biz cân u dilden isteniz (99/3)

Cân ile eşkümüz durur *ihdâ-yı mîrümüz*
Budur kabûl olursa kalîl ü ke-sîrümüz (101/1)

İklîm-i ıışık içinde n'ola beglik eylesek
Kim sağlu şollu *derd ü gamuñdur vezîrümüz* (102/3)

Leylâ mahallesinde irişen ider yaşağ
Mecnûna *mesken* olsa cânceb mi taş ile tağ (117/1)

Bu sîne-i felekdeki *mihr ile meh* degül
Kim çarh urdı gögsine haddüñçün iki *dâğ* (117/2)

Bezm-i gam u miñnetde Mesîhîye dem-â-dem
Kânlar içürür mey diyü bu cân-ı muallak (124/5)

Elmâs-ı âh u nâlesi mecnûn hastenün
Zencîrün eyledi yüregini delik delik (134/3)

La'lüne ideliden kendülerini teşbih
Meyi içdük şekerün başını muhkem ezdük (135/3)

Çün da^cvî-i katlûme şehâ iki şanurduñ
Üş *hâl ü hatun* geldi iki oldı *güvâhuñ* (140/4)

Nâlişlerümi eyleme inkâr k' olupdur
Kûyuñdaki her bir *der ü dîvâr güvâhum* (159/3)

Nice qarâr eyleye cânında ^c*aql u ışk*
Bir memleketde sığışa mı iki *pâdişâh* (204/2)

Ferhâduñ eşki irişe ger taşta taşgıla
Seylâb gibi *taş* ile *taş* taşta taşgıla (209/1)

^c*İzâr u la^clûni* koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine gül âteş ü *sehm ü sinân gonca* (213/5)

Lutf u keremüñ tîr-i cefâ ise muhibbe
Ey kaşı kemân komadı eksük keremünde (218/4)

Yüzüne *hâl ü haş* gelmiş nitekim
İki *kâfir* gelür bir günde dîne (231/3)

Tîrüñ iricek döyemedi ağladı *zaḥmum*
Şandum iki *hasret* biri birine buluşdı (250/3)

Hem-dem olmağa ruḥuñla bir nefes zülfüñ gibi
Kâkülüñ-veş cân u dil ḥüsnünde ser-gerdân idi (254/3)

Şâh-ı ^c*ışk*am ki baña *vahş ile tayr oldı sipâh*
Beni şahrâda görüp dime bu Mecnûn oldı (255/7)

Ruḥ u zülf-i nigâr eglencem idi
Daḥi seçmez iken aḳdan qarayı (273/3)

Ṭaîlaram *Mecnûn ile Ferhâda* kim ben var iken
Mülk-i ʿışka nice *sulţân* oldu ol iki *deli*

(277/4)

Mesîhî Dîvânı’nda incelenen 286 gazelde 24 teşbih-i tesviye tespit edilmiştir.

Dîvânda incelenen 286 gazelde tespit edilen 22 beyitte, teşbihin gerekli unsurları bulunmasına rağmen anlam bakımından “benzeme” değil de “benzememe” durumu ortaya çıkmaktadır. Beyitlerdeki fiiler ya da benzetme edatları, teşbih yerine, teşbih edilememeye dikkat çekmektedir.

Ey kaşî kemân oklarıña beñzemeyeydi
Kılmazdı kalem nâllerin sînede ihfâ

(2/4)

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân eridür zerger-i çarh

(31/3)

Ey ecel çünkim Mesîhî içmedi âb-ı hayât
Hızr-veş anı niçün kılmak dilersin nâ-bedîd

(38/5)

Şanma Mesîhî hâk-i rehûñ kuhle beñzede
Hâlince gördüğün kişi şâhib-nazar geçer

(55/5)

Lebüñe benzerem dir ise helvâ
Eyü dir ille anuñ tuzı yokdur

(61/3)

Hakḳâ ki ben fakiri göricek ğanî şanan
Gözüm ile yüzümi meġer sîm ü zer şanur

(83/4)

Meh ruḫlarıña beñzeyimez kim yüzi kirdür
Şekker lebüñe öykünemez başı ağırdur

(75/1)

Zeyn olduğı gice gice bu sîne-i felek Encüm degül ki zâhir olur zaḥm-ı tîrümüz	(102/4)
Ey Mesîhî şanma müjgândur gözümde görinen Dilberüñ bili ḥayâlinden bitüpdür gözde kıl	(149/5)
Teşbih olmadıysa kaşuña eger hilâl Rûy-ı felekde kendüyi niçün eger hilâl	(152/1)
Ref ^c -i burka ^c kıl güle k'igende zîbâlanmasun Serve ^c arz-ı kâmet it bir daḥi ra ^c nâlanmasun	(176/1)
Ay başında şol kara kaşuñı göster kim hilâl Vesme-i âhumla ebrûsına garrâlanmasun	(176/2)
Nigâr üstinde biz kondurmazuz kıl Miyânına nicesi diyelüm mû	(199/3)
Ak bulutdur şanma karşı mihr yüzün kaplayan Olup abdâluñ felek penbe urupdur dâğına	(219/2)
Yer yer nişânların per-i tâvûs şanma kim Urındı dâğ-ı ^c ışkuñı bî-çâre mirvaḥa	(237/2)
Rîsmân şanmañ görinen nâme-i firḫatde k'ol ^c Âşık-ı miskîne ḥidmet itmeğe bil bağıladı	(269/7)
Eger sehv eyleyüp öykünmeyeydi la ^c lüñe ḥâtem Kimesne aña dimezdı gözi üstinde var kaşı	(281/4)
Karşuña tapu kılup egildügi üş bu kim Sen âfitâb-mertebeden nûr umar hilâl	(152/3)

Ey Mesîhî şanma müjgândur gözümde görinen
Dilberüñ bili hayâlinden bitüpdür gözde kıl (149/5)

Teşbih olmadıysa kaşuña eger hilâl
Rûy-ı felekde kendüyi niçün eger hilâl (152/1)

Nigâr üstinde biz kondurmazuz kıl
Miyânına nicesi diyelüm mü (199/3)

Felekde görinen şanmañ sitâre
Çıkup yayıldı bu âhum şerârı (270/4)

3.2. Mesîhî Dîvânı’nda İstiâreler

3.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler

3.2.1.1. Açık İstiâre

Aşağıdaki açık istiâreler, tablolar bölümünde unsurları ile ayrıca gösterilmiştir.

Haşretten ağlayup yüregüm dökti yaş gözüm
Şol dem ki *tîrûn* eyledi bağrumla merhaba ²⁷⁵ (3/4)

Yâ Rab ol *nağş-ı cihân-ârâ* nice maḥbûb olur
Kim alupdur kendü naḳḳâşı daḫi ḫayrân aña (4/3)

Âşıklarunı lutf ile yâd eyleyicegiz
Sög baña daḫi *ey şeh-i ḫûbân* unutma hâ (10/3)

²⁷⁵ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “merhaba etmek” eylemini de gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Zahm-ı *tîrûñ* açmasa kutlu kapu
Gönlüme kandan irürdi feth-i bâb (13/5)

Tîğüñ gelicek zahmumı kılmaga ziyâret
Cânum aña karşı çıkuban didi ne zahmet ²⁷⁶ (19/3)

Nehâr-ı haddüñe düşmiş saçuñdan *ey kamer* zulmet
Şanasın rûz-ı hecrümdür ki tolmış ser-be-ser zulmet (22/1)

Ben umardum *ey şanem* bir meh-liqâdan mu^ccizât
Senden *ey* çeşmi siyâhum bir tevâzu^cdur murât (23/1)

Şebgün saçuñı eyleme *ey meh* niqâb-ı şubh
Toğsun bu kara günlüye ol âfitâb-ı şubh (29/1)

Yüzüñe karşı ölmeg için cân virir Mesîh
Ol derdmende hoş gelir *ey mâh* h^vâb-ı şubh (29/5)

Rahımdan şanma beni ol *şanem* öldürmedügin
Dirliğümüñ bilür olduğın ölümde eşed (36/2)

Emdükçe leblerüñi gider ^caqlum *ey şanem*
Mey içicek şu resme ki zâⁱ olur hıred (37/3)

Baňa *tîriyle* gönderüp selâmı
Kılur dilber beni her gâh hoşnûd (40/4)

İrmez revâk u tâkına hergiz kemend-i âh
Ol *pâdişâh-ı hüsn* ne ^câlî-cenâb olur ²⁷⁷ (42/3)

²⁷⁶ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîğ” kelimesi, “ziyâret etmek” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda, teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Dîvâr-ı kaşrı şemsesidür âfîât-ı çarh
Ol *şehriyâr-ı hüsn* ne ^câlî-cenâb olur ²⁷⁸ (43/4)

Nâlişümden şakın ey *Husrev-i şîrîn-leb* kim
Dil-i Ferhâd çü âh eyleye tağlar eridur (44/2)

Zahm-ı *tîrûñ* kabre koydı halkı hep
Oklarunla toptolu oldu kubûr (46/5)

Zünnâr-ı ^cışkı bilüne kim bağladı diseñ
Deyr-i cihânda bir *şanemüñ* yâdigâridur (49/3)

Kakıyup kirpüklerüm kana boyaduğum bu kim
Ey *gül-i cennet* hayâlün yollarınıñ hâridur (50/4)

Sensüz ârâm eylemez kûyuñda göñlüm ey *peri*
Cennet-i Firdevs dîdâr ehlinüñ zindânıdur (52/6)

Ey *büt-i Çîn* ger saña tapsa Mesîhî tañ degül
Kim yüzüñle zülfüñ anuñ dînidür îmânıdur (52/7)

Gülgün eşk kaşrelerin *hüşrevâ* saña
Koşdukça hîdmete biri birin deper geçer (55/2)

Bir bûseñi alınca gelür cânım ağzuma
Bir *tîrûñ* irişince göñülde neler geçer (55/4)

²⁷⁷ Bu beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş onunla ilgili “hüsn” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

²⁷⁸ Bu beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş onunla ilgili “hüsn” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

Sihr ile meğer akçe getürür o *şanem* kim
Her lahzada bu dirhem-i eşk aña revândur (58/4)

Cânı nişân itmiş iken *tîrûn* itse sehv
Dil tîrûni nişân idüp ardınca cân atar (59/3)

Düşdükçe cenge *tîrûñ* için başum u tenüm
İrişüben bu ikisini *tîgüñ* aralar ²⁷⁹ (60/2)

Dil milketine ruhların *âteş* bıraktılar
Ahumla yine ^câlemi odlara yakdılar (66/1)

Hâldaş olalı senünçün rakîb ile *şehâ*
Şorma hiç ahvâlümüz kim hâlümüz it hâlidür (67/4)

La^clûñle tatlu ballu dirildüğüme *şehâ*
Ben kuluñ ile gamzeñ oñat kan bıçak durur (68/6)

Cânımı her lahza ol *la'l-i müferrih* şâd ider
Gönlümi her dâ'im ol gîsû-yı ^canber-bû açar (70/2)

Zülf-i şeb-rengüñ durur ak gösteren ruhsârûñı
Kim çerâguñ şu^clesin *ey mâh* karañu açar (70/4)

Naqd-i kalbin oynayup dil oldu ser-gerdân u zâr
Oynayaldan beri *şâhâ* sen kamer-ruhla kumâr (73/1)

Gayrıya meyl eylesem *şemşir ü tîrûñden* geçüp
Başuma odlar yakar fi'l- hâl o tîg-i âb-dâr (73/2)

²⁷⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında, çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “aralamak” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Leb-i Şîrîn ki Hüsrevlere *cüllâb* akıdur
N’ idelüm tâli^c-i Ferhâdda *ağular* aķar (77/2)

Gömeyelden leb-i mercânuñı ey cân görseñ
Gözlerüm lûlelerinden nice *lû’lû*’ler aķar (77/4)

Bilür ki ķanumı *tîrüñ* dökiser õñ sonra
Oķuñdan anuñ içün *demrenüñ* taķaddüm ider ²⁸⁰ (81/2)

Her kim görürse gülşen-i ķûyuñda ey *şanem*
Ķanlu yaşumla itüñ izin verd-i ter şanur (83/2)

Ey Mesîhî ħapı kılduğıñ *büt-i sîmînlere*
Şûretâ gören şanur kim tâ^catuñ eşnâmadur ²⁸¹ (84/5)

Ķaplamadan Mesîhîyi jeng-i ecel *şehâ*
Âyîne-i vücûdına eyle şafâ nazar (88/5)

Ey *serv* bâğ-ı ķûyuñı gözler gözüm müdâm
Yaşumdur anı anda çeken daķı nem çeker (90/3)

Saña müsellemler oldı diyü milket-i cemâl
Ey *şâh-ı hüsn* ķâkülüñ uşda ^calem çeker ²⁸² (90/6)

Bûseñle cân virürsen õñüñde ölenlere
Bu şiven ey *perî* daķı çok âdem öldürür (91/5)

²⁸⁰ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneğİ olan “tîr” kelimesi, “bilmek” eylemini gerçekleştirdiğİ için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

²⁸¹ Bu beyitte yer alan açık istiâre, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁸² Bu beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş onunla ilgili “hüsn” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

Çün dile kirpüklerüñden *tîr*-i bî-pâyân yağar
Aşumân-ı sineden yağmur yerine kan yağar (92/1)

Bâğ-ı cismümde dem-â-dem lâleler bitürmege
Tîrûñ ucından *şehâ* bârân-veş *peykân* yağar (92/2)

Şu denlü muşlih-i *tîrûñ* delikler eyledi kim
Eğildi katlûme ey kaşları kemân hancer (93/5)

Hey ne zîbâ gülsitân olur dudağûñ ey *perî*
Kim bihişt-i heşt anuñ bir kemterîn yaprağıdur (94/4)

Maḥabbetden cemâlûñe ne nokşân irişür ey *meh*
Havâ çün hâ'il-i ferr-i şu^câ^c-ı âfitâb olmaz (96/3)

Kej râ kaşına iremedük hergiz ol *mehûñ*
Toğru olalı kaddi havâsıyla râhumuz (97/2)

Bend-i zülfüñle *şehâ* biz boynı bağılu çâkerüz
Kullarıñ içinde bu ^cunvân ile ser-defterüz (99/1)

Şehrûñde kim tûrurdu senûñ ey kaşı kemân
Peykân-ı tîrûñ olmasa ger ilişirümüz (102/2)

Zülfîn getürse yüzine incinme ey Mesih
Bizden hicâb eyler o *bedr-i münîrümüz* (102/5)

Nîze vü hancerüññ başum ise da^cvâsı
Bunlaruñ gel berü *tîgüñ* ile da^cvâsını kes ²⁸³ (103/2)

²⁸³ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “nîze, hancer, tîg ” kelimesi, “da^cvâsı ol- ve da^cvâ kes-” eylemlerini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Bezme gelseñ *şanemâ* şem^c-i ruḥuñ şevķiyle
Germ olup rakş ura pervâne vü el kırşa meges (103/6)

La^clũnde ḥâlũne kılalıdan nazar meges
Görseñ *şehâ* zevâlini kıanda uçar meges (105/1)

Ya^cķûbı kıoma hecr ile ey Yûsuf-ı cemâl
Pây-ı neşâtı külbeye-i zâr u ḥazîne baş (111/4)

Ṭotalum ol *şanem* beni öldürmeyüp gide
Şemşîr-i hecri hiç ola mı beni kıoya sağ (117/3)

Kime kim sen ğazab idüp *şanemâ tîğ* urasın
Ḥaşre dek ol kışı rahmet şuyına ola ğarîķ (125/3)

Beñzer ol Hind ḥekimine *şehâ* kıaşuñ kim
Başı ucından ırılmaz bu iki ḥaştelerüñ (128/4)

Gölgeligũne Mesîḥî şalayın sâye dimiş
N^cola ey *serv-i revân* şimdi mi gördüñ keremüñ (129/5)

Dem mi var kim ḥâtırumdan geçmeye *tîrüñ* senüñ
Dem mi var boynuma şalınmaya *şemşîrüñ* senüñ (131/1)

Sen kemân-ebrûyı çün pehlûya çekmek isteyem
Umma diyü baña parmak gösterür *tîrüñ* senüñ ²⁸⁴ (131/2)

Çün da^cvî-i kıatlũme *şehâ* iki şanurduñ
Üş ḥâl ü ḥaṭun geldi iki oldu ğüvâhuñ (140/4)

²⁸⁴ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “parmak göster-” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Cânuma cân katdı *la^cl-i* cân-fezâsı *Yûsufun*
Şîr ü şekkerden midür yoğsa ğidâsı *Yûsufuñ* (141/1)

^cAks-i lebûñ düşerse *şehâ* mâ-yı câriye
Cûy-ı mey ola âb u taşu âb-dâr *la^cl* (143/3)

Ey h^vâce bekle sâhil-i deryâ-yı dîdemi
Kim mevc urduğınca çıkar bî-şümâr *la^cl* (143/6)

Çıplak göricegiz beni cândan esirgeyüp
Bir *pîrehen* getürdi baña armağân eccl (147/3)

Gözlerûñ bir bûseñi biñ câna virür ey *şanem*
Mest-i cömerd olduğına bu dañi yiter delîl (149/2)

İki yedi yaşında ğurûr itme hüsnuñe
Ey *meh* şaķın ki narhûña yine iner hilâl (152/2)

Dünyâyı berķ-i âh ile ben rûşen eylerem
Ey *âfîtab* zerrece yok saña minnettim (154/3)

Kimse *kulıyla efendi* arasına girmesün
Her ne emr eylerseñ eyle tâbi^c-i fermânuñam (158/2)

Ol *mâh* ışigin bir gice bâlîn idebilsem
Gün gibi Mesîhî göge irerdi külâhum (159/8)

Çeşmüñ ile kâmetüñ kaşuñ tûrurken ey *şanem*
Nergis ü serv ü hilâle bakmağa ^câr eyleyem (166/2)

Dem-i aķırde dilüm bağlama ey dest-i eccl
K'ol vefâsuz *şanem* içün biraz efgân kılam (167/4)

Görenler ol *hümânûñ* ^cizz ü nâzın
Havâya şaldı gönül şâhbâzın (171/1)

Ne gizlersin saçuñ bûyını bizden
Şehâ umduğumuz bu mıydı sizden (172/1)

Mesîhîden *şehâ* ayrılma zinhâr
Ki yürimez Sikender bî-Felâtûn (174/7)

Öñüñce yılmadın ey *hüsrevüm* gör
Ne kanlar derledi bu eşk-i gülgûn (175/2)

Kerem kıl diyene biñ cevır idersin
Kuluñı dañı unutma keremden (177/2)

Sen gül-ruğa ağız haberin dimege *şehâ*
Açmış şabâ yeline şehir goncalar dehen (178/6)

Fırkatüñde sergüzeştüm bilmek isterseñ *şehâ*
Tîgüñe şor kim zebân-ı hâl ile itsün beyân ²⁸⁵ (179/2)

Ben kılıcuñdan *şehâ* döndürmezem yüzüm velî
Korkum oldur kim yüzün döndüre anuñ üstüñ^vân (181/4)

İşigüñde *şehâ* tozlar kıpar kim
Şabâ yeli görünmez anda tozdan (186/3)

Telh-i düşnâmuñ durur zahmum ^cilâcı ey *şanem*
Acılığıdır belî dârûyı tiryâk eyleyen (187/3)

²⁸⁵ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîğ” kelimesi, “beyân et-” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

- Şanem* de cevri ider illâ ki ey çarh
Cefa kılmakda sen de kem degülsin (190/4)
- Çeşme-i çeşmüm iki lûle gibi olmışdur
Dün ü gün *la^cl* ağıdur lü'lü'-i dendânuñ için (191/2)
- Mezârum içini kılsun ko şem^c-veş rûşen
Beni çü katl idesin silme kanı *peykândan* (195/2)
- Mesîhî teşne-dilden tutma *tîğüñ*
Degül çok ol ğarîbe bir içim şu (199/7)
- Fâş olmağ için zülfüñ ucından dil-i şeb-rev
Şem^c -i ruhuñ ey *mâh* şalar her gice pertev (201/1)
- Kanlu yaşum içinde kaşuñ ^caksini şandum
Ey *mâh* görindükde şafağ içre meh-i nev (201/3)
- Kaçarsın saña perî didüğümce
Koy a âdem degülmişsin sen ey *mâh* (206/2)
- La^cl*-i nâbuñ vaşfin itdükçe Mesîhî *Husrevâ*
Sözleri şîrîn gelür işbu göñül Ferhâdına (207/5)
- Îşigüñ añup figân itdükçe ey *meh* tañ degül
Dûd-ı âhum ger bulutlar gibi gökde yir ide (208/2)
- Dirdi yüzünde ne gördüğün Mesîhî ey *şanem*
Korğaram lîkin mu^cânidler üşüp tekfir ide (208/5)
- Ger gönderürse *tîrini* ^cuşşâk alayına
Kurbân olayın ol *şanemüñ* kaşı yayına (222/1)

- Çün haddi ile kıddine meyi itdüñüz anuñ
Ey verd-i tarî kıpma vü ey serv üzüme (228/2)
- Gel al *şanemâ* cânımı °Azrâ ile küyme
Gamzeñ var iken yok yire anı kana kıyma (230/1)
- Ben lâgarı öldürmege yiter bir işâret
Bir kırı kemüğe çaluban *tıguñı* yuyma (230/2)
- Mesîhîde garaž yok ey *gül-i ter*
Hemân bülbül gibi kıalmış diline (231/6)
- şimdi yörendügi mi vardur dil-i mecrûhumı
Ey kemân-ebrû *okuñ* her dem girer bu zağmete (238/2)
- Minnet olmışdı tenümde zağm-ı peykânıñ velî
řoñra her *tırüñ* ki geldi yine geçdi minnete (238/5)
- Saña hıdmet itmeg ile geçdi var °ömrüm *şehâ*
Ben ölürsem girü cânım gönderürem hıdmete (238/6)
- Ben pâre pâre olmışını eyleyüp nişân
Ol kışları kemân *okını* atdı paraya (246/2)
- Kışd itmiş iken sineme ol *tır-i ciger-düz*
Peykânı geç andan diyü ayağına düşdi (249/2)
- İrişen göz degürür ol *şanem-i gonca-feme*
Öldüreyidi bunuñ gibi güle göz değeni [dikenî] (251/4)
- Ne kıdar beni helâk itdise ey *mâh* ğamuñ
Dilde mihrüñ yine günden güne efzûn oldu (255/6)

Yandurđı lâlenüñ ruĥuñ ey *meh* çerâġını
Şem^cüñ eritdi ĥasret odı içi yaġını (256/1)

Öykünürem saçuña diyelden ne söylenür
Ey *göl* benefşe ardına dutsun kulaġını (256/2)

Didüm dil-teşneyem *tîġuña* cânâ
İşidüp baña bir *şemşîr* içürdi (257/2)

Pârelendi tîşe-i kahr ile göñlüm ma^cdeni
Tolsa tañ mı *la^cl ü gevherlerle* çeşmüm dâmeni (260/1)

^cIşk oyunu ĥaddüñde idi ĥaţtuñ irelden
Uşda bu oyunun da *şehâ* şaķalı bitdi (262/4)

Peykân ile ^câşıkları ucdan uca kırdı
Ey kaşı kemân *tîrûñ* oñat göñlüme girdi (263/1)

Gösterdi beni dün gice bir iki rakibe
Ol *âhuya* n'itdüm ki beni itlere virdi (263/2)

Ey kaşı kemân zaĥmumuñ oñatlıġı yok hîç
Peykânun aña yohsa yine dil mi değirdi (263/6)

İçdüġince kızarur ol *şanem-i sîmîn*-ber
Mey durur dirler ise n'ola kişinüñ miĥeki (264/3)

Göñlümi karşıdan göricek ol kaşı kemân
Tîrini karşı gönderüben ^cizzet eyledi (275/2)

Gölşende jâle gördi çü bülbül ĥarâretin
La^clîn tabaķlar içre aña şerbet eyledi (275/4)

Âyîne  aceb mi y z  e olsa mu  abil
 ok y z g ren ider  anem  terk-i  ay yı (286/2)

 ld recegin  ı   Mes   yi bil rd m
 okdan okı ı dum  anem  ben bu du  ay  (286/5)

 a ardı benden ol  anem    -y  vah   -v r
 humla bil m olmasa tir   kem n gibi (289/4)

Mes   D v n 'nda incelenen 286 gazelde 134 a ık isti re tespit edilmi tir. Bunların 49'u mutlak a ık isti re, 51'i m cerred a ık isti re, 34'  m re  ah a ık isti redir.

3.2.1.2. Kapalı İsti re

A a ıdaki kapalı isti reler, tablolar b l m nde unsurları ile g sterilmi tir.

G l  ar z  n  stinde o z lfe n-i semen-s 
 an kurd  duza  avlama a b lb l-i  eyd  (2/1)

 a retten a layup y reg m d kti ya  g z m
 ol dem ki t r n eyledi ba rumla mer aba (3/4)

Did m ki g z ya ına ne  o  b yle   ds n
 b-  rev n didi ki olurm   fera -fe   ²⁸⁶ (3/5)

      d l b-ve  her la  a giry n itme i
Y  o  ar  a  gred r y   ar  -  ser-gerd n   a (4/2)

Devr id p  per mey-i tel iyle la    i  adeh
Bu Mes   ye ne ac  yutdurur devr n   a (4/5)

²⁸⁶ Bu beyitte  airin g zya ına hitap etmesi, ona insan muamelesi yaparak seslenmesi burada aynı zamanda tecrit sanatı yapıldı ını g steriyor.

Hasret eyyâmında hâl-i zâruma rahm eyleyüp Mihr sûzân <i>ra^cd</i> nâlân <i>ebr</i> giryândur bana ²⁸⁷	(6/6)
Ey Mesîhî zülfi sevdâsına tolaşduğuma <i>Bâddan</i> aldum haber sünbül perîşândur bana	(6/7)
Ûâmetüñe sehv ile beñzetdügiçün kendüyi Tolaşı tolaşı <i>servüñ</i> ayağını aldı âb	(11/2)
Ûaddüñüñ devrinde <i>zülfüñde</i> gözüñden korku yok Uğrıdan ol gice havf olmaz ki ola mâhtâb	(11/5)
Îçmezlenürdi meclis-i gülşende <i>gonca</i> lîk <i>Şebnem</i> güç ile koydı anuñ ağızına şarâb	(12/2)
Mestâne na ^c resin işidüp <i>bülbülüñ</i> seher Fi'l- hâl bir kıvâm ile çâk itdi <i>gonca</i> ceyb	(15/4)
Tañ mı Mesîhî <i>nergis</i> uyuklasa her seher K' uyutmaz anı erteye dek nâle-i ku ^c ayb	(15/5)
Mey-i merg içürür âhîr Mesîhî Saña bu ser-nigûñ <i>câm-ı müzehheb</i>	(16/5)
Kimse bilmez vaşluñı kime müyesser ide Hâk Gerçi işigüñde <i>diller</i> çağrışurlar “yâ naşîb”	(17/4)
Ey kaşı kemân <i>zih okuñuñ</i> ağızın öpince Ûahr ile <i>kemânuñuñ</i> olur beli iki kat	(18/3)

²⁸⁷ Bu beyitte kapalı istiâre olan sözcükler, aynı zamanda tenâsüp sanatını da meydana getirmiştir.

Gör tâlî'î kim senüñ ile vaşl olur iken
Şandı bizi ceng iderüz araladı *fırkat* (18/4)

Ṭolaşur idi zülfüñe geh gâh Mesîhî
Bir daḥî tolaşma diyü *hattuñ* kodı hüccet (18/5)

Tîḡüñ gelicek zaḥmumı kılmağa ziyâret
Cânum aña karşı çıkuban didi ne zaḥmet (19/3)

Luṭf-ı dehenüñ seyr idicek bağda *bülbül*
Sögse ne ʿaceb goncalaruñ ağzına kat kat (19/4)

Dil-dâr ile ceng eyleyici ḥod degülüz biz
Ortaya girüp niçün aralar bizi *fırkat* (19/5)

Zülfüñ içre la'lüñe öykündüğüçün Hızrdan
Karañuda gizlenüp kırtılmaz *âb-ı hayât* (21/2)

Ġamzeñe öykündüğü uçdan *kalem* olmuş durur
Fıkr iderken şâ'irüñ öñinde maḥbûs-ı devât (21/4)

Bir güzel gördüm bugün ismi Hızır Bâli' durur
Dürr-i la'cinden dökilür dün ü gün *âb-ı hayât* ²⁸⁸ (23/4)

Ahmedüñ *çeşm-i siyâhı* hışm iderse ʿâleme
Hüsniñ hengâmesinden denk olısar kâ'inât (23/7)

Çirk-i zalâmı yumasa *şebnem* şabâḥa dek
Ġâlib ağarmaz idi bu deñlü şiyâb-ı şubh (29/4)

²⁸⁸ Bu beyitte, kendisine benzetilen “söz” olduğu için teşhis sanatı olmaksızın kapalı istiâre bulunmaktadır.

Ğan içürmezse rakîbâ saña ger dâver-i çarğ
Neye yarar bu şarâb-ı şafak u sâgar-ı çarğ (31/1)

Ğaşlaruñla lebüñ üstindeki ħaţtuñ cânâ
Yazdı mecmû^c-a-ı ħüsñüñde bir iki müfred (36/3)

Servlerle hem-ser olduğı içün her bir pelîd
Kendü kendüyi urur ħançerlere her şâğ-ı bîd (38/1)

Çîn-i zülfüñ cennetüñ bâğına açmışdur ħapu
Sıhr-i lafzuñ ħoncanuñ ağzına urmışdur kilîd (38/2)

Cebîn ü ħaddine cân vir Mesîhî
Ki senden ola mihr ü mâh ħoşnûd (40/5)

Ĥüsñüñde mâni^c olmağa cânâ bu dil Ye’cûcına
İskender-i ħaddüñ yapar tozdan havâ üstinde sed (41/3)

^cÂrızuñ vaşfını yazmak dilemiş bâd-ı şabâ
Şafha-ı âbdaki mevc anuñ mıştarıdur (44/3)

Dirhem-i jâleyi ħarc itse n’ ola mihrüñe gül
Kendü yüzi şuyıdur kendünüñ alnı teridur (44/5)

Şeb-i zülfüñde ħaddüñ gösterür nûr
Meğer kim gerdenüñdür şem^c-i kâfur ²⁸⁹ (47/1)

Bağar rûy-ı rakîbe çeşm-i mestüñ
Belî mâ’il olur eşkiye maħmûr (47/4)

²⁸⁹ Bu beyitte, kendisine benzetilen “ay” olduğı için teşhis sanatı olmaksızın kapalı istiâre bulunmaktadır.

Dîvâr çekdi *haṭṭı* vü top oldu ğabğabı
Didâr-ı yâr burc-ı melâḥat ḥişâridur (49/2)

Du^câlar itmege sen serv- ḳadde
Çenârun cismi başdan başa eldür (54/2)

Gülgûn eşk *kaṭrelerin* ḥuşrevâ saña
Ḳoşdukça ḥidmete biri birin deper geçer (55/2)

Her dem ki bûy-ı zülfüne *bâd*-ı seher geçer
Ha merḥaba dimeklige küymez kaçır geçer (56/1)

Oḳunla öldüğine *göñül mürği* şâd olur
Kim perr-i tirûñ ile Şırâṭı uçar geçer ²⁹⁰ (56/3)

Serhoş şanuban mahkeme-i gülşen içinde
Şebnemler üşüp *goncanuñ* ağzını ḳoḳarlar (57/4)

Gülşende lebûñden çü şoram *sebzelere* râz
Sen söyle diyü *goncanuñ* ağzına baḳarlar (57/5)

Gelmez diyü ḥaṭṭum öginür yürür o meh-rû
Ey *devr-i zamân* yüzine ur anı utandur (58/2)

Cânı nişân itmiş iken *tîrûn*itse sehv
Dil tîrûni nişân idüp ardınca cân atar (59/3)

Tîr-i ḳazâyı ḳavs-i ḳuzahdan urur *felek*
Yayını ḳarşu gösterüp oḳın nihân atar (59/4)

²⁹⁰ Bu beyitte benzeyen konumunda olan “*göñül mürği*”, kendi içinde belîğ teşbihtir.

Düşdükçe cenge tîrûñ için *başum* u *tenüm*
İrişüben bu ikisini *tîğüñ* aralar (60/2)

Dil gözüm yaşı ile hem-demdür
Bu aña vü o buña mahremdür (63/1)

Şem^c-i bezme âhumuz şöyle harâret virdi kim
Bâl ü perden mirvağa yaptı aña *pervâneler* (64/3)

Bu iki meşk-i pür-eşk ile *çeşmüm*
Kapuña şu taşıyup hîdmet eyler (65/3)

Lebüñ dirgürmege cânlar virürken
Gözüñ katlûme her dem niyyet eyler (65/5)

Meclisde yâra ağzı şuyın akıdur diyü
Miskîn *sebûya* gör yine ne kulb taqdılar ²⁹¹ (66/3)

Bu gice şaklamağa Mesîhîden ol mehi
Tâ şubh *encüm* uyumayup yire bakdılar (66/5)

Gel bugün şehr-i Sarây içinde beglik sürelüm
Kim bilür yarın *felek* kimlerle ^cişret-bâz olur (71/2)

Bezm-i gamda nâle eylerken Mesîhî dün gice
Zühre gökden işidüp didi nüh erkek sâz olur (71/5)

Naqd-i kalbin oynayup *dil* oldu ser-gerdân u zâr
Oynayaldan berü şâhâ sen kamer-ruhla kumâr (73/1)

²⁹¹ Bu beyitte “ağzının suyu ak-“ deyimini kinayeli bir ifadedir. Söz konusu ifade “sebû” için değerlendirildiğinde, hakîkî anlamda kapalı istiârenin ortadan kalktığı mecâzî anlamda ele alındığında ise kapalı istiârenin meydana geldiği görülmektedir.

Bâğa çün seyr eyleyüp ol sâye-i kâmet düşer
Serv ü şimşâd u çenâruñ cânına hayret düşer (78/1)

Gice *meh-tâbân* gündüz beñzi uçduğı bu kim
Düñle ile kapını gezmek añla töhmet düşer (78/4)

Rahmet itmek istedügince Mesîhîye *kaşuñ*
Râ-yı rahmet üzre hâlûñ nokta kor zahmet düşer (78/5)

Hengâm-ı *şubh* yakasını çâk ider turur
Sen mâh-rûya göstere tâ kim nişân-ı mihr (79/5)

‘Îzâruña rakamlar çekdi *hañtun*
Diler kim eyleye mâhı müsahhar (80/2)

Bilür ki kanımı tîrûñ dökiser õñ sonra
Oğundan anuñ içün *demrenüñ* takaddüm ider (81/2)

Sürinse hâke gözüm tañ mı ‘ârizuñdan ırak
Kaçan şu bulmaya *merdüm* belî teyemmüm ider (81/3)

Kirpügüñ okın şehâ toğru tutar ancak *gözüñ*
Var ise kaşdı yine ol kâfirüñ İslâmadur (84/4)

Câmdur çarhuñ kimisi kimisi hum- hânedür
Ger degülse nâlesi *çarhuñ* neden mestânedür (85/1)

Nergisüñ gördükçe *şebnem* çeşm-i h^vâb-âlûdını
Uyhusın açmağa lutf ile yüzine şu seper (87/3)

Sen âfitâb-ı hüsn firâkıyla her gice
Yummaz *nücûm* şubha dek ey meh-liķâ nazar (88/2)

Zülfüñ meğer ki şaklayup ide mu^câvenet
Kim başa baş olunca beni *perçem* öldürür (91/2)

Bûseñle cân virürsen önüñde ölenlere
Bu *şiven* ey peri dahı çok âdem öldürür (91/5)

Ben çekmeyem diyü ^calem-i âh-ı cân-güdâz
Baña eğildi minnet ider *çarh* -ı ser-ferâz (95/1)

Zeyn olduğı gice gice bu sîne-i *felek*
Encüm degül ki zâhir olur zaḥm-ı tîrümüz (102/4)

Zülfîn getirse yüzine incinme ey Mesih
Bizden hicâb eyler o *bedr*-i münîrümüz (102/5)

Reh-i kûyuñda kıılır *cân* u *dil* efgâna heves
Yaraşukdur nitekim Ka^cbe tarîkinde ceres (103/1)

Nîze vü *hancerüñüñ* başum ise da^cvâsı
Bunlaruñ gel berü tîgüñ ile da^cvâsını kes (103/2)

Değmez eli kaşımağa başın hevâñdan
İnşâf la^cl-i nâbuñı ḥaylî sever *meges* (104/2)

Şehd-i lebüñi şekkere beñzetdüğü için
Girdüm güñâha diyü döginüp gider *meges* (105/2)

Ḳandı lebüñ şunuñ gibi bî-ḳıymet itdi kim
Yok müşterîsi baḳagörürsin üşer *meges* (105/3)

Ḥâl-i lebüñe öyküneyin diyü dâ'imâ
Her ḳanda tatlu görür ise cân atar *meges* (105/6)

Çemende *bûlbûli* zâr itmege seher nergis
Kaya bakışlar ile eyledi nazar *nergis* (106/1)

Humârı gâlib olup var ise kazandı *şudâ*^c
Ki başına dögün urup ^cilâc ider *nergis* (106/2)

Meger ki sûzen-i gamzeñden ihtiyât itmez
Ki karşı rişte-i zülfüne göz diker *nergis* (106/6)

Tîr-i hûn-rîzüñle câna şol kadar baş koşdı kim
Zahm-ı hûn-bârum benüm âhîr o yolda virdi baş (107/6)

Her ne deñli acı dil virdiyse peykânuñ aña
*Tîr*üñi terk itmedi bu yolda *zahmum* virdi baş (107/7)

Eger gammâz olmasa Mesîhî âhuñuñ *dûdı*
Kıalurdı sineñ içinde ebed şöyle nihân âteş (108/8)

Deñizde tîr-i âhum qorhusından
Olupdur *mâr* ile *mâhî* zırır-puş (109/6)

Âferin eflâk üzre *mihre* kim
Feth ider bir top ile bunca kılâ^c (114/2)

Tıfl İsâyı çekübdür bağına
Şâd olup urursa *çarh* ursun semâ^c (114/3)

Mihre bakşam sensüz ey kaşı kemân
Gözlerümi çıkarur *tîr-i şuâ*^c ²⁹² (114/4)

²⁹² Bu beyitte benzeyen konumunda olan “tîr-i şuâ^c”, kendi içinde belîğ teşbihtir.

Yakub başında şevk-i ^cizârunla nâr şem^c
Ağlar gözi yaşını döker zâr zâr şem^c (115/1)

Bülbüllerinden eyleyüben her şeb ihtirâz
Her şâh-ı gül elinde dutar tâb-dâr şem^c (115/7)

Cünd-i gam dil mülkini yağmaya kaşd itmiş iken
Kıldı gamzen anları bir tîr ile allak bulağ (118/4)

Bine çünkü devlet ile şeh-i gül serîr-i şâha
Aña karşı turmağ için giye nergis altın üsküf (119/2)

Nice fahr itmeyem dâğumla ben kim
Bir iki pul ile göğsin gerer def (121/2)

Yazılmadın şahâ' if-i gülşen varak varak
Bülbüller anı ezber oğurdı sebak sebak (126/1)

Sen serv-kaddi bulmağa ebrüñ gözi yaşı
Seylâb oldu şehri aradı şokak şokak (126/3)

Gündüzün bilüñi kuçar giceler mâr-şifat
Genc-i hüsnüñ şakınur başuñ ucında kemerüñ (127/3)

Beni öldürmeğe bir gamze yeter pinhânî
İttifâk eylesüñ ikide bir şivelerün (127/5)

Nâr-ı âhuñ diker eflâkde zerrin ^calemüñ
Şâhısın şimdiki ^caşır içre dilâ mülk-i gamuñ ²⁹³ (129/1)

²⁹³ Bu beyitte benzeyen konumunda olan “nâr-ı âh”, kendi içinde belîğ teşbihtir.

Sen kemân-ebrûyî çün pehlûya çekmek isteyem
Umma diyü baña parmak gösterür *tîrûñ* senüñ ²⁹⁴ (131/2)

Hañçer gibi her kim ki iki yüzlülük ide
Emr it anı öldürsün iki *çeşm*-i siyahuñ (140/3)

Öykündi gerçi lebleriñe ey nigâr *la^cl*
Şoñra yüzi kızardı olup şerm-sâr *la^cl* (143/1)

İzzet dilerseñ iç mey-i surhî Mesîhî kim
kan yutmayınca bulmadı hîç i^ctibâr *la^cl* (143/7)

Çün kaşuñ mihrâbına kıblem namâz eyler gönül
La^clûñi yâd idüp okur sûre-i Kevşer *gönül* (145/1)

Gülşen-ı hüsnuñden itdükçe güzer bâd-ı şabâ
Reşk idüp pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer *gönül* (145/3)

Yüz bulup ger idine haddüñi mesned *kâkül*
Uzadur zulm ipin ey serv-i sehî- kad *kâkül* (146/1)

Cân u dil almada *gamzeñ* dañi üstâd geçer
Lîkin olmuşdur o şan^catda ser-âmed *kâkül* (146/3)

Başlar üzre yeri vardur bugün inşâfını gör
Nice miskinlik ider illere bî- had *kâkül* (146/4)

Hañtuñ beni ne vaqt irüp öldüre kim bilür
K’ irişmelü olunca irer nâgehân ecel (147/2)

²⁹⁴ Bu beyitte çift katmanlı bir istiâre vardır. Birinci katmanda “parmak göster-“ eylemi ile kapalı isitiâre olan “tîr” kelimesi, ikinci katmanda kendisine benzetilen durumunda olup açık istiâreyi meydana getirmiştir.

Karşuña tapu kılop egildügi üş bu kim
Sen âfitâb-mertebeden nûr umar *hilâl* (152/3)

Bûy-ı zülfulsüz *şabâ* bir lahza ârâm eylemez
Anı âvâre kılan var ise bû dur dostum (162/3)

Seni ben bir gün öldüren diyüben va^cdeler virdüñ
N’ola n’ola bu sözüñi şakın unutma hâ^c *ömrüm* (163/3)

Ref^c -i burka^c kıll *güle* k’igende zîbâlanmasun
Serve^c arz-ı kâmet it bir daği ra^cnâlanmasun (176/1)

Ay başında şol kara kaşuñı göster kim *hilâl*
Vesme-i âhumla ebrûsına garrâlanmasun (176/2)

Seni izler yürirmiş yollar üzre
Haber şorduk *şabâya* yoldan izden (172/3)

Bâgda yer bulımaz sen serve kılmaga nazâr
Gül budag üzre çıkup nice temâşâlanmasun (176/3)

Gülşen-i luţf içre tınmasun Mesîhî var iken
Fârîğ olsun *bûlbûl*-i küstâh gûyâlanmasun (176/5)

Hûblar işigine beñzetdügiçün kendüyi
Bu günâhın bildürüp yol kesdi çarha *kehkeşân* (179/3)

Göklere çık var sitâremle cidâl eyle diyü
Dûd-ı âhum yeryerin çarha diküpdür nerdübân²⁹⁵ (179/4)

²⁹⁵ Bu beyitte benzeyen konumunda olan “dûd-ı âh”, kendi içinde belîğ teşbihtir.

Beñzer öpdüñ çoçduñ ol yârı Mesîhî nitekim
Utanur saña görinmege *dehâniyle miyân* (179/6)

Meger müjgânuña öykündi *hançer*
K’ anı bu cürm için habs eyledi *kın* (182/6)

El açar *şâh-ı şecer* şîve-i seyrânûñ için
Medh okur *fâhiteler* serv-i hırâmânûñ için (191/1)

Senüñle da⁶vi-i hüsn eyler iken *mihir* ırakdan
Meh-i nev gördi ol küstâhlığı geldi alçakdan (192/1)

Oķuñ dilerdi ki irüp dile geçe cândan
Düşüp ayağına *peykân* didi ki geç andan (195/1)

Zahm urmağa Mesîhîye gelürken tîrûñ
Cânı karşı çıkuban didi ne rahmetdür bu (198/7)

Saña öykündüğüçün *serv-i dil-cû*
Gülistânda kılıç çekdi aña *şu* (200/1)

Ol *gonca* kim başına giyer kırmızı külâh
Görürse anı eyleye gülşende her *göl* âh (205/1)

Bilüñe şarılup kemerüñ ^câlem iderken
Hançer dañi ne yüz ile şokıldı araya ²⁹⁶ (210/2)

Seherden yine nûş itmiş şarâb-ı erguvân *gonca*
Giyüp başına la^clîn efser olmuş ser-girân *gonca* (213/1)

²⁹⁶ Bu beyitte “araya sokul-“ deymi kinayeli bir ifadedir. Söz konusu ifade “hançer” için değerlendirildiğinde, hakîkî anlamda kapalı istiârenin ortadan kalktığı, mecazî anlamda ele alındığında ise kapalı istiârenin meydana geldiği görülmektedir.

Sâkî şu deñlü tırdı gice hıdmetünde kim
İndi *şîrâhinüñ* kara şular ayağına (220/3)

Âyet ile küfrine hüküm itse *hattuñ* vechi var
Çünkü *zülfüñ* ayağın uzatdı Qur'an üstine (226/3)

Hâlüñ megesleri komadı hatt-ı la'lüñi
Ürkütdi gerçi kim ara *zülfe* ara mirvağa (237/3)

Ey boyı ^{car} ^{car} hemân tek sen kadem baş şöhbete
Serv şahın-ı gülsitân içre turupdur hıdmete (238/1)

Şimdi yörendügi mi vardur dil-i mecrûhumı
Ey kemân-ebrû *okuñ* her dem girer bu zahmete (238/2)

Eglence kim olurdı *dil-i nâ-tûvânuma*
Oturmasaydı *guşşa* vü *gam* iki yanuma (239/1)

Hatt-ı nigâr göñlüme hüccet koyup didi
Ayruk tolaşma turra-ı ^{can}ber-feşânuma (239/4)

Zülfüñ ayağını uzadur muşhaf üstine
Hüküm itse küfrine n'ola *hattuñ* kitâb ile (241/3)

Sen serv-kaddi arayı arayı *cûybâr*
Çıkdı habâblardan ayağında âbile (241/4)

Tîg-i hasret ger şehîd ide beni
Mâcerâmı yaza *eşküm* kan ile (243/3)

Güzelleri şâd itmeg için nâle iderven
Kim *güller* ider *bülbülüñ* efgânına hânde (244/2)

Bülbül âhından zarâr irişmesün diyü aşar
Şâhid-i gül gonca bâzû-bendini bâzûsına (245/5)

Aldı gam ile guşsa bu gönlümi araya
Yavu varursa arada anı kim araya (246/1)

Sünbül çemende şâne-i zülfüne reşk ider
Bolay ki bâd-ı şubh irişüp anı taraya (246/3)

Her zerre şâmit olup urur gül gibi kulağ
Her kanda kim Mesîhî-i bülbül-kelâm ola (247/5)

Bâga haber-i serv-i kadûñsüz varıcağ bād
Gördükçe çenâr anı el ucıyle görüşdi (249/3)

Zülfî habs ide ide gönlini ^c âşıklarınıñ
Toptolu oldu günehkâr ile çâh-ı zâkanı (251/6)

Meh yeltenür hayâline gör nakş-ı hâlini
Mihr öykünür cemâline bak bak zevâlini (252/1)

Hem-dem olmağa ruhuñla bir nefes zülfüñ gibi
Kâkülüñ-veş cân u dil hüsnuñde ser-gerdân idi (254/3)

Hatt-ı reyhânuñı gülşende benefşe göreli
Guşşadan başını kaldurmadı mahzûn oldu (255/5)

Kimisi tercüme söyler kimisi darb-ı meşel
Giyürme şîre şakın sen libâs-ı âriyeti (261/6)

Şanma ki şabâ toz koparup cengler itdi
Kim âb-ı revân gibi o da yolın arıtdı (262/1)

Üstüne şular seper *çeşmüm* sen açmazsın gözüñ
Nergisüñüñ şol kadar gelmiş ferâvân uyhusı (265/3)

Kıble-i ebrûñı sevgend idinüpdür *kâmetüñ*
Toğrusı öğrenmiş egrilikle bâzâr itmegi (267/ 3)

Ne iki *gözlerüñüñ* âli °aceb cânâ kim
Öğrenür biri birinden yine °ayyârlığı (268/2)

Gördi ben bîmâruñuñ tîmârı yok rahm eyleyüp
Defter-i hüsnünde *hattuñ* baña hâşıl bağladı (269/3)

Zahm-ı tirüñ gerden-i cânâ du°â-yı seyf aşup
Çîn-i *zülfüñ* boynuma müşgîn selâsil bağladı (269/5)

Gamzeñ egerçi katlûme çok niyyet eyledi
Lîkin gözüñ öñürdüp anı âlet eyledi (275/1)

Gülşende *jâle* gördi çü bülbül harâretin
La°lîn tabaklar içre aña şerbet eyledi (275/4)

Gördi kim sîh-i kebâba döndi yekser şâhlar
Korkusından *bülbül* ayruğ gülsitâna girmedi (276/2)

Bâğ şöyle haste olmuş kim göre varup bugün
Sûsen ile goncayı şordum *dil* ağız virmedi (276/3)

Tâk-ı ebrûñ ile *çeşmüñ* bir °imâret yaptı kim
Pâdişehler cân virür olmağa anuñ nâzırı (280/2)

Her dem güzelüm *gamzeñ* ider cânâ cefâyı
Zülfüñ getirür başuma her lahza belâyı (286/1)

Meydân-ı ruh-ı yârda cân oynar iken *dil*

Haṭṭı irişüp didi bunuñ bitdi şakalı

(288/4)

Mesîhî Dîvânı’nda incelenen 286 gazel içerisinde 211 kapalı isitiâre tespit edilmiştir.

Açık istiâre örnekleri incelenirken bazı beyitlerde, hem müşebbehünbihe hem de müşebbehe ait özelliklerin söylendiği görülmüştür:

Maḥabbetden cemâlûñe ne nokşân irişür ey *meh*

Havâ çün hâ’il-i ferr-i şu^câ^c-ı âfitâb olmaz ²⁹⁷

(96/3)

²⁹⁷ Bu beyitte “nokşân iriş-“ özelliği hem müşebbehe hem de müşebbehünbihe aittir.

4. BÖLÜM

TABLOLAR

4.1. Teşbih Tabloları

4.1.1. Mufassal Teşbih

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	b. yönü	b. edatı	grubu
2/2	naķş	hüsñ	dil-ârâ	gibi	mufassal
2/4	nâl	oķlaruña	sîñede ihfâ ol-	beñze-	mufassal
3/3	kebkeb	necm	‘ıyân et-	gibi	mufassal
3/6	çehre-i raķîb	haţţ	siyâh	gibi	mufassal
4/1	bâb	âsumân	şeytânın çıkması	şanki	mufassal
4/2	‘aşık	dôlâb	veş	giryân et-	mufassal
4/4	fûlk-i dil	kuş	gibi	uç-	mufassal
5/3	eşk	havza	servlerin dîvân durması	beñzer	mufassal
5/4	dîde	reyhâncı	şu seper	gibi	mufassal
6/2	âh şerârı	gûl	kıldı zeyn	gibi	mufassal
6/3	dâğ-ı ğam	mühr-i süleymân	şerr-i mekrinden emin ol-	şanki	mufassal
10/2	(cevvâr) kişi	sen	cevvâr ol-	gibi	mufassal
13/4	bil	rikâb	halka ol-	mânend	mufassal
14/5	ten	zer	zerd ol-	gibi	mufassal
17/3	ben (âşık)	lâle	tağlara düş-	-veş	mufassal
21/2	âb-ı hayât	la'l	karañuda gizlen-zülf içre ol-	öykün-	mufassal
22/5	zulmet	baht	kara	gibi	mufassal
30/4	âb	mey	telh	gibi	mufassal
38/3	kamer-ruh	nûr	in-	-veş	mufassal
38/5	mesîhî	hızır	nâ-bedîd ol-	-veş	mufassal
39/3	yâsemînin gözleri	ya‘kûb	sefid ol-	-veş	mufassal
46/7	mesîhîñüñ sözleri	‘isâ	inip zuhûr et-	şanki	mufassal
48/2	hûb	yûsuf-ı mışrî	kendüzini ağır tut-	gibi	mufassal
48/3	pîr-i muĝân	mey	uluyı kiçiýi bir tut-	gibi	mufassal
48/5	mesîhî	ĝâzî	kâfir tut-akına var-	şanki	mufassal

58/3	sen	mûsâ	fir ^c avn-ı rakîbüñ elini kır-	gibi	mufassal
60/3	na ^c lçe kepkep	hilâl sitâre	ayağuña düş-	şan-	mufassal
61/3	helvâ	leb	tuzu olma-	beñze-	mufassal
63/6	baħr	yem	dürr ile dolu ol-	gûyiyâ	mufassal
63/7	mesîhînüñ sözi	mesîh-i meryem	cân-baħş	şanasın	mufassal
68/7	yüz	kefen	aķ ol-	gibi	mufassal
73/3	felek	pervâne	semâ ^c et-	-vâr	mufassal
73/3	mihr	hadd	semâ ^c ider felek pervâne-vâr	beñze-	mufassal
73/7	ya ^c kûb-ı çarħ	çeşm-i züleyhâ	jâle-bâr ol-	gibi	mufassal
73/8	sünbül-i müşk	mâr	vaţan kıl-	gûyiyâ	mufassal
76/3	göñül	şu	hercâ ^c î ol- revân ol-	gibi	mufassal
82/2	göz	baħr	saħili ol-	şan-	mufassal
82/4	dehr	zen	başında gil ol-	beñzer	mufassal
83/4	ben	ġanî	gözüm ile yüzümi meġer sîm ü zer şanur	şan-	mufassal
83/4	göz yüz	sîm zer	ben faķiri göriceķ ġanî şan-	şan-	mufassal
83/5	söz	dürr güher	mıştar üzre ol- ebrîşim üzre dizilü ol-	şan-	mufassal
86/3	yârân-ı ġasret	mûsâ	geç-	-veş	mufassal
87/1	göl	göñül	açıl-	gibi	mufassal
88/3	ķan	süt	iç-	gibi	mufassal
89/4	nigâr	yay	eġri çek-	gibi	mufassal
91/4	dirġür-	laţife	^c âdem öldür-	gibi	mufassal
92/2	peykân	bârân	yaġ-	-veş	mufassal
93/2	ġançer	ġızr	niġân et-	-veş	mufassal
93/7	ben (âşık)	bîġ-i süsen	defn et-	-veş	mufassal
93/8	zebân	ġançer	keskin ol-	şan-	mufassal
94/5	oķunan (rık ^c a)	efsûn dil baġı	şan-	deme-	mufassal

100/3	şoḥbet	tolu urması	halkın yitmesi	dön-	mufassal
105/6	meges	ḥâl-i leb	tatlu görür ise cân at-	öykün-	mufassal
107/2	ferhâd	âşiyâ	dögin-	-veş	mufassal
108/3	âşiyân	semender	ateş ol-	-vâr	mufassal
108/3	hümânın şevki	zülûf	ruḥuñ hevâsına düş-	gibi	mufassal
109/2	cism	miyân	ḥayâl ol-	-veş	mufassal
109/5	raḳîb	ölüm	çağır çağır üş-	gibi	mufassal
110/2	ten	gülsitân	güller ile tol-	-veş	mufassal
110/3	ben	üstüḥ ^v ân	ortada kal-	-veş	mufassal
110/4	şanem	âḥû-	vahşî ol- kaç-	-vâr	mufassal
111/1	sen	perkâr	merkezine bas-	gibi	mufassal
113/1	dehen	dürç	dürer elfâz içre ol-	şan	mufassal
113/3	suḥan	silk	güher elfâz üzre ol-	şan	mufassal
114/7	mesîḥ	bûlbûl	çok söyle-	gibi	mufassal
116/1	şem ^c	şâh	başına efser-i zer giy-	-vâr	mufassal
117/5	cism-i mesîḥî	fânus	yan-	-veş	mufassal
120/1	boyun	qalem	muḥarref kıl-	-veş	mufassal
122/3	zülûf	zencîr	pîç-â-pîç	-veş	mufassal
122/4	pîr-i muḡân	ḥ ^v âce	önünde câmın, usturlâb-ı ışkın bulunması	şan-	mufassal
123/1	ömr ^c	zülûf	câvidân siyah	gibi	mufassal
123/1	leb-i la ^c l	tûtî	şekker-feşân	gibi	mufassal
124/1	yüz	kefen	ağ ol-	gibi	mufassal
126/2	göz	reh-zen	konak konak yolcu güt-	gibi	mufassal
126/4	parmak ucu	unnab	budak budak asıl-	beñze-	mufassal
127/3	kemer	mâr	genc-i ḥüsnü	sıfat	mufassal

			şakın-		
128/3	kemer	mâr	yat- şakın-	-sıfat	mufassal
128/4	kaş	hind hekimî	haştelerün başı ucından ırılma-	beñze-	mufassal
129/2	ben	harâmî	kan yut-	gibi	mufassal
130/2	serv	kad	başdan aşağı nâz ol-	beñze-	mufassal
130/3	kâsım beg	şâhbâz	mürğ-i dil şaydı	kadar	mufassal
131/4	hüsrev	ferhâd	cân-ı şîrinden geç-	-veş	mufassal
134/4	sîne	terkeş	ok ile dol-	gibi	mufassal
135/1	biz	şabâ	gez-	gibi	mufassal
138/2	biz	kâkül-i yâr	ser-gerdân gez-	gibi	mufassal
140/2	mâh	kaş	beli egil-	öykün-	mufassal
140/3	her kim	hançer	iki yüzlülük et-	gibi	mufassal
142/1	yâr	nihâl	şükûfe göster-	şan	mufassal
143/1	la ^l	leb	kızır-	öykün-	mufassal
143/2	gûşvâr	la ^l	âb-dâr ol- kanlı ol-	deñlü	mufassal
145/3	gönül	pirâhen	ditre-	-veş	mufassal
145/5	gönül	şu	hercâ'î ol- ak-	gibi	mufassal
148/1	sen	ebr-i nîsân	giryân ol-	gibi	mufassal
148/1	güzelim (sen)	gül	handân ol	gibi	mufassal
148/3	dil	gün	şöhret ol-	gibi	mufassal
148/3	dil	mâh	dâğ urın- başı açık uryân ol-	-veş	mufassal
148/4	ben	it	azîz ol-	gibi	mufassal
148/5	cûy-ı vefa	çeşme-i hıızr	zulmete gir- pinhân ol-	gibi	mufassal
148/7	sen	mesîhî	hâk-i reh ile yeksân ol-	gibi	mufassal
150/2	tîr	bârân	yağdur-	şekil	mufassal
150/3	o	süleymân	hâtem-i yâkutını arz et- âlemi emrüne râm	şekil	mufassal

			eyle-		
150/6	mesîhî sözü	güfte-i selmân	şöhretlü dur-	şekil	mufassal
152/1	hilâl	kaş	kendüyi eg-	teşbih olma-	mufassal
152/5	hilâl	köpri	kemer ol-	gibi	mufassal
153/5	beden	burc	raḥne ol-	dön-	mufassal
154/2	kalp	zer	şâf ol-	gibi	mufassal
154/5	dâğ	zâğ	siyah ol-et ye-	gûyâ	mufassal
154/6	kâmet	iplik	ince	dön-	mufassal
158/4	ben	katre	yere çal-	gibi	mufassal
159/4	giyâh	süsen	keskin bit-	gibi	mufassal
159/8	külâh	gün	göğ er-	gibi	mufassal
166/1	ben	ney	nâle ve zâr et-	gibi	mufassal
169/2	eşk	ḥavz -ı kevser	mir'ât-ı ʿadn ol-	san-	mufassal
170/2	zülfeyn	iki hindû	rûmda seyrân-ı ḥüsn kıl-ruḥların üstinde ol-	gûyiyâ	mufassal
171/5	mesîhî	şurâhî	namâz kıl-	gibi	mufassal
174/3	yaş	dür	deñizden çıkarıl-	şan	mufassal
177/1	ten	mû	incel-	dön-	mufassal
178/3	dil	perkâr	çizgin-	gibi	mufassal
178/7	beyit	gül budağı	uçlarında goncadan birer dehen ol-	beñze-	mufassal
181/1	civân	serv	baş üzre âşiyân ol-tabla gezdir-	beñzet-	mufassal
181/6	eşk	kârbân-ı encüm	râh-ı âteş-tâb üzre ol-râh-ı kehkeşânın tolması	şan	mufassal
187/2	gamze	oğ	cân al-	gibi	mufassal
190/1	sen	bülbül	pür- gam ol-	-leyin	mufassal
190/1	sen	gül	ḥurrem ol-	gibi	mufassal
190/6	zülf	ʿömür	muḥkem olma-	gibi	mufassal
190/7	sen	mesîhî	mücerred olma-	-veş	mufassal

192/2	biz	berg	pejmürde ol-	gibi	mufassal
194/2	ben	ney	nâlân öl-	gibi	mufassal
195/2	o	şem ^c	rûşen kıl	-veş	mufassal
197/7	kim	gedâ	hürmet et-	-veş	mufassal
199/1	göz yaşı	lü'lü'	ak-	şanki	mufassal
201/3	kaşuñ ^c aksi	meh-i nev	şafağ içre ol-	şan-	mufassal
201/5	sen	mesîhî	meh-likâ sev-	gibi	mufassal
208/2	dûd-ı âh	bulut	gökde yir et-	gibi	mufassal
208/4	zâhid	âh okı	nişâna ir-	deñlü	mufassal
209/1	tağ taş	seylâb	taş- tağıl-	gibi	mufassal
210/3	zûlf	gün	gece ol-	gibi	mufassal
210/5	ğam okı	yağmur	yağ-	gibi	mufassal
210/5	kaşv-i kuzah	yaya	yağmur gibi yağdurmağa ğam okını	teşbih et-	mufassal
213/4	gonca	sürmedân	açılmadın ol-	mişl	mufassal
214/5	hâl	nokta	korlar şeker üzre	dön-	mufassal
215/5	zâhidüñ peşmînesi	saç	tolaş-	beñze-	mufassal
217/6	kim (dünyâya dil viren)	^c avret	ere uy-	dön-	mufassal
217/7	şadr-ı mesîhî	siper	dil-âver	şanki	mufassal
219/1	o (yaşı ırmağına şalmayan kişi)	hâs	yaşı ırmağına şal-	gibi	mufassal
223/3	göz	göl	kızıl	dön-	mufassal
229/5	a ^c mâ	huffâş	ta ^c n et-	-veş	mufassal
231/6	mesîhî	bûlbûl	diline kal-	gibi	mufassal
232/2	göz	meriç tunca	ağ-	gibi	mufassal
233/5	zûlf	meyhâne	ka ^c beye halka aş-	gibi	mufassal
233/8	hañt	hindû	ka ^c beye şöret için var-	beñze-	mufassal
234/6	yâr	ceb	ağçesi olanları yanına al-	gibi	mufassal
235/4	kadd	kemân	ğam çek-	dön-	mufassal

237/1	ben	meges	âvâre ol-	gibi	mufassal
237/5	mirvaḥa	süleymân	yele hükmi geç-	gibi	mufassal
242/5	(yüzi şulu olan) kişi	mesîhî	yüzi şulu ol-	gibi	mufassal
243/5	felek	tennûr	kuzı biryân ile	dön-	mufassal
244/1	yûsuf-ı şânî	cân	tende otur-	gibi	mufassal
245/3	göñül	güzel	dâğ-ı siyâhı pehlûya çek-	gibi	mufassal
247/3	biz	şâ'im	muntaẓır-ı vakt-i şâm ol-	gibi	mufassal
247/5	zerre	gül	kulağ ur-şâmit ol-	gibi	mufassal
250/3	tîr zaḥm	ḥasret	biri birine buluş-	şan-	mufassal
251/1	yâsemen	ya ^c kûb	gözi ak ol-	gibi	mufassal
254/3	cân dil	kâkûl	ser-gerdân ol-	-veş	mufassal
254/3	cân dil	zûlf	ruḥuñla hem-dem ol-	gibi	mufassal
260/4	göñül	şem ^c	yan-	-veş	mufassal
260/4	pîrâhen	fener örtüsü	şem ^c -veş her gice göñlümün görenler yandığın	beñze-	mufassal
262/1	şabâ	âb	yolın arıt-revân ol-	gibi	mufassal
269/4	nâme	şâvûr	bil bağla-	-veş	mufassal
270/4	sitâre	âh şerânı	felekde görin-yayıl-	şanma-	mufassal
276/1	bâd-ı dey	ḥarâmî	halkı soyup kırma-	gibi	mufassal
276/4	berf	mâl-ı kârûn	cihânı tut-	gibi	mufassal
277/3	ben	kemer	tolaş-	gibi	mufassal
282/3	gül	ruḥ	gölşen-ârây ol-	-veş	mufassal
287/3	şurâhî	zühhâd	kûşe-nişîn ol-	gibi	mufassal
288/7	kim	gedâ	hürmet et-	-veş	mufassal
289/2	ten	gülsitân	gülle tol-	gibi	mufassal

289/4	şanem	âhû	kaç- vahşî ol-	-vâr	mufassal
-------	-------	-----	-------------------	------	----------

4.1.2. Mücmel Teşbih

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	b. edatı	grubu
31/3	mâh-ı nev	hançer	beñze-	mücmel
55/5	hâk-i reh	kuhl	beñze-	mücmel
83/1	düşnâm-ı telh-i la ^c l	şeker	şan-	mücmel
83/1	bed-nâm-ı ışık olmağ	hüner	şan-	mücmel
83/3	ağla-	gül-	şan-	mücmel
84/3	meh	ruh-ı yâr	öykün-	mücmel
94/5	okunan (rık ^c a)	efsûn dil bağı	şan-	mücmel
105/2	şehd-i leb	şekker	beñze-	mücmel
110/1	zağm-ı tîr	dehân	-veş	mücmel
110/1	peykân	zebân	-veş	mücmel
110/4	âh bel	tîr kemân	-veş	mücmel
110/5	âsitân	âsumân	-veş	mücmel
135/3	la ^c l	mey şeker	teşbih et-	mücmel
142/4	âfitâb	yâr-ı gül- endâm	öykün-	mücmel
150/1	nefes	cân	şekil	mücmel
150/3	dil	şem ^c -i şebistân	şekil	mücmel
156/3	yüz	mâh-ı çâr- deh	öykün-	mücmel
178/3	nokta	dehen	mişâl	mücmel
179/3	çarh	hûblar ışığı	beñze-	mücmel
182/6	hançer	müjgân	öykün-	mücmel
205/3	şekl-i her giyâh	hatı	şebîh ol-	mücmel
205/3	şekl-i her giyâh	günâh	gibi	mücmel
211/2	tuffâh	ğabgab	teşbih ol-	mücmel
217/4	güneş	ruh	öykün-	mücmel

221/2	senin gibi (olan kişi)	sen	gibi	mücmel
231/2	hilâl	kaş	öykün-	mücmel
233/1	yâr ışığı	ka ^{ce} be	beñze-	mücmel
243/7	bülbül	kuş	gibi	mücmel
251/2	diken	göl	gibi	mücmel
252/1	mihr	cemâl	öykün-	mücmel
256/2	benefşe	şaç	öykün-	mücmel
258/4	göñül revâkı	meyhâne	gibi	mücmel
262/5	hilâl	hañcer-i dil- dâr	beñze-	mücmel
269/7	nâme-i firkatde görinen (şey)	rîsmân	şan-	mücmel
276/2	şâh	sîh-i kebâb	dön-	mücmel
283/6	zebân	deryâ	guyâ	mücmel
289/1	zağm-ı tîr	dehân	gibi	mücmel
289/1	peykân	zebân	gibi	mücmel
289/4	âh bel	tîr kemân	-veş	mücmel
289/5	âsitân	âsumân	-veş	mücmel

4.1.3. Müekked Teşbih

gazel- beyit	benzeyen	k. benzetilen	b. yönü	grubu
2/3	ruhsâr	âyine	temâşâ kıl-	müekked
5/2	şâh-ı gül	ok	zağım-nâk et-	müekked
5/2	gonca	peykân	zağım-nâk et-	müekked
5/4	zülâ	sünbül	şolma-	müekked
6/2	âlem	gülistân	âhum şerârı bâğ-ı dehri gül gibi zeyn kıldı	müekked
8/3	encûm-i eşk	sipâh	âlem-i âhı çarha dikmek	müekked
9/1	yüz	âyine	âlem-nümâ ol-	müekked
9/3	sen	bey	şikâyet eyle-	müekked
20/3	(dîdârûnı seyr eyleyen) kim	ehl-i behişt	hağ cemâlini gör-	müekked

23/8	ķâmet	serv	revân ol-	müekked
30/5	mesîhî	kebâb	telĥ	müekked
31/3	ķarĥ	zerger	erit-	müekked
33/1	zûlf	kemend	boyna şal-	müekked
35/5	ķol	heykel	yavuz dil ile dîde- i bed deġme-	müekked
41/3	dil	ye'cûc	iskender-i ĥaddûñ tozdan havâ üstinde sed yapması	müekked
41/3	ĥadd	iskender	havâ üstinde tozdan sed yapması	müekked
43/3	ĥûb	meh-pâre	tıfl ol-	müekked
46/1	didâr-ı yâr	ķa'be	nûr tecelli et-	müekked
46/2	mey-i	ışk	mest ol-	müekked
49/4	mecnûn	dîvânelik vilâyetinüñ tâc- dârı	mürġ âşiyânını başına al-	müekked
50/3	lâle	dîde	ĥûñ-bâr ol-	müekked
52/3	yâr	mışrun yûsuf-ı ken'ânı	ĥüsn içre ol-	müekked
52/4	řâĥ-ı gül	ĥûb	ince belli ol-	müekked
55/1	âh	ĥadeng	del- geç-	müekked
56/3	göñül	mürġ	uç-	müekked
57/6	encüm	mîĥ	ķak-	müekked
60/1	hecr	tîġ	yarala-	müekked
69/6	âh	ateş	nûr et-	müekked
72/3	ġamze	cerrâh	'ırķdan neşteriyle ķan uğurla-	müekked
73/9	fıkret	bâz	mürġ-i ma'ni-i ĥâşı şikâr kıl-	müekked

85/3	sûsen	deli	gömgök	müekked
85/3	gül	divâne	kızıl	müekked
85/5	halka-i cîm ile her bir nokta	dâm u dâne	şî'rûndeki hûblar şayd it-	müekked
90/4	gam	bâr	çek-	müekked
94/4	dudağ	gülistân	zibâ ol-	müekked
94/4	bihişt-i heşt	yaprağ	kemterîn	müekked
99/1	biz	çâker	boynı bağı ol-	müekked
122/7	°aql	düzd	şeb-rev ol-	müekked
125/5	ma°ni-i hâş	dür-	yek-dâne ol-	müekked
137/1	raķîb	hammâl	bâr-ı emek	müekked
143/3	taş	la°l	âb-dâr	müekked
146/1	zûlm	ip	uzatıl-	müekked
146/3	gamze	üstâd	cân u dil al-	müekked
153/4	çemen	dil	şerh eyle-	müekked
154/3	âh	berķ	rûşen eyle-	müekked
154/7	tûrbet	şandûķ	cevherle toptolu ol-	müekked
156/1	yâr	gül	pür- hâr ol-	müekked
156/4	kol	hamâ'il	boyna takıl-	müekked
158/5	ben	mürġ-	hoş-elhân ol-	müekked
164/2	sünbül reyhân	tırta	°anber-feşân ol-	müekked
166/3	tevbe	bâb	ķapan-	müekked
174/2	tâş-ı felek	câm	gülgûn ol-	müekked
175/5	nazm	rişte	pür-dürr-i meknûn ol-	müekked
175/6	söz	dilber	tâze ol-	müekked
175/6	ebrû	mısrâ°	mevzun ol-	müekked
179/1	üstüh°ân	nây	âheng et-	müekked

179/5	âsumân	tâs	toptolu ol-	müekked
187/3	°ilâc	düşnâm	telh	müekked
197/1	ben	bülbül	nîze-i hâr ile yaralı ol- belalı ol-	müekked
198/5	ruh	göl-i cennet	reng ü bûy ile bezen-	müekked
205/5	hatt	nâme	siyâh	müekked
209/6	dil	bâz	kon- şayd ol-	müekked
212/1	dil	tûfî	söyle-	müekked
215/3	zulf	mâr	siyâh	müekked
218/1	dûd	perçem	siyeh	müekked
221/5	şî'ri mesîhî	meryem	°isiyi kucasına al- cân-feşân ol-	müekked
230/3	ecel	şerbet	iç-	müekked
233/5	zulf	kâfir	ka°beye meyhâne gibi halka aş-	müekked
243/5	âh	nâr	pişir-	müekked
247/5	mesîhî	bülbül	kelâm ol-	müekked
248/1	ben	üstâd	°ışık içinde	müekked
252/7	fîrâk	nâr	yak-	müekked
255/8	söz	efsûn	teshîr et-	müekked
257/1	göñül	mürg	uç-	müekked
259/5	ma°ânî	mîhr	rûşen eyle-	müekked
268/4	la°l	tabîb	hoş et-	müekked
268/5	mesîhî	deli	hüşyârlığı kabûl eyle-	müekked
270/5	âh	ferrâş	pâk et-	müekked
279/5	varak-ı eş°âr	göl-berg	tarî	müekked
286/4	göñül	mecnûn	tağlara düş-	müekked

4.1.4. Belîğ Teşbih Genel Tablo

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	grubu
2/1	âriz	göl	t. belîğ
2/4	kaş	keman	t. belîğ
4/4	peykân	lenger	t. belîğ
4/4	dil	fûlk	t. belîğ
5/3	eşk	cûy-bâr	t. belîğ
5/4	sîne	sifâl	t. belîğ
6/2	âh	şerâr	t. belîğ
6/4	cennet	sâye-i şemşîr	t. belîğ
6/4	yanañağ	bâğ-ı rıdvân	t. belîğ
6/5	tar	şu ^c bân	t. belîğ
6/5	zûlf-i dost	sünbül reyhân	t. belîğ
7/4	ecel	şerbet	t. belîğ
8/1	sen	penâh	t. belîğ
8/2	kapu	secdegâh	t. belîğ
8/3	encüm-i eşk	sipâh	t. belîğ
8/3	eşk	encüm	t. belîğ
8/3	âh	âlem	t. belîğ
10/4	belâ	bezm	t. belîğ
10/5	firâk	bâd	t. belîğ
11/1	yüz	bâğ-ı bihişt	t. belîğ
11/6	hecr	nâr	t. belîğ
12/2	gölşen	meclis	t. belîğ
14/5	hüsn	devlet	t. belîğ
16/2	felek	âsitân	t. belîğ
16/2	eşk-i çeşm	kevkeb	t. belîğ
18/3	kaş	kemân	t. belîğ
19/2	göz yaşı	yıldız	t. belîğ
22/3	hecr	târîk	t. belîğ
23/1	lika	meh	t. belîğ
23/5	leb	ķand nebât	t. belîğ
23/8	göl	ruh	t. belîğ
23/8	ķâkül	mürselât	t. belîğ
25/5	âh	ok	t. belîğ
26/1	hâk-i pâý	tâc	t. belîğ
26/2	devâ	derd	t. belîğ
26/2	ışık	emrâz	t. belîğ
26/2	ilâc	merg	t. belîğ
26/3	kîn-i la ^c l	âzb-ı firât	t. belîğ
26/3	rîş- ħand	milĥ-i ücâc	t. belîğ
27/1	ķarĥ	kâse	t. belîğ
27/2	du ^c â	tîr	t. belîğ
27/3	tövbe-i naşûĥ	der	t. belîğ

27/5	sen	hüsrev	t. belîğ
28/4	âh	kemend	t. belîğ
31/4	encüm şeb	gecelik	t. belîğ
33/1	dil cân	dîvâne	t. belîğ
33/2	meh mihir	levend	t. belîğ
34/3	dûd-ı âh	‘aşâ	t. belîğ
34/3	dûd	âh	t. belîğ
35/3	hased	tîğ	t. belîğ
36/1	hased	tîğ	t. belîğ
36/3	hüsn	mecmû‘a	t. belîğ
39/1	ebrû	hilâl	t. belîğ
39/1	rûz-ı vişâl	‘id	t. belîğ
41/2	mey	kuvvet-i kalbiyye	t. belîğ
42/1	leb	hem-dem-i câm-ı şarâb	t. belîğ
42/2	kaatre-i şebnem	gûlâb	t. belîğ
42/5	âh	dûd	t. belîğ
42/5	tûtî-i çarh	gûrâb	t. belîğ
43/1	zûlf	nikâb	t. belîğ
44/1	sünbül	‘anber	t. belîğ
44/1	hâl haţ	dilber	t. belîğ
44/6	âh	ok	t. belîğ
45/3	ben	bûlbûl	t. belîğ
46/3	zîkr	halka	t. belîğ
47/1	zûlf	şeb	t. belîğ
47/6	söz	kıyâmet	t. belîğ
49/1	ğam	diyâr	t. belîğ
49/1	göz	pînar	t. belîğ
49/1	belâ	kûhsâr	t. belîğ
49/1	baş	bela kûhsârı	t. belîğ
49/2	ğabgab	top	t. belîğ
49/2	didâr-ı yâr	burc-ı melâhat hişârı	t. belîğ
49/2	melâhat	burc	t. belîğ
49/3	‘ışk	zünnâr	t. belîğ
49/3	cihân	deyr	t. belîğ
50/1	kadd	serv	t. belîğ
50/3	kadd	serv	t. belîğ
50/6	şeker	leb	t. belîğ
50/6	ruhsâr	âyine	t. belîğ

52/5	müjgân	‘aşâ	t.belîğ
52/5	‘aşâ	şu başı derbân	t.belîğ
52/6	cennet-i firdevs	zindân	t.belîğ
53/1	çeşm	halka-ı der	t.belîğ
53/4	eşk	gevher	t.belîğ
54/1	göñül	meges	t.belîğ
54/1	lâ‘l	‘asel	t.belîğ
54/2	kadd	serv	t.belîğ
57/6	encüm	mîh	t.belîğ
58/1	miyân	mûy	t.belîğ
58/1	ben	bülbül	t.belîğ
58/1	dehân	gonca	t.belîğ
58/2	rû	meh	t.belîğ
58/3	rak‘ib	fir‘avn	t.belîğ
59/5	vakâr	câm	t.belîğ
60/1	reşk	tîğ	t.belîğ
60/5	mesîhî	it	t.belîğ
62/6	ma‘nâ	baħr	t.belîğ
62/6	zebân	dil	t.belîğ
65/2	vücût	rişte	t.belîğ
66/1	dil	milket	t.belîğ
67/2	kadd	kıyâmet	t.belîğ
67/2	şaç	dil mahşeri	t.belîğ
67/2	hatt	nâme-i a‘mâl	t.belîğ
67/2	dil	mahşer	t.belîğ
67/3	göz	cellâd	t.belîğ
67/5	mesîhî	abdâl	t.belîğ
68/1	dil	hâne	t.belîğ
68/1	dil hânesi	konağ	t.belîğ
68/1	hâl hatt	uğrı	t.belîğ
68/1	göñül	yatak	t.belîğ
68/4	çerî	uşak	t.belîğ
69/3	‘ışk	tarîk	t.belîğ
70/3	dil	hâne	t.belîğ
70/3	ışk	bâzâr	t.belîğ
70/3	ebrû	kemân	t.belîğ
71/3	cân dil	mürğ	t.belîğ
71/5	ğam	bezm	t.belîğ
73/1	ruh	kamer	t.belîğ
73/4	ağız	gonca	t.belîğ
73/5	cemâl	gülfâr	t.belîğ
73/6	hüsn	oyun	t.belîğ
73/7	yûsuf	hûrşîd	t.belîğ

75/2	âh	ok	t.belîğ
75/4	ten	sîm	t.belîğ
75/4	göñül	demir	t.belîğ
77/4	mercân	leb	t.belîğ
79/1	likâ	meh	t.belîğ
79/4	felek	bâğ	t.belîğ
79/4	encüm	engûr	t.belîğ
79/5	rû	mâh	t.belîğ
81/5	rakîb	zâğ	t.belîğ
83/4	ben	faķir	t.belîğ
84/1	ğavvâş	hâme	t.belîğ
84/1	devât	deryâ	t.belîğ
85/2	nuķl	encüm	t.belîğ
85/2	mey	şafaķ	t.belîğ
85/2	sâğar	hilâl	t.belîğ
85/2	felek	mey- hâne	t.belîğ
85/2	kehkeşân	tahta-i pişh	t.belîğ
85/3	ķadd	serv	t.belîğ
86/6	ruhsâr	zer	t.belîğ
86/6	eşķ	sîm	t.belîğ
88/2	hüsn	âfîtâb	t.belîğ
89/1	yüz	gün	t.belîğ
90/6	cemâl	milket	t.belîğ
92/4	efğân	ra ^c d	t.belîğ
92/4	âh	berķ	t.belîğ
93/1	ğamze	hanķer	t.belîğ
93/2	rumûz	âb-ı hayat	t.belîğ
93/2	penâh	zulmet	t.belîğ
93/3	sîne	diyâr	t.belîğ
93/7	üstüh ^v an	hanķer	t.belîğ
93/9	ma ^c nâ	mâder	t.belîğ
94/2	ğam	leşķer	t.belîğ
94/2	göñül	sultân-ı ^c ışķ	t.belîğ
94/6	ruh	göl	t.belîğ
94/7	miskîn (mesîhî)	ayağun toprağı	t.belîğ
95/2	^c ışķ	derd	t.belîğ
96/4	rû	meh	t.belîğ
98/5	mesîhî	şehîd	t.belîğ
99/2	^c ışķ	hayme	t.belîğ
99/2	maķabbet	tabl	t.belîğ
99/2	biz	mehter	t.belîğ
99/3	cân dil	yataķ	t.belîğ
101/4	dil	faķîr	t.belîğ
102/3	^c ışķ	iklîm	t.belîğ

102/3	derd ğam	vezîr	t.belîğ
103/4	hecr	şavm	t.belîğ
105/2	leb	şehd	t.belîğ
106/1	bakış	kaya	t.belîğ
107/3	tîr	rehber	t.belîğ
107/3	zağm	baş	t.belîğ
108/4	ğam	nemrûd	t.belîğ
108/7	sine	nâr	t.belîğ
109/5	raķîb	it	t.belîğ
109/6	âh	tîr	t.belîğ
109/7	âh	tîr	t.belîğ
111/3	yaş	kevkeb	t.belîğ
112/4	çarh	mihmân-hâne	t.belîğ
113/3	diş	lû'lû'	t.belîğ
114/4	şu ^{câc}	tîr	t.belîğ
115/8	yüz	gün	t.belîğ
117/1	taş tağ	mesken	t.belîğ
117/2	mihr meh	dâğ	t.belîğ
118/4	ğam	cünd	t.belîğ
118/4	dil	mülk	t.belîğ
120/5	visâl	h ^v ân	t.belîğ
122/1	ıışk	seylâb	t.belîğ
123/2	vücûd	mülk	t.belîğ
124/5	mey	kan	t.belîğ
124/5	ğam miḥnet	bezm	t.belîğ
125/1	ben	ḥarîk	t.belîğ
125/1	hecr	âteş	t.belîğ
126/3	kad	serv	t.belîğ
127/1	yüz	gün	t.belîğ
127/4	cadem	mülk	t.belîğ
128/2	hâl	fûlfûl	t.belîğ
129/1	âh	nâr	t.belîğ
129/1	ğam	mülk	t.belîğ
129/1	dil	şâh	t.belîğ
129/2	bezm	miḥnet	t.belîğ
129/4	göñül	hâne	t.belîğ
129/4	mâh	likâ	t.belîğ
130/4	kûy	ka ^c be	t.belîğ
130/5	ser-i kûy	hicâz	t.belîğ
131/2	ebrû	kemân	t.belîğ
131/4	kadd	nihâl	t.belîğ
131/6	rû	mâh	t.belîğ
132/3	kaş	kemân	t.belîğ

132/3	ğamze	sehm	t.belîğ
133/1	ıışk	silk	t.belîğ
133/1	mizâc	taş çelik	t.belîğ
133/2	ğamze	elmâs	t.belîğ
134/1	raķîb	it	t.belîğ
134/3	âh nâle	elmâs	t.belîğ
135/1	dehr	gölşen	t.belîğ
135/4	leb	âb-ı hayât	t.belîğ
136/2	göñül	mürğ	t.belîğ
136/4	miyân	mûy	t.belîğ
140/4	hâl hatt	güvâh	t.belîğ
141/4	dil	mürğ	t.belîğ
142/2	çarh	siper	t.belîğ
142/2	hilâl	ķabza	t.belîğ
142/2	yüz	gün	t.belîğ
142/3	dehân	mîm	t.belîğ
142/3	zûlf	dâl	t.belîğ
144/3	akıl	mecnûn	t.belîğ
144/3	zûlf	zencîr	t.belîğ
145/2	meyhâne	mekteb	t.belîğ
145/3	hüsn	gölşen	t.belîğ
146/2	külâh	zindân	t.belîğ
147/6	sen	gedâ	t.belîğ
148/2	yürek	peykân	t.belîğ
148/2	âh	oķ	t.belîğ
148/4	sen	sultân	t.belîğ
148/6	aķzân	külbe	t.belîğ
150/3	zillet	bezm	t.belîğ
150/6	yüz	gün	t.belîğ
151/1	ben	bülbül	t.belîğ
151/1	sen	gölşen	t.belîğ
151/2	göñül	mesken	t.belîğ
151/2	hüsn	genc	t.belîğ
151/5	mesîhî	ma ^c den deryâ	t.belîğ
153/2	çehre	semen	t.belîğ
154/5	ben	şehîd	t.belîğ
154/6	vişâl	pîrâhen	t.belîğ
155/3	dehân	isâ	t.belîğ
156/2	raķîb	şeytân	t.belîğ
156/4	ķol	hamâ'il	t.belîğ
158/1	ben	derbân	t.belîğ
159/3	der dîvâr	güvâh	t.belîğ

159/7	mesîhî	şehîd	t.belîğ
160/1	dâğ-ı derd ü gam	mihr mâh	t.belîğ
160/1	âsumân-ı sîne	penâh	t.belîğ
160/3	nâz	bâğ	t.belîğ
160/4	lâle-zâr gonca	güvâh	t.belîğ
161/5	hicrân	nâr	t.belîğ
164/4	miyân	mû	t.belîğ
165/4	dil	seng	t.belîğ
167/2	leb	mül	t.belîğ
167/2	mürğ	biryân	t.belîğ
170/3	müjgân	çarûb	t.belîğ
170/3	hüsn	meydân	t.belîğ
170/4	maḥabbet	beng	t.belîğ
171/2	göñül	şâhbâz	t.belîğ
172/2	dehân-ı yâr	râz	t.belîğ
173/1	alın	kible	t.belîğ
173/3	nâle	mâtem dügün	t.belîğ
173/5	yüz	gün	t.belîğ
174/2	felek	tâş	t.belîğ
174/2	şubḥ	bezm-gâh	t.belîğ
174/6	bel	çeng	t.belîğ
174/6	ışk	bezm	t.belîğ
174/6	gam	muṭrib	t.belîğ
175/1	ben	dolab	t.belîğ
175/1	çeşm	kûze	t.belîğ
176/3	sen	serv	t.belîğ
177/4	cemâl	muşḥaf	t.belîğ
178/4	dehen	şeker	t.belîğ
178/6	ruh	gül	t.belîğ
180/1	kaş	kemân	t.belîğ
180/1	gamze	ok	t.belîğ
180/2	ten	semen	t.belîğ
180/2	ruḥsâr	lâle	t.belîğ
180/5	âh	nerdübân	t.belîğ
180/5	âsumân	devlet	t.belîğ
181/3	âh	dûd	t.belîğ
181/3	dûd-ı âh	kâse-bâz-ı âsumân	t.belîğ
181/5	şanem	taş	t.belîğ
182/4	göñül	bende	t.belîğ
182/4	sen	şâh	t.belîğ

183/4	zülfi	mâr	t.belîğ
184/4	tîğ	âb	t.belîğ
187/2	ḳadd	kemân	t.belîğ
188/5	hüsn	bâzâr	t.belîğ
189/2	dil	mürğ	t.belîğ
189/2	hecr	âteş	t.belîğ
189/2	mürğ -i dil	pervâne	t.belîğ
189/5	mesîhî	dîvâne	t.belîğ
191/4	yüz	dîn	t.belîğ
192/2	ruh	göl	t.belîğ
192/4	ḳamet	serv	t.belîğ
192/5	felek	tennûr	t.belîğ
192/5	vefa	h ^v ân	t.belîğ
194/1	ḡam	tennûr	t.belîğ
194/2	vişâl	bezm	t.belîğ
194/4	vişâl	h ^v ân	t.belîğ
195/3	âh	ok	t.belîğ
195/3	çarh	siper	t.belîğ
196/1	hecr	sofra	t.belîğ
196/2	ḳaş	kemân	t.belîğ
196/3	ḳaş	mihrab	t.belîğ
197/5	ruh-ı yâr	meydân	t.belîğ
197/7	ten	hırḳa	t.belîğ
198/3	eşḳ	nücûm	t.belîğ
198/3	ḳadd	serv	t.belîğ
198/6	sîne	micmer	t.belîğ
199/3	miyân	mû	t.belîğ
199/4	ruh	şu	t.belîğ
199/7	tîğ	şu	t.belîğ
200/2	ḡam	bâzâr	t.belîğ
204/3	işig	ḳiblegâh-ı cibâh	t.belîğ
204/5	mesîhî	şehîd	t.belîğ
204/5	müje	tîğ	t.belîğ
205/5	dil	maḥşer	t.belîğ
205/5	zülfi-i nigâr	maḥşer-i dil	t.belîğ
206/4	vişâl	genc	t.belîğ
208/3	cemâl	muşḥaf	t.belîğ
208/4	âh	ok	t.belîğ
208/4	menâr	tîr	t.belîğ
208/4	ebrû-yı mihrâb	yay	t.belîğ
209/4	dil	mürğ	t.belîğ
210/6	göl-berg	süvâr	t.belîğ
212/1	ruḥsâr	âyîne	t.belîğ
213/5	göl	âteş	t.belîğ
213/5	sehm sinân	gonca	t.belîğ

215/2	göñül	âyîne	t.belîğ
215/4	kalb	seng	t.belîğ
216/4	raķîb	zâğ	t.belîğ
216/4	zülîf	âşiyân	t.belîğ
216/4	göñül	bâz	t.belîğ
218/2	beden	sîm	t.belîğ
218/4	cefâ	tîr	t.belîğ
218/4	kaş	kemân	t.belîğ
218/4	luţf kerem	tîr-i cefâ	t.belîğ
221/2	ıışk	bezm	t.belîğ
222/2	ıışk	tarîk	t.belîğ
223/5	eşk	nücûm	t.belîğ
224/3	meh mihir	ka ^c be	t.belîğ
224/5	sen	ferhâd	t.belîğ
225/5	miḥnet	seng	t.belîğ
225/5	nesrîn	bâlîn	t.belîğ
226/2	ruḥ	mülk	t.belîğ
226/2	ruḥ	rûm	t.belîğ
226/2	zülîf	karâmân	t.belîğ
227/5	şı ^c r	bîve	t.belîğ
229/1	me'vâ	cennet	t.belîğ
229/1	yâr işigi	meşvâ	t.belîğ
229/3	cihân	mülk	t.belîğ
229/3	himmet	deryâ	t.belîğ
230/3	ecel şerbeti	dârû	t.belîğ
230/4	imâm	deli	t.belîğ
230/6	ıışk	âteş	t.belîğ
231/3	yüz	din	t.belîğ
231/3	hâl ḥaṭ	kâfir	t.belîğ
231/5	yüz	rûmili	t.belîğ
231/5	ḥaṭ	kâfir	t.belîğ
232/1	âķil	abdâl	t.belîğ
232/4	ebrû	kemân	t.belîğ
233/9	kapı	ka ^c be	t.belîğ
234/2	zülîf	zindan	t.belîğ
234/2	ebrû	kemân	t.belîğ
234/4	âh	ok	t.belîğ
234/9	göñül	mihmân	t.belîğ
234/9	hâl	dâne	t.belîğ
234/11	ma ^c nâ	mülk	t.belîğ
234/11	mesîḥî	pâdişâh-ı mülk- i ma ^c nâ	t.belîğ
235/2	ben	ferzâne	t.belîğ
235/2	sen	şâh	t.belîğ

235/4	kaş	kemân	t.belîğ
235/4	ben	kepâde	t.belîğ
237/5	ruhsâr	milket	t.belîğ
238/1	boy	°ar °ar	t.belîğ
238/2	ebrû	kemân	t.belîğ
238/7	rû	mâh	t.belîğ
240/1	şîve	kişver	t.belîğ
240/1	hâl-i ruh	pâdişeh-i kişver-i şîve	t.belîğ
240/3	hüsn	âyine	t.belîğ
240/4	şabr	hişâr	t.belîğ
240/4	şîve	leşker	t.belîğ
241/4	ḳadd	serv	t.belîğ
242/2	rû	mâh	t.belîğ
243/3	hasret	tîğ	t.belîğ
243/6	ebrû	kemân	t.belîğ
244/1	hazen	beyt	t.belîğ
244/1	dil	ya° kûb	t.belîğ
244/5	°ışk	tarîk	t.belîğ
244/6	agâyâr	zağ bâz	t.belîğ
244/6	sen	şayd	t.belîğ
245/2	°uşşâk	bûlbûl	t.belîğ
246/2	kaş	kemân	t.belîğ
246/5	mesîhî	piyâde	t.belîğ
246/5	devlet	şatranc	t.belîğ
247/1	ḳadd	serv	t.belîğ
248/1	husrev	ferhâd	t.belîğ
248/4	ecel	cellâd	t.belîğ
248/4	gam	şeb	t.belîğ
251/1	yûsuf	gûl	t.belîğ
251/2	dil	bûlbûl	t.belîğ
251/4	gonca	fem	t.belîğ
252/3	raķib	zâğ	t.belîğ
254/1	la°l	dermân	t.belîğ
254/1	yüz küfr-i zûlf	dîn îmân	t.belîğ
255/2	kim	mecnûn	t.belîğ
255/7	vahş ṭayr	sipâh	t.belîğ
255/7	ben	mecnûn	t.belîğ
255/7	ben	şâh-ı °ışk	t.belîğ
257/1	ben	göñül mürği	t.belîğ
258/5	nazm	iklîm	t.belîğ
258/5	mesîhî	şeh-i iklîm-i nazm	t.belîğ
262/4	°ışk	oyun	t.belîğ

263/1	kaş	kemân	t.belîğ
263/2	raķib	it	t.belîğ
263/6	kaş	kemân	t.belîğ
266/4	kelb	raķib	t.belîğ
267/3	ebrû	ķible	t.belîğ
269/2	hecr	dûzah	t.belîğ
269/3	hûsn	defter	t.belîğ
270/1	yâr	diyâr	t.belîğ
270/3	aks-i sirişk	çarhuñ sebzezârı	t.belîğ
270/4	âh	şerâr	t.belîğ
271/2	göñül	hişâr	t.belîğ
271/3	rû	meh	t.belîğ
272/2	sen	hümâ	t.belîğ
273/3	ruh u zülf-i niğâr	eglence	t.belîğ
273/7	gam	hişâr	t.belîğ
275/2	kaş	kemân	t.belîğ
277/4	mecnûn ferhâd	deli	t.belîğ
277/4	ışk	mülk	t.belîğ
277/4	mecnûn ferhâd	sultân	t.belîğ
277/6	ben	dîvâne	t.belîğ
277/7	ışk	derd	t.belîğ
277/8	âh	tîr	t.belîğ
280/2	pâdişeh	nâzır	t.belîğ
281/1	yâķût laâl	taş	t.belîğ
281/5	mesihî	sipâhî	t.belîğ
281/5	gözi yaşı	şubaşı	t.belîğ
283/3	miyân	mû	t.belîğ
283/6	baħr	dürer	t.belîğ
283/6	tab-i mesihî	baħr-i dürer	t.belîğ
283/7	zülf izâr	lafz meânî	t.belîğ
284/4	melâhat	fenn	t.belîğ
284/5	vücûd	şehir	t.belîğ
284/5	kûy-ı fenâ	mesken	t.belîğ
285/1	sevdâ	meyve	t.belîğ
285/2	ķamet	serv	t.belîğ
285/2	tesbih	hurmâ çekirdegi	t.belîğ
285/3	leb	şeftâli	t.belîğ
288/4	ruh-ı yâr	meydân	t.belîğ
288/7	ten	hırķa	t.belîğ

4.1.5. Farsça Tamlamayla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu

gazel-beyit	teşbih-i belîğ
4/4	fûlk-i dil
5/4	sifâl-i sîne
7/4	şerbet-i ecel
8/3	°alem-i âh
8/3	encûm-i eşk
10/4	bezm-i belâ
10/5	bâd-ı firâk
11/6	nâr-ı hecr
12/2	meclis-i gülşen
14/5	devlet-i hüsn
22/3	târîk-i hecr
26/2	emrâz-ı °ışk
27/1	kâse-i çarh
27/2	tîr-i du°â
27/3	der-i tövbe-i naşûh
28/4	kemend-i âh
34/3	dûd-ı âh
35/3	tîg-i hased
36/1	tîg-i hased
36/3	mecmû°a-ı hüsn
42/5	dûd-ı âh
43/1	°arûs-ı hüsn
46/3	halka-ı zîkr
47/1	şeb-i zülf
49/1	diyâr-ı gam
49/2	burc-ı melâhat
49/3	zünnâr-ı °ışk
49/3	deyr-i cihân
50/6	âyine-i ruhsâr
53/4	gevher-i eşk
57/6	kubbe-i çarh
58/3	fir°avn-ı rakîb
59/5	câm-ı vakâr
60/1	tîg-i reşk
62/6	bahr-i ma°nâ
69/3	tarîk-i °ışk
70/3	hâne-i dil
71/5	bezm-i gam
73/5	gülrâr-ı cemâl
73/7	yûsuf-ı hûrşîd
77/4	leb-i mercân
79/4	bâg-ı felek
79/4	engûr-ı encûm

81/5	zâğ-ı rakîb
84/1	deryâ-yı devât
88/2	âfitâb-ı hüsn
90/6	milket-i cemâl
92/4	ra ^c d-ı efgân
92/4	berķ -i âh
93/3	diyâr-ı sîne
93/9	mâder-i ma ^c nâ
94/2	leşker-i ğam
95/2	derd-i ıışķ
99/2	hayme-i ıışķ
102/3	iklîm-i ıışķ
103/4	şavm-ı hecr
105/2	şehd-i leb
108/4	nemrûd-ı ğam
108/7	nâr-ı sine
109/6	tîr-i âh
109/7	tîr-i âh
112/4	mihmân-hâne-i çarķ
114/4	tîr-i şu ^c â ^c
118/4	cünd-i ğam
120/5	h ^y ân-ı visâl
122/1	seylâb-ı ıışķ
123/2	mülk-ı vücûd
124/5	bezm-i ğam u miḥnet
125/1	âteş-i hecr
128/2	fûlfûl-i hâl
129/1	mülk-i ğam
129/1	nâr-ı âh
129/2	bezm-i miḥnet
130/4	ka ^c be-i ķûy
131/4	nihâl-i kadd
132/3	sehm-i ğamze
133/1	silk-i ıışķ
133/2	elmâs-ı ğamze
134/3	elmâs-ı âh u nâle
135/1	gölşen-i dehr
136/4	mûy-ı miyân
144/3	zencîr-i zülf
145/2	mekteb-i meyḥâne
145/3	gölşen-ı hüsn
146/2	zindân-ı külâh
148/6	külbe-i aḫzân
150/3	bezm-i zillet
151/2	genc-i hüsn
154/6	pîrâhen-i vişâl

160/3	bâg-ı nâz
161/5	nâr-ı hicrân
170/3	çârûb-ı müjgân
170/3	mejdân-ı hûsn
170/4	beng-i maḥabbet
174/2	bezm-gâh-ı şubḥ
174/6	bezm-i ʿışk
174/6	muṭrib-i ğam
175/1	kûze-i çeşm
180/5	âsumân-ı devlet
181/3	dûd-ı âh
183/4	mâr-ı zülf
187/2	bâr-ı kahr u ḥayret
189/2	mürğ -i dil
194/1	tennûr-ı ğam
194/2	bezm-i vişâl
194/4	ḥ ^v ân-ı vişâl
196/1	sofra-ı hecr
197/5	mejdân-ı ruḥ-ı yâr
198/3	nücûm-ı eşk
198/6	micmer-i sîne
200/2	bâzâr-ı ğam
204/5	tîğ-i müje
205/5	maḥşer-i dil
209/4	mürğ-i dil
212/1	âyîne-i ruḥsâr
218/4	tîr-i cefâ
221/2	bezm-i ʿışk
222/2	tarîk -i ʿışk
223/5	nücûm-ı eşk
224/3	ka ^c beteyn-i meh ü mihr
225/5	seng-i miḥnet
225/5	bâlîn-i nesrîn
230/6	âteş-i ʿışk
234/11	mülk-i ma ^c nâ
237/5	milket-i ruḥsâr
240/1	kişver-i şîve
240/3	âyine-i hûsn
240/4	leşker-i şîve
243/3	tîğ-i ḥasret
244/1	beyt-i ḥazen
244/1	ya ^c kûb-ı dil
245/2	bûlbûl-i ʿuşşâk
246/5	şatranc-ı devlet
248/4	cellâd-ı ecel
248/4	şeb-i ğam

258/5	iklîm-i nazm
266/4	rakîb-i kelb
267/3	kible-i ebrû
269/2	dûzah-ı hecr
269/3	defter-i hüsn
277/4	mülk-i ıışk
277/7	derd-i ıışk
277/8	tîr-i âh
283/6	baħr-i dürer
284/4	fenn-i melâhat
284/5	kûy-ı fenâ
285/1	meyve-i sevdâ
285/3	şeftâlû-yi leb
288/4	mejdân-ı ruh-ı yâr

4.1.6. Türkçe Tamlama ile Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu

gazel-beyit	teşbih-i belîğ
6/2	âhum şerârı
25/5	âhum okı
44/6	âh okı
49/1	belâ kûhsârı
65/2	vücûdum riştesi
66/1	dil milketi
67/2	dil mahşeri
67/3	göz(ün) cellâdı
68/1	dil hânesi
70/3	ıışk bâzârı
73/6	hüsn oyunu
75/2	ahum okı
77/4	gözlerüm lûleleri
80/5	cemâlün şemîi
94/6	şîr ırmağı
99/2	maħabbet tablı
118/4	dil mülki
127/4	ıadem mülki
129/4	göñül hânesi
136/2	göñlüm mürği
141/4	dil mürği
148/2	âhum okı
171/2	göñül şâhbâzı
192/5	felek tennûrı
192/5	vefa hıvânı
182/4	göñlüm bendesi
188/5	hüsn bâzârı
189/2	hecr âteşi

192/5	felek tennûrî
192/5	vefa h ^v ânî
195/3	âh okı
197/7	ten hırkası
206/4	vişâlûñ genci
208/3	cemâlûñ muşhafı
208/4	âh okı
215/2	göñül âyînesi
226/2	ruhuñ mülki
229/3	cihân mülki
234/2	zülfüñ zindanı
234/4	âhum okı
240/4	şabr hişârı
244/5	ıışk tarîkı
251/2	dil bûlbûli
262/4	ıışk oyunu
270/4	âhum şerârı
273/7	ğam hişârı
284/5	vücûdum şehri
288/7	ten hırkası

4.1.7. Birleşik Sıfatla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu

gazel-beyit	teşbih-i belîğ
2/4	kaşı kemân
18/3	kaşı kemân
23/1	meh-liķâ
39/1	hilâl-ebrû
50/1	serv- kıadd
50/3	serv- kıadd
50/6	şeker-leb
54/2	serv- kıadd
58/1	mûy-miyân
58/1	gonca-dehân
58/2	meh-rû
70/3	kemân-ebrû
73/1	kamer-ruh
75/4	sîm-ten
79/1	meh-liķâ
79/5	mâh-rû
85/3	serv- kıadd
88/2	meh-liķâ
94/6	gûl-ruh
96/4	meh-rû
126/3	serv-kıadd

129/4	mâh-likâ
131/2	kemân-ebrû
131/6	mâh-rû
153/2	semen-çehre
155/3	‘îsâ-dehân
164/4	mû-miyân
165/4	seng-dil
167/2	lebi mül
178/4	şeker-dehen
178/6	gül-ruh
180/2	lâle-ruhsâr
180/2	semen-ten
192/2	gül-ruh
192/4	serv- kâmet
196/3	kaşları mihrab
198/3	serv- kadd
215/4	seng- kalb
218/2	sîm-beden
229/3	deryâ-himmet
232/4	kemân-ebrû
234/2	kemân-ebrû
235/4	kaşı kemân
238/1	boyı ‘ar ‘ar
238/2	kemân-ebrû
238/7	mâh-rû
241/4	serv-kadd
242/2	mâh-rûy
243/6	kemân-ebrû
246/2	kaşları kemân
247/1	serv-i kadd
251/4	gonca-fem
263/1	kaşı kemân
263/6	kaşı kemân
271/3	meh-rû
275/2	kaşı kemân
283/3	mû-miyân
285/2	serv- kâmet

4.2. İstiâre Tabloları

4.2.1. Açık İstiâre

gazel-beyit	benzeyen	benzeyene/ kendisine benzetilene ait	k. benzetilen	grubu
-------------	----------	--	---------------	-------

		unsurlar		
3/4	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
4/3	[sevgili]	cihân-ârâ ol-	nakş	müreşşah açık istiâre
10/3	[sevgili]	güzellerin başı ol-	şeh	mücerred açık istiâre
13/5	[bakış]	zahm aç-	tîr	müreşşah açık istiâre
19/3	[bakış]	–	tîğ	mutlak açık istiâre
22/1	[sevgili]	saçından zulmet düşmesi	kamer	mücerred açık istiâre
23/1	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
29/1	[sevgili]	şebgûn saçının olması	meh	mücerred açık istiâre
29/5	[sevgili]	–	mâh	mutlak açık istiâre
36/2	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
37/3	[sevgili]	leblerinin emilmesi	şanem	mücerred açık istiâre
40/4	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
42/3	[sevgili]	hüsn sahibi ol-	pâdişâh	mücerred açık istiâre
43/4	[sevgili]	hüsn sahibi ol-	şehriyâr	mücerred açık istiâre
44/2	[sevgili]	şîrîn-leb ol-	husrev	müreşşah açık istiâre
46/5	[bakış]	kabre koy-	tîr	müreşşah açık istiâre
46/5	[bakış]	–	oğ	mutlak açık istiâre
49/3	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
50/4	[sevgili]	–	göl	mutlak açık istiâre
52/6	[sevgili]	–	peri	mutlak açık istiâre
52/7	[sevgili]	tapıl-	büt-i çîn	müreşşah açık istiâre
55/2	[sevgili]	–	huşrevâ	mutlak açık istiâre

55/4	[bakış]	–	tîr	mutlak istiâre	açık
58/4	[sevgili]	–	şanem	mutlak istiâre	açık
59/3	[bakış]	nişan et- sehiv et-	tîr	müreşşah istiâre	açık
60/2	[bakış]	–	tîr	mutlak istiâre	açık
60/2	[bakış]	–	tîğ	mutlak istiâre	açık
66/1	[aşk]	yak-	âteş	müreşşah istiâre İstiare	açık
67/4	[sevgili]	–	şeh	mutlak istiâre	açık
68/6	[sevgili]	la ^c lûñle diril-	şeh	mücerred istiâre	açık
68/6	[dudak]	–	la'l	mutlak istiâre	açık
70/2	[dudak]	ferahlat- şad et-	la'l	mücerred istiâre	açık
70/4	[sevgili]	ruhsârûñı aķ göster-	mâh	mücerred istiâre	açık
73/1	[sevgili]	ķamer-ruķ ol-	şâhâ	mücerred istiâre	açık
73/2	[bakış]	–	tîr şemşir	mutlak istiâre	açık
77/2	[güzel söz]	ak-	cüllâb	mücerred istiâre	açık
77/2	[kötü söz]	ak-	aķu	mücerred istiâre	açık
77/4	[göz yaşı]	ak-	lû'lû'	mücerred istiâre	açık
81/2	[bakış]	kan dök-	tîr	müreşşah istiâre	açık
81/2	[bakış]	takaddüm et-	demren	müreşşah istiâre	açık
81/2	[bakış]	takaddüm et-	oķ	müreşşah istiâre	açık
83/2	[sevgili]	–	şanem	mutlak istiâre	açık
84/5	[sevgili]	tapıl-	büt	müreşşah istiâre	açık
88/5	[sevgili]	–	şehâ	mutlak istiâre	açık
90/3	[sevgili]	–	serv	mutlak istiâre	açık
90/6	[sevgili]	ķusn sahibi ol-	şâh	mücerred	açık

				istiâre
91/5	[sevgili]	bûseyle cân ver-	perî	mücerred açık istiâre
92/1	[bakış]	kirpikten yağması	tîr	mücerred açık istiâre
92/2	[bakış]	peykân yağ-	tîr	müreşşah açık istiâre
92/2	[sevgili]	tîrûñ ucından peykân yağ-	şehâ	mücerred açık istiâre
92/2	[kirpik]	tîrûñ ucından yağ-	peykân	müreşşah açık istiâre
93/5	[bakış]	delikler eyle-	tîr	müreşşah açık istiâre
94/4	[sevgili]	dudağı gülistan ol-	perî	mücerred açık istiâre
96/3	[sevgili]	cemâliñe noksan eriş-	meh	müreşşah açık istiâre
97/2	[sevgili]	kaşına er-	meh	mücerred açık istiâre
99/1	[sevgili]	bend-i zülfünün olması	şah	mücerred açık istiâre
102/2	[kirpik]	kaşı kemân ol-	peykân	mücerred açık istiâre
102/2	[bakış]	kaşı kemân ol-	tîr	mücerred açık istiâre
102/5	[sevgili]	münîr ol-	bedr	müreşşah açık istiâre
103/2	[bakış]	—	nîze hancer tîğ	mutlak açık istiâre
103/6	[sevgili]	şem ^c -i ruhuñun olması	şanem	mücerred açık istiâre
105/1	[sevgili]	la ^c linde hâliñe nazar kılın-	şehâ	mücerred açık istiâre
111/4	[âşık]	hecir ile koma-yûsuf-ı cemâlin külbe-i zâr u hazîne başması	ya ^c ķûb	müreşşah açık istiâre
117/3	[sevgili]	—	şanem	mutlak açık istiâre
125/3	[sevgili]	—	şanem	mutlak açık istiâre
125/3	[bakış]	urul-	tîğ	müreşşah açık istiâre

128/4	[sevgili]	kaşının hind hekimine benzemesi	şehâ	mücerred açık istiâre
129/5	[sevgili]	revân ol-	serv	mücerred açık istiâre
131/1	[bakış]	geç-	tîr	müreşşah açık istiâre
131/1	[bakış]	boyna salın-	şemşîr	müreşşah açık istiâre
131/2	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
140/4	[sevgili]	hâl ve haţun gelmesi	şehâ	mücerred açık istiâre
141/1	[dudak]	cân-fezâ ol-	la ^c l	mücerred açık istiâre
141/1	[sevgili]	–	yûsuf	mutlak açık istiâre
143/3	[sevgili]	°aks-i lebün düşmesi	şehâ	mücerred açık istiâre
143/6	[dudak]	–	la ^c l	mutlak açık istiâre
147/3	[kefen]	ecelin getirmesi	pîrehen	mücerred açık istiâre
149/2	[sevgili]	gözlerin buse vermesi	şanem	mücerred açık istiâre
152/2	[sevgili]	iki yedi yaşında ol-	meh	müreşşah açık istiâre
154/3	[sevgili]	–	âfitâb	mutlak açık istiâre
158/2	[sevgili]	emreyle-	efendi	müreşşah açık istiâre
158/2	[âşık]	tâbi ^c -i fermân ol-	kul	müreşşah açık istiâre
159/8	[sevgili]	–	mâh	mutlak açık istiâre
166/2	[sevgili]	çeşmin, kâmetin kaşın olması	şanem	mücerred açık istiâre
167/4	[sevgili]	vefasız ol-	şanem	mücerred açık istiâre
171/1	[sevgili]	°izz ü nâzı ol-	hümâ	mücerred açık istiâre
172/1	[sevgili]	saçının bûyunu gizle-	şehâ	mücerred açık istiâre
174/7	[sevgili]	–	şehâ	mutlak açık istiâre
175/2	[sevgili]	–	hüsrev	mutlak açık istiâre

177/2	[âşık]	kerem kılın-	kul	müreşşah istiâre	açık
178/6	[sevgili]	göl-ruh ol-	şehâ	mücerred istiâre	açık
179/2	[sevgili]	fırkati ol	şehâ	mutlak istiâre	açık
179/2	[bakış]	—	tîğ	mutlak istiâre	açık
181/4	[sevgili]	kılıcından yüz döndürölme-	şehâ	mücerred istiâre	açık
186/3	[sevgili]	—	şehâ	mutlak istiâre	açık
187/3	[sevgili]	—	şanem	mutlak istiâre	açık
190/4	[sevgili]	cevr et-	şanem	mücerred istiâre	açık
191/2	[göz yaşı]	çeşmin akıtması	la ^c l	mücerred istiâre	açık
195/2	[kirpik]	katlet-	peykân	müreşşah istiâre	açık
199/7	[bakış]	—	tîğ	mutlak istiâre	açık
201/1	[sevgili]	ruhunun pertev salması	mâh	mücerred istiâre	açık
201/3	[sevgili]	kaşının ^c aksinin olması	mâh	mücerred istiâre	açık
206/2	[sevgili]	—	mâh	mutlak istiâre	açık
207/5	[sevgili]	—	husrev	mutlak istiâre	açık
207/5	[dudak]	nâb ol-	la ^c l	müreşşah istiâre	açık
208/2	[sevgili]	—	meh	mutlak istiâre	açık
208/5	[sevgili]	—	şanem	mutlak istiâre	açık
222/1	[bakış]	—	tîr	mutlak istiâre	açık
222/1	[sevgili]	kaşının yayına kurban olun-	şanem	mücerred istiâre	açık
228/2	[boy]	—	serv	mutlak istiâre	açık
230/1	[sevgili]	gamzesi ol-	şanem	mücerred istiâre	açık
230/2	[bakış]	çal-	tîğ	müreşşah istiâre	açık

231/6	[sevgili]	ter ol-	göl	müreşşah açık istiâre
238/2	[bakış]	gir-	ok	müreşşah açık istiâre
238/5	[bakış]	geç-	tîr	müreşşah açık istiâre
238/6	[sevgili]	hizmet edil-	şeh	müreşşah açık istiâre
246/2	[bakış]	nişân eyle- paraya at-	ok	müreşşah açık istiâre
249/2	[bakış]	ciger-dûz ol- kasdet-	tîr	müreşşah açık istiâre
251/4	[sevgili]	ğonca-fem ol-	şanem	mücerred açık istiâre
255/6	[sevgili]	—	mâh	mutlak açık istiâre
256/1	[sevgili]	ruhunun çerağı yandırması	meh	mücerred açık istiâr
256/2	[sevgili]	saçına öykünül-	göl	mücerred açık istiâr
257/2	[bakış]	—	tîğ	mutlak açık istiâre
257/2	[bakış]	—	şemşîr	mutlak açık istiâre
260/1	[göz yaşı]	çeşmin dolması	la ^c gevher	mücerred açık istiâre
262/4	[sevgili]	hâttı ir-	şehâ	mücerred açık istiâre
263/1	[bakış]	gir-	tîr	müreşşah açık istiâre
263/1	[kirpik]	—	peykân	mutlak açık istiâre
263/2	[sevgili]	—	âhu	mutlak açık istiâre
263/6	[kirpik]	—	peykân	mutlak açık istiâre
264/3	[sevgili]	sîmîn-ber ol- kızır-	şanem	mücerred açık istiâre
275/2	[bakış]	gönder-	tîr	müreşşah açık istiâre
275/4	[dudak]	—	la ^c	mutlak açık istiâre
286/2	[sevgili]	âyînenin yüzüne mukâbil olması	şanemâ	mücerred açık istiâre
286/5	[sevgili]	—	şanemâ	mutlak açık istiâre

289/4	[sevgili]	kaç-	şanemâ	mücerred açık istiâre
-------	-----------	------	--------	--------------------------

4.2.2. Kapalı İstiâre

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	k. benzetilene ait unsurlar	grubu
2/1	bûlbûl	(insan)	şeyda ol-	kapalı istiâre/teşhis
2/1	zûlfeyn	(insan)	tuzak kur- avla-	kapalı istiâre/teşhis
2/1	zûlfeyn-i semen-sâ	(insan)	tuzak kur-	kapalı istiâre/teşhis
3/4	yürek	(insan)	ağla-	kapalı istiâre/teşhis
3/4	tir	(insan)	merhaba et-	kapalı istiâre/teşhis
3/4	bağır	(insan)	merhaba edil-	kapalı istiâre/teşhis
3/5	gözyaşı	(insan)	de- şâd ol-	kapalı istiâre/teşhis
4/2	çarh	(insan)	öğren- öğret- ser-gerdân ol-	kapalı istiâre/teşhis
4/5	kadeh	(insan)	öp-	kapalı istiâre/teşhis
6/6	ra ^c d	(insan)	nâlân ol-	kapalı istiâre/teşhis
6/6	ebr	(insan)	giryân ol-	kapalı istiâre/teşhis
6/7	bâd	(insan)	haber ver-	kapalı istiâre/teşhis

11/2	âb	(insan)	benze-/ dolaş-	kapalı istiâre/teşhis
11/5	zülf	(insan)	korkma-	kapalı istiâre/teşhis
12/2	ğonca	(insan)	içme- ağızına şarab koyul-	kapalı istiâre/teşhis
12/2	şebnem	(insan)	ağza şarab koy-	kapalı istiâre/teşhis
15/4	ğonca	(insan)	ceyb çâk et- işit-	kapalı istiâre/teşhis
15/4	bülbül	(insan)	mestâne na ^c re at-	kapalı istiâre/teşhis
15/5	nergis	(insan)	uyukla-	kapalı istiâre/teşhis
16/5	câm	(insan)	içir-	kapalı istiâre/teşhis
17/4	dil	(insan)	çağırış-	kapalı istiâre/teşhis
18/3	kemân	(insan)	kahr ile beli iki kat ol-	kapalı istiâre/teşhis
18/3	zih	(insan)	öp-	kapalı istiâre/teşhis
18/3	ok	(insan)	ağzının olması	kapalı istiâre/teşhis
18/4	fırkat	(insan)	san-	kapalı istiâre/teşhis
18/5	hattı	(insan)	hüccet koy-	kapalı istiâre/teşhis
19/3	tîğ	(insan)	ziyaret et- gel-	kapalı istiâre/teşhis
19/3	cân	(insan)	karşı çık-	kapalı

			de-	istiâre/teşhis
19/4	ğonca	(insan)	sög-	kapalı istiâre/teşhis
21/2	âb-ı hayât	(insan)	gizlen- kurtulma- öykün-	kapalı istiâre/teşhis
21/4	kalem	(insan)	mahbus ol-	kapalı istiâre/teşhis
23/4	âb-ı hayât	söz	la'lden dökül-	kapalı istiâre
23/7	çeşm	(insan)	hışım et-	kapalı istiâre/teşhis
29/4	şebnem	(insan)	yu-	kapalı istiâre/teşhis
31/1	çarh	(insan)	içir- dâver ol-	kapalı istiâre/teşhis
36/3	kaş hatt	(insan)	yaz-	kapalı istiâre/teşhis
38/1	serv	(insan)	hem-ser olun-	kapalı istiâre/teşhis
38/2	ğonca	(insan)	ağzına kilit vurul-	kapalı istiâre/teşhis
38/2	lafz	(insan)	ağzına kilit vur-	kapalı istiâre/teşhis
40/5	mihr mâh	(insan)	hoşnut olma-	kapalı istiâre/teşhis
41/3	hadd	(insan)	set yap-	kapalı istiâre/teşhis
44/3	bâd-ı şabâ	(insan)	yazmayı dile-	kapalı istiâre/teşhis
44/5	gül	(insan)	alın teri ol- harc et-	kapalı istiâre/teşhis
47/1	hadd	(ay)	nûr göster-	kapalı istiâre

47/4	çeşm	(insan)	mest ol-	kapalı istiâre/teşhis
49/2	hatt	(insan)	dîvâr çek-	kapalı istiâre/teşhis
54/2	çenâr	(insan)	du ^c â et-	kapalı istiâre/teşhis
55/2	eşk	(insan)	hizmete koş-	kapalı istiâre/teşhis
56/1	bâd	(insan)	kaç-	kapalı istiâre/teşhis
56/3	göñül mürği	(insan)	şâd ol-	kapalı istiâre/teşhis
57/4	şebnem	(insan)	kokla- san- üş-	kapalı istiâre/teşhis
57/4	ğonca	(insan)	sarhoş sanıl- ağzı koklan-	kapalı istiâre/teşhis
57/4	şebnem	(insan)	kokla- san-	kapalı istiâre/teşhis
57/5	ğonca	(insan)	söyle diye ağzına bakıl-	kapalı istiâre/teşhis
57/5	sebze	(insan)	sorul-	kapalı istiâre/teşhis
58/2	devir	(insan)	utandır-	kapalı istiâre/teşhis
59/3	tîr	(insan)	sehv et- nişân et-	kapalı istiâre/teşhis
59/3	dil	(insan)	nişân et-	kapalı istiâre/teşhis
59/4	felek	(insan)	oku gizli at-	kapalı istiâre/teşhis
60/2	baş	(insan)	cenk et-	kapalı

	ten			istiâre/teşhis
60/2	tîğ	(insan)	arala-	kapalı istiâre/teşhis
63/1	dil gözyaşı	(insan)	hem-dem ol-	kapalı istiâre/teşhis
63/1	gözyaşı	(insan)	hem-dem olun-	kapalı istiâre/teşhis
64/3	pervâne	(insan)	mirvağa yap-	kapalı istiâre
65/3	çeşm	(insan)	su taşı- hizmet et-	kapalı istiâre/teşhis
65/5	göz	(insan)	katletmeye niyet et-	kapalı istiâre/teşhis
66/3	sebû	(insan)	miskîn ol- ağzının suyu ak-	kapalı istiâre/teşhis
66/5	encüm	(insan)	uyuma- sakla-	kapalı istiâre/teşhis
71/2	felek	(insan)	ıışret-bâz ol-	kapalı istiâre/teşhis
71/5	zühre	(insan)	de- işit-	kapalı istiâre/teşhis
73/1	dil	(insan)	ser-gerdân ol- zâr ol- kumar oyna-	kapalı istiâre/teşhis
78/1	serv şimşâd çenâr	(insan)	canına hayret düş-	kapalı istiâre/teşhis
78/4	meh	(insan)	benzi uç-	kapalı istiâre/teşhis
78/5	kaş	(insan)	rahmet etmek iste-	kapalı istiâre/teşhis
79/5	subh	(insan)	çâk et- göster-	kapalı istiâre/teşhis

80/2	ḥaṭṭ	(insan)	rakam çek-	kapalı istiâre/teşhis
81/2	demren	(insan)	taḳaddüm et- bil-	kapalı istiâre/teşhis
81/2	oḳ	(insan)	taḳaddüm et-	kapalı istiâre/teşhis
81/3	merdüm	(insan)	teyemmüm et-	kapalı istiâre/teşhis
84/4	göz	(insan)	kasdı ol- kâfir ol-	kapalı istiâre/teşhis
85/1	çarḥ	(insan)	nâlesinin mestâne olması	kapalı istiâre/teşhis
87/3	şebnem	(insan)	su serp-	kapalı istiâre/teşhis
87/3	nergis	(insan)	uykulu ol-	kapalı istiâre/teşhis
88/2	nücûm	(insan)	nazar yumma-	kapalı istiâre/teşhis
91/2	zülḥ	(insan)	sakla-	kapalı istiâre/teşhis
91/2	perçem	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
91/5	şîve	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
95/1	çarḥ	(insan)	minnet et-	kapalı istiâre/teşhis
102/4	felek	(insan)	zeyn ol-	kapalı istiâre/teşhis
102/5	bedr	(insan)	hicab et-	kapalı istiâre/teşhis
103/1	cân dil	(insan)	efḡâna heveslen-	kapalı istiâre/teşhis

103/2	nize hançer	(insan)	davası ol-	kapalı istiâre/teşhis
104/2	meges	(insan)	sev-	kapalı istiâre/teşhis
105/2	meges	(insan)	günaha gir- benzet- dövün-	kapalı istiâre/teşhis
105/3	meges	(insan)	müşterisi olma- üş-	kapalı istiâre/teşhis
105/6	meges	(insan)	can at- öykün-	kapalı istiâre/teşhis
106/1	nergis	(insan)	nazar eyle- zâr et-	kapalı istiâre/teşhis
106/1	bûlbûl	(insan)	zâr ol-	kapalı istiâre/teşhis
106/2	şudâ ^c	(insan)	kazan- galip ol-	kapalı istiâre/teşhis
106/2	nergis	(insan)	ilaç et-	kapalı istiâre/teşhis
106/6	nergis	(insan)	göz dik- ihtiyât et-	kapalı istiâre/teşhis
107/6	zaḥm	(insan)	baş ver- baş koş-	kapalı istiâre/teşhis
107/7	zaḥm	(insan)	baş ver- terk etme-	kapalı istiâre/teşhis
107/7	tîr	(insan)	terk edil-	kapalı istiâre/teşhis
108/8	dûd	(insan)	gammaz ol-	kapalı istiâre/teşhis
109/6	mâhî mâr	(insan)	zırh-pûş ol- korku duy-	kapalı istiâre/teşhis
114/2	mihr	(insan)	fethet-	kapalı

				istiâre/teşhis
114/3	çarh	(insan)	şâd ol- semâ ^c ur-	kapalı istiâre/teşhis
114/4	tîr-i şu ^c â ^c	(insan)	göz çıkar-	kapalı istiâre/teşhis
115/1	şem ^c	(insan)	göz yaşı dök- ağla-	kapalı istiâre/teşhis
115/7	şâh-ı gül	(insan)	elinde şem ^c tut-	kapalı istiâre/teşhis
118/4	ğamze	(insan)	allak bulak kıl-	kapalı istiâre/teşhis
119/2	nergis	(insan)	üsküf giy-	kapalı istiâre/teşhis
121/2	def	(insan)	göğüs ger-	kapalı istiâre/teşhis
126/1	bülbül	(insan)	ezber oku-	kapalı istiâre/teşhis
126/3	gözyaşı	(insan)	bulmaya çalış- ara-	kapalı istiâre/teşhis
126/3	ebr	(insan)	gözyaşı olması	kapalı istiâre/teşhis
127/3	kemer	(insan)	sakın-	kapalı istiâre/teşhis
127/5	gamze	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
127/5	şive	(insan)	ittifak et-	kapalı istiâre/teşhis
129/1	nâr-ı âh	(insan)	^c alem dik-	kapalı istiâre/teşhis
131/2	tîr	(insan)	de- parmak göster-	kapalı istiâre/teşhis
140/3	çeşm	(insan)	öldür-	kapalı

				istiâre/teşhis
143/1	la ^c l	(insan)	şerm-sâr ol- yüzü kızar-	kapalı istiâre/teşhis
143/7	la ^c l	(insan)	itibar bul-	kapalı istiâre/teşhis
145/1	göñül	(insan)	yâd et- oku-	kapalı istiâre/teşhis
145/3	göñül	(insan)	reşk et-	kapalı istiâre/teşhis
146/1	kâkûl	(insan)	yüz bul-	kapalı istiâre/teşhis
146/3	ğamze	(insan)	üstâd ol-	kapalı istiâre/teşhis
146/3	kâkûl	(insan)	ser-âmed ol-	kapalı istiâre/teşhis
146/4	kâkûl	(insan)	miskinlik et-	kapalı istiâre/teşhis
147/2	ḥaṭṭ	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
152/3	hilâl	(insan)	um-	kapalı istiâre/teşhis
162/3	şabâ	(insan)	ârâm eyleme- âvâre ol-	kapalı istiâre/teşhis
163/3	ḥömür	(insan)	unutma- vade ver-	kapalı istiâre/teşhis
172/3	şabâ	(insan)	izle- yürü- haber sorul-	kapalı istiâre/teşhis
176/1	gül	(insan)	zibalan-	kapalı istiâre/teşhis
176/1	serv	(insan)	ra ^c nâlan-	kapalı istiâre/teşhis

176/2	hilâl	(insan)	ğarrâlan-	kapalı istiâre/teşhis
176/3	gül	(insan)	nazar kıl- temâşalan-	kapalı istiâre/teşhis
176/5	bûlbûl	(insan)	küstah ol- fârig ol-	kapalı istiâre/teşhis
179/3	kehkeşân	(insan)	yol kes-	kapalı istiâre/teşhis
179/3	çarh	(insan)	benzet-	kapalı istiâre/teşhis
179/4	dûd-ı âh	(insan)	de- nerdüban dik-	kapalı istiâre/teşhis
179/4	çarh	(insan)	cidâl eyle-	kapalı istiâre/teşhis
179/6	dehân miyân	(insan)	utan-	kapalı istiâre/teşhis
182/6	kın	(insan)	hapset-	kapalı istiâre/teşhis
182/6	hançer	(insan)	öykün- hapsolun-	kapalı istiâre/teşhis
182/6	kın	(insan)	hapis et-	kapalı istiâre/teşhis
191/1	şâh-ı şecer	(insan)	el aç -	kapalı istiâre/teşhis
191/1	fâhite	(insan)	medh oku-	kapalı istiâre/teşhis
192/1	mihr	(insan)	da ^c vi-i hüsn et- küstahlık et-	kapalı istiâre/teşhis
192/1	meh	(insan)	gör- gel-	kapalı istiâre/teşhis
195/1	peykân	(insan)	de-	kapalı

				istiâre/teşhis
195/1	oķ	(insan)	dile-	kapalı istiâre/teşhis
198/7	cân	(insan)	de- karşı çık-	kapalı istiâre/teşhis
200/1	su	(insan)	kılıç çek-	kapalı istiâre/teşhis
200/1	serv	(insan)	öykün-	kapalı istiâre/teşhis
205/1	ğonca	(insan)	giy-	kapalı istiâre/teşhis
205/1	gül	(insan)	âh et- gör-	kapalı istiâre/teşhis
210/2	kemer	(insan)	°âlem et-	kapalı istiâre/teşhis
210/2	ħançer	(insan)	ne yüz ile araya şokul-	kapalı istiâre/teşhis
213/1	ğonca	(insan)	nûş et- ser-girân ol- efser giy-	kapalı istiâre/teşhis
220/3	şürâhi	(insan)	ayağına kara sular in-	kapalı istiâre/teşhis
226/3	zûlf	(insan)	ayağını uzat-	kapalı istiâre/teşhis
226/3	ħatt	(insan)	hükmet-	kapalı istiâre/teşhis
237/3	zûlf	(insan)	ürküt-	kapalı istiâre/teşhis
238/1	serv	(insan)	hizmete dur-	kapalı istiâre/teşhis
238/2	oķ	(insan)	zahmete gir-	kapalı istiâre/teşhis

239/1	dil	(insan)	nâ-tûvân ol- eğlencesi olması	kapalı istiâre/teşhis
239/1	ğuşşa gam	(insan)	otur-	kapalı istiâre/teşhis
239/4	hatt	(insan)	de- hüccet koy-	kapalı istiâre/teşhis
241/3	zulf	(insan)	ayak uzat-	kapalı istiâre/teşhis
241/3	hatt	(insan)	hükmet-	kapalı istiâre/teşhis
241/4	cûybâr	(insan)	ara- ayağında âbile çık-	kapalı istiâre/teşhis
243/3	eşk	(insan)	yaz-	kapalı istiâre/teşhis
244/2	göl	(insan)	hande et-	kapalı istiâre/teşhis
244/2	bülbül	(insan)	efgân et-	kapalı istiâre/teşhis
245/5	şâhid-i gül	(insan)	bâzû-bendi as-	kapalı istiâre/teşhis
246/1	gam ğuşşa	(insan)	araya al-	kapalı istiâre/teşhis
246/3	sünbül	(insan)	reşk et-	kapalı istiâre/teşhis
247/5	zerre	(insan)	şâmit ol- kulağ ur-	kapalı istiâre/teşhis
247/5	göl	(insan)	kulağ ur-	kapalı istiâre/teşhis
249/3	çenâr	(insan)	el ucuyla görüş-	kapalı istiâre/teşhis

249/3	bâd	(insan)	habersiz var-	kapalı istiâre/teşhis
251/6	zûlf	(insan)	hapset-	kapalı istiâre/teşhis
251/6	göñül	(insan)	hapsolun-	kapalı istiâre/teşhis
252/1	meh	(insan)	yelten-	kapalı istiâre/teşhis
252/1	mihr	(insan)	öykün-	kapalı istiâre/teşhis
254/3	zûlf	(insan)	hem-dem ol-	kapalı istiâre/teşhis
254/3	ruh	(insan)	hem-dem olun-	kapalı istiâre/teşhis
254/3	cân dîl kâkül	(insan)	ser-gerdân ol-	kapalı istiâre/teşhis
255/5	benefşe	(insan)	gör- mahzun ol- başını kaldırma-	kapalı istiâre/teşhis
261/6	şî'r	(insan)	elbise giydiril-	kapalı istiâre/teşhis
262/1	şabâ	(insan)	ceng et- arıt-	kapalı istiâre/teşhis
265/3	çeşm	(insan)	su serp-	kapalı istiâre/teşhis
265/3	nergis	(insan)	uykusu gel-	kapalı istiâre/teşhis
267/3	kâmet	(insan)	öğren-	kapalı istiâre/teşhis
268/2	göz	(insan)	°ayyârlık öğren-	kapalı istiâre/teşhis

269/3	ḥatt	(insan)	ḥâşıl bağla- rahm et-	kapalı istiâre/teşhis
269/5	zülf	(insan)	zincir bağla-	kapalı istiâre/teşhis
275/1	ğamze	(insan)	katlet- niyet et-	kapalı istiâre/teşhis
275/4	jâle	(insan)	gör-	kapalı istiâre/teşhis
275/4	la ^ç	(insan)	şerbet eyle-	kapalı istiâre/teşhis
276/2	bûlbûl	(insan)	kork- girme-	kapalı istiâre/teşhis
276/3	bâğ	(insan)	hasta ol-	kapalı istiâre/teşhis
276/3	dil	(insan)	ağız verme-	kapalı istiâre/teşhis
280/2	ebrû çeşm	(insan)	‘imâret yap-	kapalı istiâre/teşhis
286/1	ğamze	(insan)	cefâ et-	kapalı istiâre/teşhis
286/1	zülf	(insan)	bela getir-	kapalı istiâre/teşhis
288/4	dil	(insan)	de-	kapalı istiâre/teşhis

SONUÇ

Bu tezdeki amaç, Mesîhî Dîvânı'nda teşbih ve beraberindeki istiâre örneklerini belirlemek ve sanatın unsurlarını tablolarda ayrıntısıyla göstermektir. Yapılan incelemeler sonucunda divan içerisinde teşbih bölümünde mufassal, mücmel, müekked, belîğ, tesviye, cem, maklûb, melfûf, mefrûk ve temsîlî teşbihler tespit edilmiştir. İstiareler bölümünde ise mutlak açık istiâre, mücerred açık istiâre, müreşşah açık istiâre, kapalı istiâre ve çift katmanlı istiâre tespit edilmiştir.

Mesîhî Divânı'nda incelenen 286 gazelde; teşbih unsurlarından birinin veya birkaçının bulunup, bulunmamasına göre teşbihler içerisinden 178 mufassal teşbih, 81 müekked teşbih, 40 mücmel teşbih, 149'u Farsça tamlama ile, 50'si Türkçe tamlama ile ve 48'i birleşik sıfat ile kurulmuş toplam 461 belîğ teşbih; müşebbeh ve müşebbehünbihin tek veya çok olmasına göre teşbihler içerisinden 11 teşbih-i cem, 24 teşbih-i tesviye, 16 melfûf teşbih, 11 mefrûk teşbih; vech-i şebelin özelliklerine göre teşbihler içerisinden 59 temsîlî teşbih; vech-i şebeli itibariyle müşebbeh ve müşebbehünbihin üstünlük derecesine göre teşbihler içerisinden 16 teşbih-i maklûb tespit edilmiştir. Ayrıca istiâre bölümünde lafzın tek veya çok oluşuna göre istiâreler içerisinden 211 kapalı istiâre, 7 çift katmanlı istiâre, 134 açık istiâre tespit edilmiştir. Söz konusu açık istiârelerin 49'u mutlak açık istiâre, 51'i mücerred açık istiâre, 34'ü müreşşah açık istiâredir.

İncelemeler sonucunda istiâre bölümünde, ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1- Bir sözcüğün hem açık hem de kapalı istiâre olması, çift katmanlı istiâreyi ortaya çıkarmaktadır.

2- Kinayeli bir ifadenin gerçek anlamı değil de mecazî anlamı, kapalı istiâreyi oluşturmaktadır.

3- Tamlama hâlindeki belîğ teşbihler, kapalı istiâre olabilmektedir.

İncelemeler sonucunda teşbih bölümünde, ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1- Müşebbeh, müşebbehünbih ya da vech-i şebah, kendi içinde ayrı bir teşbih olabilir.

2- Teşbihin unsurlarından müşebbeh ve müşebbehünbih, adlaşmış sıfatla kurulabilir ya da teşbih edatı ile müşebbehünbih, bir kelimeye birleşebilir.

3- Birden fazla teşbihin bulunduğu beyitlerde, teşbihler birbirine dayanarak kurulabilir.

4- Bir teşbih örneği, aynı zamanda başka bir teşbih örneği de olabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H., (2004), Klasik Türk Şiirinde Edebî Sanatlar, (1. baskı), Yort Sovul Yayınları, İstanbul.
- Bilgegil, K., (2015), Edebiyat Bilgi ve Teorileri, (1. baskı), Salkımsöğüt Yayınları, Konya.
- Coşkun, M., (2010), Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar, (2. baskı), Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Devellioğlu, F.,(2001), Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, (18. baskı), Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin, C., (1983), Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, (1.baskı) TDK.
- Gıbb, E.J., (tarihsiz) Osmanlı Şiir Tarihi I-II, çev. Ali Çavuşoğlu, (1. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- İsen, M., (1999), Latîfî Tezkiresi, (1. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- İsen, M., (1998), Sehi Tezkiresi, (1. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kocakaplan, İ., (2014), Açıklamalı Edebî Sanatlar, (8.baskı), Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Küleççi, N., (2013), Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar, (6. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- Menemenlizade M.,T., (2013), Osmanlı Edebiyatı Belâgat, (1. baskı), Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara.
- Mengi, M., (2014), Mesîhî Dîvânı, (2. baskı), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara.
- Pala, İ., (2015), Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, (26. baskı), Kapı Yayınları, İstanbul.
- Sami, Ş., (2015), Kâmûs-ı Türkî, (1. baskı), Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Saraç,Y., (2015), Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat, (13. baskı), Gökkuşbu Yayınları, İstanbul.